

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Πτυχιακή Εργασία

Θέμα:

**«Μετανάστες και δυνατότητες παρέμβασης της
Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
Η περίπτωση του νομού Αττικής.»**

Σπουδαστής: Πετρίδης Γεώργιος

A.M.: 2001226

Επόπτες καθηγητές: κ. Διονύσιος Θωμάς και κ. Θεόδωρος Τσέκος

Καλαμάτα

2009

Περίληψη

Από τα προϊστορικά χρόνια οι άνθρωποι μετακινούνταν από τον ένα τόπο στον άλλο αναζητώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Αυτή ήταν η απαρχή της μετανάστευσης, ενός φαινομένου που υπήρχε, υπάρχει και θα συνεχίσει να υπάρχει, λαμβάνοντας διαρκώς νέες διαστάσεις, όσο ο αυτοσκοπός του ανθρώπου θα είναι ένα καλύτερο μέλλον με την κατά το δυνατόν μέγιστη ικανοποίηση των αναγκών του.

Συγκεκριμένα, η Ελλάδα, ξεκίνησε από τις αρχές τις δεκαετίας του '70 να δέχεται κύματα μεταναστών τα οποία τη δεκαετία του '80 έγιναν συχνότερα και πολυαριθμότερα. Αποκορύφωμα αποτέλεσε πάντως η δεκαετία του '90 κατά την οποία παρατηρείται αθρόα προσέλευση μεταναστών. Αυτή η νέα πραγματικότητα που διαμορφώθηκε αποτέλεσε ίσως την μεγαλύτερη πρόκληση που η χώρα μας έχει κληθεί να αντιμετωπίσει τα τελευταία χρόνια.

Βάσει αυτού, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης θα πρέπει να αναλάβουν κομβικό ρόλο στο θέμα της ομαλής ένταξης και προσαρμογής των μεταναστών. Ιδιαίτερα στο νομό Αττικής που έχει συγκεντρωθεί το μεγαλύτερο τμήμα του μεταναστευτικού πληθυσμού και έχει αποκτήσει ο νομός μια νέα πολύ-πολιτισμική εικόνα με πολλά χρώματα.

Στα πλαίσια αυτής της εργασίας γίνεται μια προσπάθεια προσέγγισης των επιπτώσεων της μετανάστευσης στην ελληνική κοινωνία. Ο σκοπός της εργασίας είναι κατά πρώτον, να επιχειρήσει μια βαθύτερη ανάλυση των αιτιών της μετανάστευσης στην χώρα μας και συγκεκριμένα στον νομό Αττικής και κατά δεύτερον, να αναδείξει τον ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο θέμα των μεταναστών.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας, γίνεται ιστορική αναδρομή αναφορικά με την μετανάστευση, προσεγγίζονται τα αίτια της, καθώς και το προφίλ των μεταναστών στην Ελλάδα. Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται ο ρόλος και οι ευθύνες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο θέμα των μεταναστών.

Στο τρίτο κεφάλαιο, αναλύονται τα στατιστικά στοιχεία που αφορούν την μετανάστευση στον νομό Αττικής. Στο τέταρτο κεφάλαιο, γίνεται επεξεργασία και ανάλυση της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στον νομό Αττικής.

Ευχαριστίες

Η ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, πραγματοποιήθηκε με τη συμβολή αρκετών ανθρώπων τους οποίους θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά. Ιδιαίτερα όμως, ευχαριστώ τους καθηγητές κ. Διονύσιο Θωμά και κ. Θεόδωρο Τσέκο που με την καθοδήγηση τους συλλέχθηκαν όλα εκείνα τα απαραίτητα στοιχεία για την όσο το δυνατόν πληρέστερη εκπόνηση και παρουσίαση της συγκεκριμένης εργασίας.

Περίληψη

Από τα προϊστορικά χρόνια οι άνθρωποι μετακινούνταν από τον ένα τόπο στον άλλο αναζητώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Αυτή ήταν η απαρχή της μετανάστευσης, ενός φαινομένου που υπήρχε, υπάρχει και θα συνεχίσει να υπάρχει, λαμβάνοντας διαρκώς νέες διαστάσεις, όσο ο αυτοσκοπός του ανθρώπου θα είναι ένα καλύτερο μέλλον με την κατά το δυνατόν μέγιστη ικανοποίηση των αναγκών του.

Συγκεκριμένα, η Ελλάδα, ξεκίνησε από τις αρχές τις δεκαετίας του '70 να δέχεται κύματα μεταναστών τα οποία τη δεκαετία του '80 έγιναν συχνότερα και πολυαριθμότερα. Αποκορύφωμα αποτέλεσε πάντως η δεκαετία του '90 κατά την οποία παρατηρείται αθρόα προσέλευση μεταναστών. Αυτή η νέα πραγματικότητα που διαμορφώθηκε αποτέλεσε ίσως την μεγαλύτερη πρόκληση που η χώρα μας έχει κληθεί να αντιμετωπίσει τα τελευταία χρόνια.

Βάσει αυτού, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης θα πρέπει να αναλάβουν κομβικό ρόλο στο θέμα της ομαλής ένταξης και προσαρμογής των μεταναστών. Ιδιαίτερα στο νομό Αττικής που έχει συγκεντρωθεί το μεγαλύτερο τμήμα του μεταναστευτικού πληθυσμού και έχει αποκτήσει ο νομός μια νέα πολύ-πολιτισμική εικόνα με πολλά χρώματα.

Στα πλαίσια αυτής της εργασίας γίνεται μια προσπάθεια προσέγγισης των επιπτώσεων της μετανάστευσης στην ελληνική κοινωνία. Ο σκοπός της εργασίας είναι κατά πρώτον, να επιχειρήσει μια βαθύτερη ανάλυση των αιτιών της μετανάστευσης στην χώρα μας και συγκεκριμένα στον νομό Αττικής και κατά δεύτερον, να αναδείξει τον ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο θέμα των μεταναστών.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας, γίνεται ιστορική αναδρομή αναφορικά με την μετανάστευση, προσεγγίζονται τα αίτια της, καθώς και το προφίλ των μεταναστών στην Ελλάδα. Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται ο ρόλος και οι ευθύνες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο θέμα των μεταναστών.

Στο τρίτο κεφάλαιο, αναλύονται τα στατιστικά στοιχεία που αφορούν την μετανάστευση στον νομό Αττικής. Στο τέταρτο κεφάλαιο, γίνεται επεξεργασία της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στον νομό Αττικής.

Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	2
Περίληψη.....	3
Πίνακας περιεχομένων.....	4
Εισαγωγή.....	6
Μέρος Α'- Θεωρητικό.....	8
Κεφάλαιο 1^ο – Προσέγγιση της μετανάστευσης	
1.1 Ορισμός της μετανάστευσης.....	9
1.2 Ιστορική αναδρομή της μετανάστευσης.....	9
1.3 Είδη της μετανάστευσης.....	12
1.4 Αίτια της μετανάστευσης.....	13
1.5 Μεταναστευτική πολιτική.....	14
1.5.1 Η Ελληνική πραγματικότητα.....	14
1.5.2 Μια Ελληνική «ιδιομορφία»: Το στοίχημα της δεύτερης γενιάς.....	15
1.5.3 Η Ευρωπαϊκή διάσταση της μετανάστευσης.....	16
1.6 Το προφίλ των μεταναστών στην Ελλάδα.....	19
1.6.1 Μορφωτικό επίπεδο.....	22
1.6.2 Οικογενειακή κατάσταση.....	22
1.6.3 Τόπος εγκατάστασης.....	23
1.6.4 Λόγοι εγκατάστασης.....	24
1.6.5 Χώρες προέλευσης.....	25
1.6.6 Η απασχόληση των μεταναστών κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας.....	25
1.7 Το νομοθετικό πλαίσιο για την μετανάστευση στην Ελλάδα (ιστορική αναδρομή).....	25
1.7.1 Ο πρώτος νόμος για την μετανάστευση, Ν.4310 του 1929.....	25
1.7.2 Ο νόμος 1975 του 1991.....	26
1.7.3 Το πρώτο πρόγραμμα νομιμοποίησης 1997, εφαρμογή 1998.....	27
1.7.4 Η επιχείρηση «σκούπα», 1999.....	28
1.7.5 Ο νόμος 2910/2001.....	29
1.7.6 Ίση μεταχείριση για τους υπηκόους των νέων χωρών-μελών της Ε.Ε. εάν αποδείξουν 12 μήνες νόμιμης διαμονής στην χώρα, 2004.....	31
1.7.7 Νόμος 3304/2205 για ίση μεταχείριση στην εργασία και την απασχόληση και στην παροχή αγαθών και υπηρεσιών (25/01/2009).....	32
1.7.8 Νόμος 3386/2005. Τρίτο πρόγραμμα νομιμοποίησης.....	33
1.7.9 Νόμος 3536/2007 και νόμος 3731/08, συμπληρώσεις και τροποποιήσεις.....	35
Κεφάλαιο 2^ο - Μετανάστευση και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	
2.1 Η κοινωνική ένταξη των μεταναστών.....	41
2.2 Οι αρμόδιοι φορείς μέριμνας των μεταναστών.....	45
2.3 Ο ρόλος των Δήμων στα ζητήματα των αλλοδαπών.....	48

2.3.1 Το προϊσχύον καθεστώς.....	48
2.3.2 Η ανάθεση αρμοδιοτήτων στην Αυτοδιοίκηση και οι επιφυλάξεις.....	49
2.3.3 Η πρόκληση και η ευθύνη των Δήμων.....	51
2.4 Η υφιστάμενη κατάσταση.....	54
2.4.1 Το πεδίο αρμοδιοτήτων και δραστηριοτήτων των Δήμων.....	54
2.4.2 Οι υφιστάμενες διοικητικές δομές.....	58
2.4.2.1 Ο υλικοτεχνικός εξοπλισμός.....	60
2.4.2.2 Στελέχωση και λειτουργία.....	60
2.5 Προτάσεις για την επίλυση των προβλημάτων.....	62
Μέρος Β'- Πρακτικό.....	64
Κεφάλαιο 3^ο - Η μετανάστευση στον νομό Αττικής	
3.1 Περιγραφή του νομού Αττικής.....	65
3.2 Στατιστικά δεδομένα για τους μετανάστες στον νομό Αττικής.....	66
Κεφάλαιο 4^ο - Η ανάλυση της έρευνας στον νομό Αττικής	
4.1 Ερευνητικό πλαίσιο και μεθοδολογία.....	69
4.1.1 Περιγραφή της έρευνας.....	69
4.1.1.2 Η μέθοδος συλλογής στοιχείων.....	69
4.2 Έρευνα στους κατοίκους του νομού Αττικής.....	70
4.2.1 Περιγραφή πληθυσμού έρευνας.....	70
4.2.2 Παρουσίαση αποτελεσμάτων ερωτηματολογίου και ανάλυση έρευνας.....	70
4.2.3 Συμπεράσματα έρευνας.....	89
4.3 Έρευνα στους μετανάστες που κατοικούν στον νομό Αττικής.....	90
4.3.1 Περιγραφή πληθυσμού έρευνας.....	90
4.3.2 Παρουσίαση αποτελεσμάτων ερωτηματολογίου και ανάλυση έρευνας.....	90
4.3.3 Συμπεράσματα έρευνας.....	109
4.4 Συμπεράσματα συνολικής έρευνας.....	110
Επίλογος.....	111
Βιβλιογραφία.....	113
Παράρτημα- Φόρμες ερωτηματολογίων.....	117

Εισαγωγή

Το πρόβλημα της μετανάστευσης είναι τεράστιο, σημαντικότερο, πολύπλοκο και είναι αντικείμενο κοινωνιολογικής έρευνας, αλλά και ιστορικής μελέτης για το παρόν και το μέλλον των χωρών της Ευρώπης μέσα στα νέα πλαίσια που την τελευταία δεκαετία δημιουργήθηκαν. Αποτελεί κοινωνικό φαινόμενο, με ιδιαιτερότητες που εκδηλώνεται διαχρονικά και σε παγκόσμια κλίμακα.

Τα αίτια της μετανάστευσης είναι πολύμορφα. Οι άνθρωποι μεταναστεύουν για πολλούς λόγους, εκ των οποίων ο κυριότερος είναι για να αποφύγουν τους πιεστικούς παράγοντες της ζωής αναζητώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και κοινωνική ανεξαρτησία.

Στη σημερινή εποχή, το πρόβλημα της μετανάστευσης έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις λόγω των σημαντικών πολιτικών και κοινωνικών αλλαγών που συντελέστηκαν στον κόσμο και ιδιαίτερα στην Ανατολική Ευρώπη και στα Βαλκάνια και όσον αφορά την ελληνική πραγματικότητα παρουσιάζεται με αντεστραμμένους όρους. Δηλαδή η Ελλάδα από χώρα αποστολής μεταναστών τις δεκαετίες 1920 – 1950, έγινε τα τελευταία χρόνια χώρα υποδοχής μεταναστών. Αυτό δημιουργεί ένα επιπλέον πρόβλημα στον τόπο μας που έχει να κάνει με την αύξηση των φαινομένων ξενοφοβίας και ρατσισμού τα οποία τείνουν ή ήδη έχουν πάρει ανησυχητικές διαστάσεις.

Η εγκατάσταση και απασχόληση στην Ελλάδα ενός μεγάλου αριθμού μεταναστών την τελευταία δεκαετία, αποτελεί αναμφισβήτητα ένα από τα σημαντικά γεγονότα που επηρέασαν τις εξελίξεις στην χώρα στο τέλος του 20^{ου} και στην αρχή του 21^{ου} αιώνα. Το μέγεθος αυτής της μετανάστευσης, όπως και η ταχύτητα με την οποία απορροφήθηκαν τα νέα εργατικά χέρια από σημαντικούς κλάδους της οικονομίας, απαιτεί αλλαγή της οπτικής γωνίας με την οποία μέχρι τώρα προσεγγίζεται το θέμα. Ερωτήματα, όπως το κατά πόσο είναι επιθυμητή η παρουσία των αλλοδαπών εργαζομένων, το κατά πόσο συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη ή το κατά πόσο ευθύνονται οι εργαζόμενοι αυτοί για την ανεργία, είναι πλέον εκ των πραγμάτων ξεπερασμένα. Κατά την τελευταία δεκαετία η μετανάστευση είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση κατά ένα ποσοστό που μπορεί να φθάσει το 35 με 40% του δυναμικού των μισθωτών στην Ελλάδα, διαμορφώνοντας μια κατάσταση μη

αναστρέψιμη, που επηρέασε προφανώς με θετικό τρόπο τις γενικότερες μακροοικονομικές εξελίξεις.

Επομένως, οι μετανάστες αποτελούν σήμερα για την Ελλάδα μια αναμφισβήτητη πραγματικότητα. Η ίδια η ελληνική πολιτεία, παρά τους δισταγμούς και τις σοβαρές γραφειοκρατικές ανεπάρκειες, μέσω των τριών διαδικασιών νομιμοποίησης των παράνομων μεταναστών, θεωρεί την παρουσία τους όχι ως παροδική αλλά ως μόνιμη πλέον. Η πρωτοφανής αυτή κατάσταση για την Ελλάδα, η οποία παραδοσιακά αποτελούσε χώρα αποστολής και όχι χώρα υποδοχής μεταναστών που έρχονται από όλα τα μέρη της γης, θέτει καινούργιες προκλήσεις οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν εγκαίρως. Η αντιμετώπισή τους καθίσταται αναγκαία, ώστε να τεθούν οι βάσεις για την προώθηση, την κατακύρωση και την ισχυροποίηση μιας κοινωνίας ανοχής και συνοχής, χωρίς κοινοτισμούς, εθνοτικά γκέτο και αδυσώπητες εθνοτικές συγκρούσεις.

Μέρος Α΄

Θεωρητικό

Κεφάλαιο 1ο- Προσέγγιση της Μετανάστευσης

1.1 Ορισμός της μετανάστευσης

Ως *μετανάστευση* ορίζεται το φαινόμενο της μετακίνησης ατόμων η' ομάδων με σκοπό την προσωρινή η' μόνιμη εγκατάσταση σε ένα άλλο κοινωνικό-πολιτισμικό-οικονομικό πλαίσιο από αυτό της χώρας προέλευσης τους. Ο ορισμός της μετανάστευσης βεβαίως δεν αποτελεί ένα εύκολο θέμα μιας και επηρεάζεται από ποικίλους παράγοντες για αυτό και θεωρήθηκε απαραίτητο στον ορισμό να συμπεριληφθούν όλοι εκείνοι οι παράγοντες που εμπλέκονται σε αυτό το φαινόμενο και το καθιστούν κάτι πολύ περισσότερο και πολυπλοκότερο από μια απλή γεωγραφική κινητικότητα όπως είθισται να ορίζεται μέχρι πρότινος η μετανάστευση.

1.2 Ιστορική αναδρομή της μετανάστευσης

Ολόκληρη η *Ιστορία* της ανθρωπότητας στην ουσία είναι μια ιστορία μετανάστευσης. Από αρχαιοτάτων χρόνων οι άνθρωποι μετακινούνταν κατά κύματα για πολλούς και διαφορετικούς λόγους. Επομένως, η μετανάστευση έχει μακρά παρουσία μέσα στους αιώνες ενώ μάλιστα κάποιες εποχές τις σημαδεύει αποφασιστικά, σε βαθμό που να θεωρείται ο κυριότερος παράγοντας διαμόρφωσης του κοινωνικού γίνεσθαι.

Η *Ελλάδα* έχει μακρόχρονη παράδοση στη μετακίνηση του πληθυσμού και στο εσωτερικό ,αλλά κυρίως στο εξωτερικό. Ο Ελληνικός λαός ,πολυταξιδεμένος, προσέφερε το πνεύμα και τη γλώσσα του σε αρκετούς λαούς κι έστειλε παγκόσμια μηνύματα ειρήνης και συνεργασίας των λαών. Σ' αυτό στην αρχαιότητα συνέβαλε ιδιαίτερα το ανεπανάληπτο φαινόμενο του αποικισμού. Η μετανάστευση μάλιστα στο εξωτερικό έχει τις ρίζες τις στην Αρχαία Ελλάδα. Η αρχαία Ελλάδα συγκροτήθηκε στη βάση τέτοιων μετακινήσεων. Ο Μυκηναϊκός πολιτισμός κατέρρευσε υπό το βάρος της μετατόπισης των Δωριέων προς τον Νότο και η

Μεγάλη Ελλάδα της Νότιας Ιταλίας είναι αποτέλεσμα εποικισμού από κατοίκους των ελληνικών πόλεων.

Η ίδια η *Ευρώπη* στους αιώνες των αιώνων δέχθηκε ακόμη μεγαλύτερα κύματα μαζικής μετανάστευσης πληθυσμών από τον Βορρά και την Ανατολή. Αλλά και αργότερα η Βαλκανική κατακτήθηκε από μετακινούμενα σλαβικά φύλα, όπως και η κίνηση των Σελτζούκων Τούρκων από την Κεντρική Ασία προς δυσμάς γέννησε λίγους αιώνες μετά την αυτοκρατορία των Οθωμανών. Μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, η μετανάστευση παίρνει καινούριες μορφές. Ο πόλεμος αυτός έριξε τις περισσότερες χώρες της Ευρώπης σε οικονομική κρίση, τις συνέπειες της οποίας προσπάθησε να αποφύγει σημαντικός αριθμός κατοίκων τους, μεταναστεύοντας στις ΗΠΑ, που δεν είχαν θιγεί άμεσα από την παγκόσμια σύρραξη και βάδιζαν σταθερά κι ανοδικά προς την κατάκτηση της παγκόσμιας ηγεμονίας. Παρόλα τα μέτρα που πάρθηκαν από τις κυβερνήσεις, η διαρροή των φτωχών Ευρωπαίων προς τη μεγάλη ήπειρο συνεχίστηκε και μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Καινούριο κύμα μετανάστευσης έχουμε στη διάρκεια και μετά τον πόλεμο αυτό, όπου χιλιάδες άτομα ξεκληρίστηκαν, ξεσηκώθηκαν και κυνηγήθηκαν από τους τόπους τους και μεταφέρθηκαν, είτε εθελοντικά είτε συχνά με τη βία, στα πιο απίθανα μέρη της γης. Το πρόβλημα της μετανάστευσης, που για την Ελλάδα είναι αρκετά σοβαρό, στη σύγχρονη εποχή είναι αρκετά πολύπλευρο κι ιδιόμορφο.

Μετά το *Β' Παγκόσμιο Πόλεμο*, στην Ευρώπη η Γερμανία και στην Αμερική οι ΗΠΑ κι ο Καναδάς, άρχισαν σιγά - σιγά να γίνονται οι παγκόσμιες αγορές εργατικής δύναμης, που εξασφαλιζόνταν από τα φτωχά και οικονομικά καθυστερημένα κράτη, σαν την Ελλάδα, Ισπανία, Τουρκία, ορισμένα κράτη της Ασίας κ.ά. Η δυνατότητα απορρόφησης όλων αυτών των μισθωτών εργατών από αλλού, δόθηκε στις παραπάνω χώρες με την τεράστια οικονομικοτεχνική ανάπτυξη που χαρακτηρίζει τα μεταπολεμικά χρόνια. Οι ΗΠΑ βγήκαν οικονομικά ενισχυμένες από τον πόλεμο και το ίδιο και η Γερμανία, η οποία παρότι νικήθηκε, κατόρθωσε μέσα σε λίγο διάστημα να γίνει μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές χώρες της Ευρώπης. Έτσι λοιπόν έχουμε το θαύμα της Γερμανίας, που άνοιξε τις πόρτες της στους μετανάστες από όλη την Ευρώπη, εκμεταλλεζόμενη με αυτό τον τρόπο τη δυνατότητα αγοράς φτηνότερης εργατικής δύναμης. Τεράστιος αριθμός Ελλήνων, κυρίως από τις βόρειες αγροτικές περιοχές της χώρας μας, φεύγει εκείνη την εποχή στην Ευρώπη και

πιο πολύ στη Γερμανία, ζητώντας δουλειά στις εκεί αγορές. Όσο η ζήτηση από τα κράτη αυτά ήταν μεγάλη, τότε τα προβλήματα αποκατάστασής τους ήταν σχετικά εύκολα, θα μπορούσαμε να πούμε, ενώ σήμερα όμως που η γενική κρίση θίγει και τη Γερμανία, μεγάλος αριθμός αναγκάζεται να επαναπατριστεί ή να παλεύει με διάφορους τρόπους να προσαρμοστεί στις καινούριες δυσκολίες. Ήταν τόσο σοβαρό το ζήτημα της μετανάστευσης για το ελληνικό κράτος, που άρχισε να απασχολεί και τις κυβερνήσεις, που προσπάθησαν να έρθουν σε μια συνεννόηση με τα κράτη που δέχονται τους μετανάστες. Με ειδικές συμβάσεις, που κλείνονται σε διακρατικό επίπεδο, ολόκληρες αποστολές στέλνονται για να δουλέψουν στα ξένα εργοστάσια. Το όφελος είναι, από μεν την πλευρά του κράτους που στέλνει τους μετανάστες, ότι λύνει κατά ένα μέρος το ζήτημα της ανεργίας κι από την δε πλευρά αυτού που δέχεται τους μετανάστες, ότι μπορεί να ελέγχει καλύτερα πληθωριστικές τάσεις της εσωτερικής αγοράς.

Στην παρούσα περίοδο η κίνηση πληθυσμών από τις υπανάπτυκτες και εμπόλεμες ζώνες της Ασίας και της Αφρικής προς την ανεπτυγμένη ζώνη της Ευρώπης θεωρείται δεδομένη και αναπόφευκτη. Την αντιμετωπίζει η Ιταλία, τη βιώνει η Ισπανία, τη ζει η Γαλλία, τη γνωρίσαμε και εμείς εδώ το 1989, όταν κύματα εξαθλιωμένων πληθυσμών από τις γειτονικές μας χώρες εισέβαλαν μαζικά στην Ελλάδα, αναζητώντας ευκαιρίες απασχόλησης και εισοδήματος.

Διαγράφεται λοιπόν με ενάργεια από τα παραπάνω πως το φαινόμενο της μετανάστευσης εκδηλώνεται διαχρονικά και παγκόσμια και πως όσο θα υπάρχει ο άνθρωπος αυτό θα διαιωνίζεται ξεκινώντας μεν από την ίδια βάση λαμβάνοντας δε άλλες διαστάσεις.

1.3 Είδη της μετανάστευσης

Το φαινόμενο της μετανάστευσης καθότι πολυδιάστατο μπορεί να διακριθεί σε διάφορα είδη. Καταρχάς μπορεί να γίνει μια διττή διάκριση σύμφωνα με το αν η μετακίνηση γίνεται εντός ή εκτός της χώρας καταγωγής, δηλαδή μετακίνηση εσωτερικού-εξωτερικού, καθώς επίσης το αν γίνεται από ή προς την χώρα καταγωγής. Στην περί του όρου αυτού ειδική βιβλιογραφία διακρίνονται πολύ τύποι μετανάστευσης. Σημαντικότερες αυτών των διακρίσεων είναι οι: *"εσωτερική"*, (*internal*), *"εξωτερική"*, (*external*), *"εκούσια"*, (*voluntary*), ή *"ακούσια"*, (*involuntary*), *"πρωτογενής"*, (*primary*) και *"δευτερογενής"* (*secondary*), οι λεγόμενες *"πλήρης"*, (*complete*) και *"ατελής"*, (*incomplete*), (στην οποία ατελή υπάγονται οι πρόσφυγες), επίσης η *"συντηρητική"*, (*conservative*) ή *"ανανεωτική"*, (*innovating*), ή ανάλογα του χρόνου *"βραχυπρόθεσμη"* (*short term*), ή *"μακροπρόθεσμη"* (*long term*), *"προσωρινή"* ή *"μόνιμη"* (*permanent*), και τέλος η *"ηπειρωτική"* (όταν γίνεται προς τις χώρες της ίδιας ηπείρου) και η *"υπερπόντια"* (όταν γίνεται από τη μια ήπειρο στην άλλη (συνήθως Αμερική ή Αυστραλία)). Οι διακρίσεις αυτές αφορούν στην μετανάστευση αλλά για το συγκεκριμενοποιήσουμε είναι εύλογο να κάνουμε λόγο και για είδη μεταναστών. Έτσι, έχουμε τους μετανάστες υπό τον ακριβή όρο της έννοιας οι οποίοι μετακινούνται οικειοθελώς σε μια άλλη χώρα παρακινούμενοι από οποιουδήποτε προσωπικούς τους λόγους. Έπειτα είναι οι πρόσφυγες οι οποίοι προσφεύγουν αναγκαστικά και ακούσια σε μια άλλη χώρα συνήθως οργανωμένα και υποκινούμενοι από τις κρατικές αρχές ενώ τέλος αυτοί που μεταναστεύουν προσωρινά σε μια χώρα είτε για λόγους κατάρτισης και εκπαίδευσης είτε για λόγους εργασίας. Η μετανάστευση βεβαίως δεν αποτελεί μεμονωμένο εθνικό φαινόμενο, αλλά φαινόμενο στενά συνδεδεμένο με την οικονομική και πολιτική συγκυρία κάθε εποχής, με την αναπτυξιακή πορεία κάθε χώρας και την σχέση της με τον υπόλοιπο κόσμο. Είναι προφανές λοιπόν πως το είδος της μετανάστευσης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο πως θα επηρεάσουν οι μετανάστες το κοινωνικοοικονομικό μωσαϊκό της χώρας υποδοχής.

1.4 Αίτια της μετανάστευσης

Οι λόγοι που γεννούν το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι ποικίλοι κι εξαρτώνται από τις συνθήκες που επικρατούν κατά τη δεδομένη κάθε φορά χρονική περίοδο από τους τόπους της προγενέστερης διαμονής στους τόπους αποδημίας. Για παράδειγμα στους πρωτόγονους χρόνους όπου δεν υπήρχαν σταθερές κατοικίες, η διαβίωση γινόταν σε νομάδες και ως εκ τούτου οι ομάδες μετακινούνται ανάλογα με τις εποχές και τις περιοχές ή μετακινούνται ανάλογα με την επάρκεια του κυνηγιού και του ψαρέματος. Αργότερα, η ίδια η περιρρέουσα καθημερινότητα με τις πολιτικοοικονομικές αλλαγές στο κοινωνικό γίνεσθαι επέφερε με την σειρά της αλλαγή και στους λόγους που ωθούσαν τους ανθρώπους να μεταναστεύουν σε άλλες χώρες. Υπήρξαν **Θρησκευτικά** αίτια με παράδειγμα τους Γερμανικούς λαούς (διαμαρτυρόμενοι) που εκδιώχτηκαν. Υπήρξαν Πολιτικοί λόγοι ανάλογα τον τρόπο διοίκησης για παράδειγμα το καθεστώς των φεουδαρχών που εκμεταλλευόταν τους δουλοπάροικους και τους πουλούσαν δούλους σε άλλες χώρες. Επίσης λόγοι καθαρά επιβίωσης, όταν απειλούταν η ζωή των ανθρώπων, όταν διώκονταν ποινικά ή όταν δεν μπορούσαν να καλύψουν τα προς το ζην που ο μόνος δρόμος ήταν η φυγή από την πατρίδα. Κάνοντας λόγο για κυριότερες αιτίες μετακίνησης στο μεσοπόλεμο είχαμε την πρώτη μορφή μετανάστευσης που την προκάλεσαν διαφορετικά αίτια.

Καθώς προχωρούσαν τα χρόνια, τα διαπλεκόμενα συμφέροντα οδήγησαν σε αιματηρές πολεμικές συγκρούσεις μεταξύ των διαφόρων ισχυρών, οι οποίες δημιουργούσαν νικητές και ηττημένους, με αποτέλεσμα την μετακίνηση των ηττημένων σε άλλους τόπους. Έπειτα η πρόοδος του πνεύματος οδήγησε σε **Εξερευνήσεις - Ανακαλύψεις** οι οποίες δημιούργησαν στρατιές τολμηρών «τυχοδιωκτών», προκειμένου να ανακαλύψουν νέες πλούσιες γαίες και γενικά κάθε μορφής πλούσιους τόπους και προορισμούς μια χαρακτηριστική περίπτωση είναι ο «**Νέος κόσμος**». Συνεχίζοντας και παραμένοντας στην χρονική περίοδο του μεσοπολέμου οι **πόλεμοι κυριαρχίας, επικράτησης και προσδιορισμού των συνόρων** οδήγησαν σε μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών καθώς επίσης οι Εθνοκαθάρσεις δηλαδή οι θεωρίες της εθνικής καθαρότητας δεσπόζουν της περίοδο αυτή και προκαλούν τεράστιες μετακινήσεις πληθυσμών. **Αλλαγές συνόρων** σε συνάφεια με το παραπάνω είναι ακόμα ένας λόγος της μετακίνησης πληθυσμών. Φυσικά υπήρξαν και

οικονομικοί λόγοι που οδήγησαν στην αναζήτηση καλύτερης τύχης σε νέους τόπους και προορισμούς. Μέχρι εδώ ήταν αναγκαία η διαπλοκή ιστορικού πλαισίου και των αιτιών μετανάστευσης, διότι αυτά τα δυο είναι αλληλένδετα. Κάπως έτσι φτάνουμε στο σήμερα, στην εποχή της Παγκοσμιοποίησης, της Δεύτερη μορφή μετανάστευσης που παρατηρείται μια διαφοροποίηση των λόγων μετανάστευσης. Καταρχάς, κλιματολογικά αίτια όπως τόποι που κατακλύστηκαν από το υγρό στοιχείο και δεν είναι δυνατό πλέον να αποτελούν τόπο διαμονής και εργασίας ή ερημώσεις περιοχών οδήγησαν και οδηγούν στη μετανάστευση.

Επίσης οι μεταβολές των συνόρων (νέα τάξη πραγμάτων) επέτρεψαν αθρόες μετακινήσεις μεταναστών εν όψη της διαφοροποίησης της σύνθεσης των πληθυσμών και της πολυπολιτισμικότητας. Ωστόσο πλέον τα αίτια μετανάστευσης αναζητούνται ως επί το πλείστον σε οικονομικούς κυρίως λόγους. *Η αλλαγή των οικονομικών όρων (μεταφορά δραστηριοτήτων πολυεθνικών εταιρειών) η αλλαγή των τιμών βασικών αγαθών, (τακτική εναρμονισμένων τιμών από μεγάλες πολυεθνικές, λόγω αδυναμίας επιβίωσης) αλλά και η μεγάλη διαφορά επιπέδου διαβίωσης* όπως διαφορά ημερομισθίου, διαφορά κόστους ζωής και διαφορά επαγγελματικών ευκαιριών ώθησαν τους ανθρώπους στο να αναζητήσουν ένα καλύτερο μέλλον για αυτούς και για τις οικογένειές τους σε χώρες που θα μπορούσαν να ανταποκριθούν περισσότερο στις ανάγκες τους.

1.5 Μεταναστευτική πολιτική

1.5.1 Η Ελληνική πραγματικότητα

Οι αλλαγές που επέφεραν οι σύγχρονες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες και η μετατροπή της Ελλάδας σε χώρα υποδοχής προσφύγων δημιούργησαν νέα προβλήματα τα οποία άλλες χώρες (π.χ. Γερμανία, Αμερική, Αυστραλία) αντιμετώπισαν σε μεγάλο μήκος χρόνου είτε με νομιμοποίησή τους είτε με μέτρα καταστολής.

Επιπροσθέτως η πίεση των αναγκών της προσαρμογής της οικονομίας στα κριτήρια της **ONE** δυσκόλεψε αυτήν την κατάσταση. Η διογκούμενη ανεργία, οι διαρθρωτικές αλλαγές στην δομή της οικονομίας, το κύμα των παλιννοστούντων ομογενών και άλλα ζητήματα που χαρακτήρισαν έντονα την δεκαετία του 1990 αποτέλεσαν τη συγκυρία μέσα στην οποία έπρεπε να διευθετηθεί το μεταναστευτικό ζήτημα.

Απαραίτητες δομές και προϋποθέσεις για την ομαλή ένταξη κι αφομοίωση στην ουσία δεν υπήρχαν. Ούτε καν αντίστοιχες πολιτικές που θα μπορούσαν να ρυθμίσουν ζητήματα που την τελευταία δεκαετία παρουσιάστηκαν πολύ έντονα όπως η διεκδίκηση ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων, η ανάγκη για οικογενειακή συνένωση, το ζήτημα του κοινωνικού αποκλεισμού και η ένταξη στο κοινωνικό σύνολο. Οι πρώτες προσπάθειες στον τομέα της μεταναστευτικής πολιτικής στη παρελθούσα δεκαετία είχαν τον χαρακτήρα δειλών μάλλον βημάτων στην κατεύθυνση του περιορισμού της παράνομης - κατά βάση - μετανάστευσης. Ωστόσο, η ασταθής πολιτική κατάσταση στα βόρεια σύνορά μας δημιούργησε ένα ανεξέλεγκτο ρεύμα μεταναστών στη χώρα μας που διευκολύνθηκε από την ύπαρξη παραοικονομίας στην Ελλάδα. Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού μεταναστών αναδείχθηκε σε σημαντικό πολιτικό θέμα επειδή συνέτρεξαν κατά την παρελθούσα δεκαετία και μία σειρά από παράγοντες όπως η αυξημένη ανεργία, η μαζικότητα στα μεγάλα αστικά κέντρα, το αίσθημα οικονομικής και προσωπικής ανασφάλειας, η κατά καιρούς ένταση πολλών εθνικών θεμάτων και οι εν γένει σημαντικές ανακατατάξεις και αναστατώσεις του κοινωνικού ιστού.

1.5.2 Μια Ελληνική «αδιομορφία»: Το στοίχημα της δεύτερης γενιάς

Η *Ελλάδα*, ως χώρα που δέχτηκε σχετικά πρόσφατα ένα ογκώδες κύμα μεταναστών, παρουσιάζει ιδιαιτερότητες που οι άλλες Ευρωπαϊκές χώρες έχουν αντιμετωπίσει στο παρελθόν. Στην Ελλάδα μια νέα πραγματικότητα κάνει ήδη δυναμικά την εμφάνισή της, μια πραγματικότητα που δημιουργεί καινούργιες

προκλήσεις ως προς την ένταξη των μεταναστών. Πρόκειται για την εμφάνιση της μιαιμωσίας ή της δεύτερης γενιάς των μεταναστών (παιδιά που ήρθαν μικρά στην Ελλάδα και μεγάλωσαν εδώ, όπως και παιδιά μεταναστών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα), η οποία αποτελεί πλέον μια απτή πραγματικότητα και για την Ελλάδα. Η δεύτερη γενιά εμφανίζει σημαντικές διαφορές από την πρώτη και, ως εκ τούτου, οφείλουμε να επεξεργασθούμε διαφορετικές στρατηγικές για την προσέγγισή της. Είναι μια γενιά, η οποία, κατά κάποιον τρόπο, είναι ήδη «ενταγμένη», αφού κατέχει την Ελληνική γλώσσα: στην ουσία είναι η μοναδική γλώσσα που γνωρίζει καλά. Την ίδια στιγμή, οι μετανάστες της δεύτερης γενιάς, νιώθουν σε μεγάλο βαθμό τον εαυτό τους μέρος της Ελληνικής κοινωνίας και σε σύγκριση με τους γονείς τους δεν πάσχουν από «το σύνδρομο του ξένου».

Για αυτούς τους λόγους, οι μετανάστες της δεύτερης γενιάς διεκδικούν με περισσότερη επιμονή την ισότητα και την ισότιμη σχέση με τους γηγενείς. Η ενδεχόμενη κοινωνική και οικονομική τους περιθωριοποίηση (πρόωρη σχολική εγκατάλειψη, ανεργία κλπ.), η βίωση της καταγωγής τους ως στίγμα, θα οδηγήσει τα μέλη αυτής της γενιάς στην συγκρότηση μιας ταυτότητας-γκετο και όχι μια ταυτότητας-νοσταλγία, όπως συνέβαινε με τους γονείς τους. Για όλους τους παραπάνω λόγους και, δεδομένου πως η τοπική κοινωνία αποτελεί την πρώτη βαθμίδα ένταξης (ή αποξένωσης) των μεταναστών, υπάρχει επιτακτική ανάγκη για βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα μέτρα, με κύριο στόχο την ένταξη των μεταναστών στις δομές και τις λειτουργίες της τοπικής κοινωνίας, την δημιουργία χώρων ανταλλαγής και «αλληλογνωριμίας» ανάμεσα στους Έλληνες κατοίκους και τους μετανάστες συντοπίτες τους.

1.5.3 Η Ευρωπαϊκή διάσταση της μετανάστευσης

Σε αυτό το πλαίσιο οφείλουμε να επισημαίνουμε πως το ζήτημα των μεταναστών και της ένταξής τους στις κοινωνίες υποδοχής αποτελεί μια από τις πιο δύσκολες προκλήσεις για την τοπική κοινωνία. Αυτό το έργο καθίσταται ακόμα δυσκολότερα όταν αναφερόμαστε σε Δήμους, διαμερίσματα Δήμων ή ακόμα και περιοχές εντός των Δήμων, που ανήκουν στην κατηγορία των προβληματικών ή

υποβαθμισμένων περιοχών και που αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα ανεργίας, στέγασης, παραβατικής συμπεριφοράς: παράγοντες που ευνοούν τα μέγιστα **τον κοινοτισμό, τις εθνοτικές τριβές και την γκετοποίηση**. Οι εν λόγω τοπικές κοινωνίες χρήζουν περισσότερης προσοχής, γιατί η ενδεχόμενη αναβολή στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκύπτουν, μπορεί να οδηγήσει σε πολύ δυσάρεστες έως εκρηκτικές καταστάσεις. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε πως το ζήτημα της ένταξης των μεταναστών, αρχής γενομένης από τις τοπικές κοινωνίες, έχει απασχολήσει έντονα τις αρμόδιες επιτροπές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως την Επιτροπή των Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στην ανακοίνωσή της με τίτλο **«απαγόρευση των διακρίσεων και ίσες ευκαιρίες για όλους»**, η Επιτροπή υπογραμμίζει την αναγκαιότητα πολλαπλασιασμού των προσπαθειών για την προώθηση της ίσης μεταχείρισης για όλους και την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων που συναντούν οι μετανάστες, οι εθνοτικές μειονότητες και άλλες ευαίσθητες ομάδες. Οι προτάσεις για να χαρακτηριστεί το 2007 ευρωπαϊκό έτος ίσων ευκαιριών για όλους καθώς και το 2008 ευρωπαϊκό έτος διαπολιτισμικού διαλόγου αποτελούν σημαντικές πρωτοβουλίες ευαισθητοποίησης που θα συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων αυτών.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα της Χάγης, η ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στην Ένωση καθώς και των απογόνων τους συμβάλλει στη σταθερότητα και τη συνοχή των κοινωνιών μας. Μία σφαιρική προσέγγιση που θα περιλαμβάνει τα ενδιαφερόμενα μέρη σε όλα τα επίπεδα είναι ουσιαστική για την επιτυχία των πολιτικών ένταξης. Δεδομένου ότι η αποτελεσματική συμμετοχή των ενδιαφερομένων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο δεν μπορεί να διασφαλιστεί παρά μόνο σε εθνικό πλαίσιο, η Επιτροπή θα λάβει τα κατάλληλα μέτρα σε επίπεδα ΕΕ. Γι' αυτό, προτίθεται να θεσπίσει ένα Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την ένταξη. Η προστιθέμενη αξία του θα συνίσταται στο να συγκεντρώσει πολλά ενεργά ενδιαφερόμενα μέρη στον τομέα της ένταξης σε επίπεδο ΕΕ, όπως για παράδειγμα συντονίστριες οργανώσεις με μέλη σε πολλά κράτη μέλη. Οι βασικές λειτουργίες του Φόρουμ αυτού θα είναι η διαβούλευση, η ανταλλαγή εμπειριών και διατύπωση συστάσεων στον διαδικτυακό τόπο «ενσωμάτωση». Θα πρέπει επίσης να υπάρξουν στενοί δεσμοί με τα εθνικά σημεία επαφής.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και η Επιτροπή Περιφερειών θα κληθούν να συμμετέχουν στο Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Ένταξη. Οι εκπρόσωποί τους θα ενθαρρυνθούν επίσης να υποβάλουν συνεισφορές «ad hoc» στις οικείες συνεδριάσεις των εθνικών σημείων επαφής. Θα κληθούν επίσης να συμμετέχουν στις προπαρασκευαστικές διασκέψεις στο πλαίσιο που προτείνεται από το εγχειρίδιο για την ένταξη. Κατά τα τελευταία χρόνια, η ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών που ζουν και εργάζονται στην ΕΕ κατέλαβε μια όλο και σημαντικότερη θέση στα ευρωπαϊκά προγράμματα. Μετά το αίτημα του Συμβουλίου «*Δικαιοσύνη και Εσωτερικές Υποθέσεις*» (ΔΕΥ) του 2002 για τη δημιουργία εθνικών σημείων επαφής για την ένταξη, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιβεβαίωσε τον Ιούνιο 2003 αυτή την εντολή και κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει, σε ετήσια βάση, έκθεση για τη μετανάστευση και την ένταξη. Τον Νοέμβριο του 2004, δημοσίευσε ένα *Εγχειρίδιο για την Ένταξη (Handbook on Integration for policy-makers and practitioners)*. Η πρώτη έκδοση του εν λόγω εγχειριδίου καλύπτει τα εισαγωγικά μαθήματα που προορίζονται για νεοαφιχθέντες μετανάστες και πρόσωπα αναγνωρισμένα ως πρόσφυγες, τη συμμετοχή στα κοινά και τους δείκτες σχετικά με την ένταξη. Το εγχειρίδιο απευθύνεται στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τους ειδικούς επαγγελματίες σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό επίπεδο καθώς και σε επίπεδο ΕΕ και έγινε ευνοϊκά δεκτό από τους ενδιαφερομένους. Η δεύτερη έκδοση, που σχεδιάστηκε για το 2006, έχει εστιαστεί στη στέγαση και στα αστικά προβλήματα, στην πρόσβαση στην υγεία και τις κοινωνικές υπηρεσίες, στην ένταξη στην αγορά εργασίας, στις υποδομές ενσωμάτωσης, καθώς επίσης περιλαμβάνει αναλύσεις οι οποίες στηρίζονται στις κοινές βασικές αρχές¹.

¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών. Κοινό Πρόγραμμα για την Ένταξη
Πλαίσιο σχετικά με την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, (Βρυξέλλες, 1.9.2005, COM(2005).

1.6 Το προφίλ των μεταναστών στην Ελλάδα

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 η *Ελλάδα* γνώρισε τη μαζικότερη εισροή οικονομικών μεταναστών και προσφύγων στην ιστορία της. Η βασικότερη αιτία ήταν η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και κυρίως στις γειτονικές βαλκανικές χώρες. Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001, στην χώρα μας βρίσκονται **762.191** μετανάστες, 415.552 άνδρες και 346.639 γυναίκες, (54,5% άνδρες και 45,5% γυναίκες). Ο αριθμός των μεταναστών αντιστοιχεί στο 7,0% του πληθυσμού της χώρας, ενώ η αναλογία στην κατά φύλο εξέταση είναι μεγαλύτερη στους άνδρες έναντι των γυναικών (7,7% έναντι 6,3%). Πρόσφατες εκτιμήσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν και τους παράνομους μετανάστες, υπολογίζουν τους μετανάστες περίπου στο 1.200.000 – 1.300.000, οι οποίοι αποτελούν κατά προσέγγιση το 10 % του πληθυσμού και το 12% του εργατικού δυναμικού της χώρας.

Πίνακας 1. Αναλογία των μεταναστών στον πληθυσμό της χώρας & των περιφερειών.

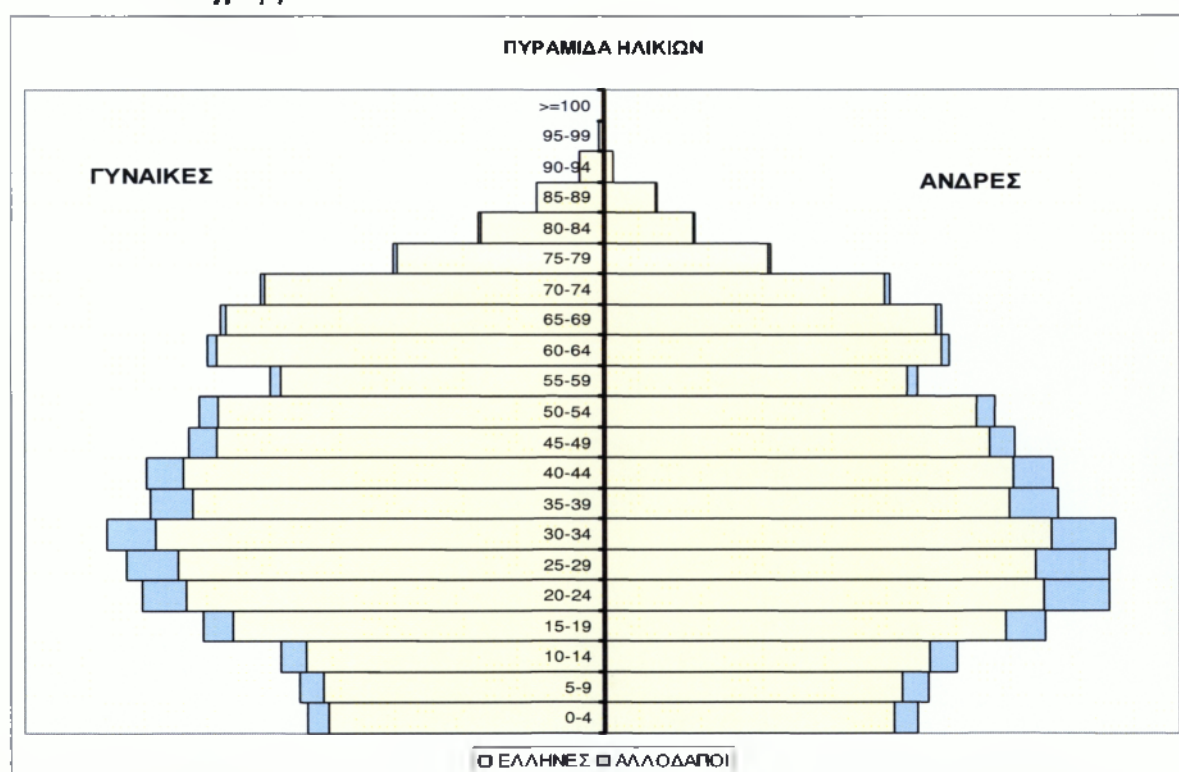
Σύνολο Περιφέρειες	Χώρας και και τα δύο φύλα	Ανδρες	Γυναίκες
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	7,0%	7,7%	6,3%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	2,5%	2,5%	2,4%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	5,3%	5,8%	4,9%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2,9%	3,4%	2,5%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	4,2%	5,1%	3,4%
ΗΠΕΙΡΟΣ	4,4%	4,9%	4,0%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	9,1%	9,5%	8,8%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	4,7%	5,6%	3,9%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	6,5%	8,3%	4,6%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	7,5%	8,4%	6,5%
ΑΤΤΙΚΗ	9,8%	10,8%	9,0%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	4,7%	5,1%	4,3%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	9,3%	9,1%	9,5%
ΚΡΗΤΗ	6,7%	7,3%	6,2%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 2001, Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης)

Ο κύριος όγκος των μεταναστών, περίπου 80%, βρίσκεται στις παραγωγικές ηλικίες 15-64 ετών, περίπου 17% αυτών είναι ηλικίας 0-14 ετών και το 3,5% είναι γεροντικός πληθυσμός (≥ 65 ετών). Οι μετανάστες δε οι οποίοι ανήκουν στον παραγωγικό πληθυσμό, ηλικίας από 20 μέχρι 44 ετών, αποτελούν πάνω από το ήμισυ του συνολικού πληθυσμού αυτών σε άνδρες και γυναίκες².

Η δομή του πληθυσμού των μεταναστών ανά 5ετή ομάδα ηλικιών και φύλο, σε σχέση με την αντίστοιχη δομή του ελληνικού πληθυσμού, δίνεται στο παρακάτω διάγραμμα 1.

Διάγραμμα 1

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 2001, Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης).

² Ο παραγωγικός πληθυσμός ηλικίας από 20 μέχρι 44 ετών στο σύνολο της χώρας δεν υπερβαίνει το 38,0% του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

1.6.1 Μορφωτικό επίπεδο

Το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών είναι κυρίως απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης 28,0%, ενώ μαζί με τους αποφοίτους του δημοτικού (23,3%) υπερβαίνουν το ήμισυ αυτών. Σημαντικό μέρος αυτών είναι απόφοιτοι γυμνασίου (17,9%) ενώ ένα 8,3% έχει πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είτε είναι κάτοχος διδακτορικού ή Μάστερ. Οι πτυχιούχοι ΤΕΛ και ΤΕΣ αναλογούν στο 3,1% αυτών, παραπλήσιο είναι το ποσοστό των πτυχιούχων μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (2,9%), οι πτυχιούχοι ΤΕΙ ή άλλης ανώτερης εκπαίδευσης αποτελούν το 2,2%, ένα 7,9% φοιτά στο Δημοτικό, 2,9% έχει εγκαταλείψει το δημοτικό και τέλος το 3,2% δεν γνωρίζει γραφή και ανάγνωση.

1.6.2 Οικογενειακή κατάσταση

Περίπου το ήμισυ των μεταναστών είναι έγγαμοι (48,2%), το 44,3% άγαμοι, χήροι το 3,3%, διαζευγμένοι το 3,0% και σε διάσταση το 1,2% αυτών. Στους άνδρες το 51% είναι άγαμοι, το 45% έγγαμοι ενώ οι υπόλοιπες κατηγορίες έχουν μικρότερα ποσοστά έναντι του συνόλου των μεταναστών. Στις γυναίκες το 52% είναι έγγαμες, το 36,4% άγαμες, χήρες το 5,6% και διαζευγμένες το 4,6% αυτών (διάγραμμα 2).

Διάγραμμα 2

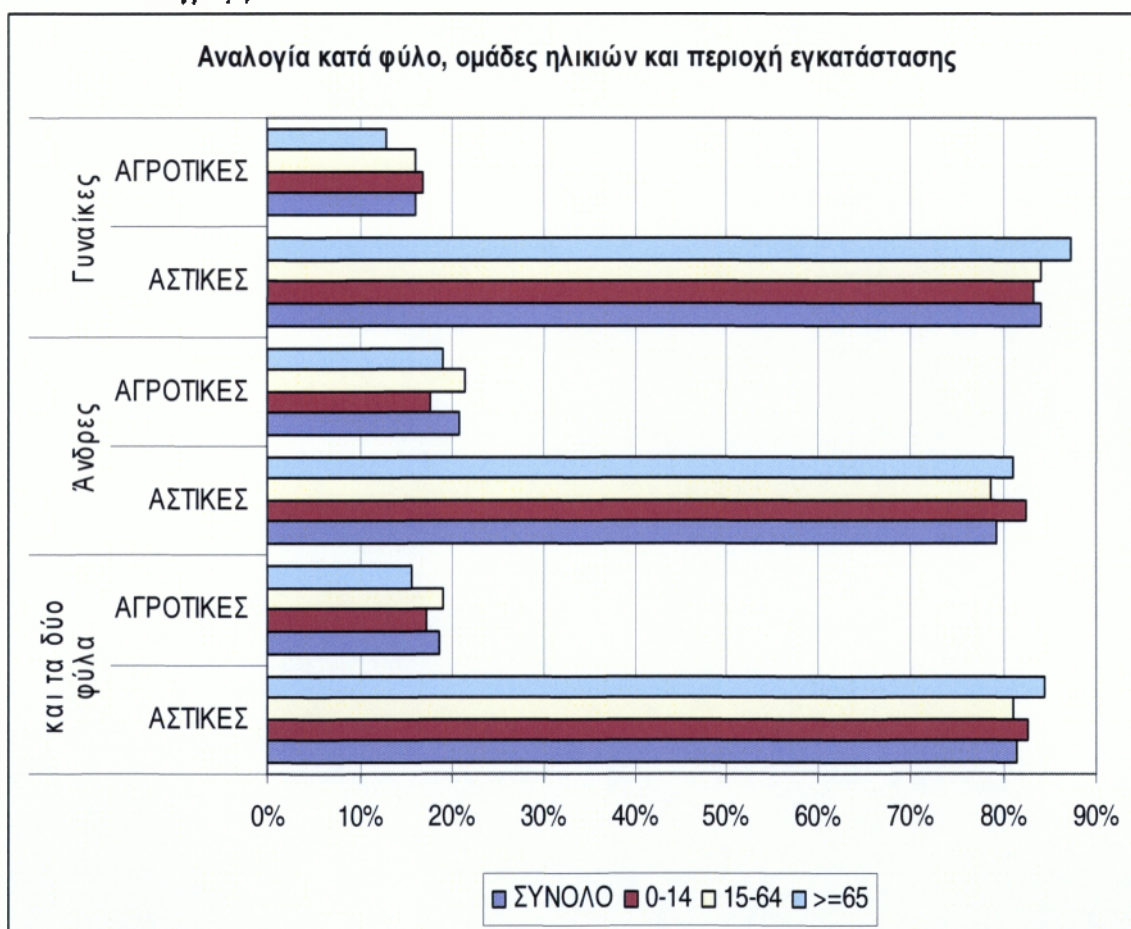

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 2001, Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης).

1.6.3 Τόπος εγκατάστασης

Οι αστικές περιοχές αποτελούν κυρίως τον τόπο εγκατάστασης των μεταναστών, καθώς πάνω από 80% αυτών επιλέγουν να εγκατασταθούν στις εν λόγω περιοχές, ενώ το υπόλοιπο 18,6% σε αγροτικές περιοχές. Η εν λόγω αναλογία διαμορφώνεται κυρίως από το μέγεθος του πληθυσμού των μεταναστών στις περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας στις οποίες αναλογεί πάνω από το 60,0% του πληθυσμού των μεταναστών (διάγραμμα 3).

Διάγραμμα 3

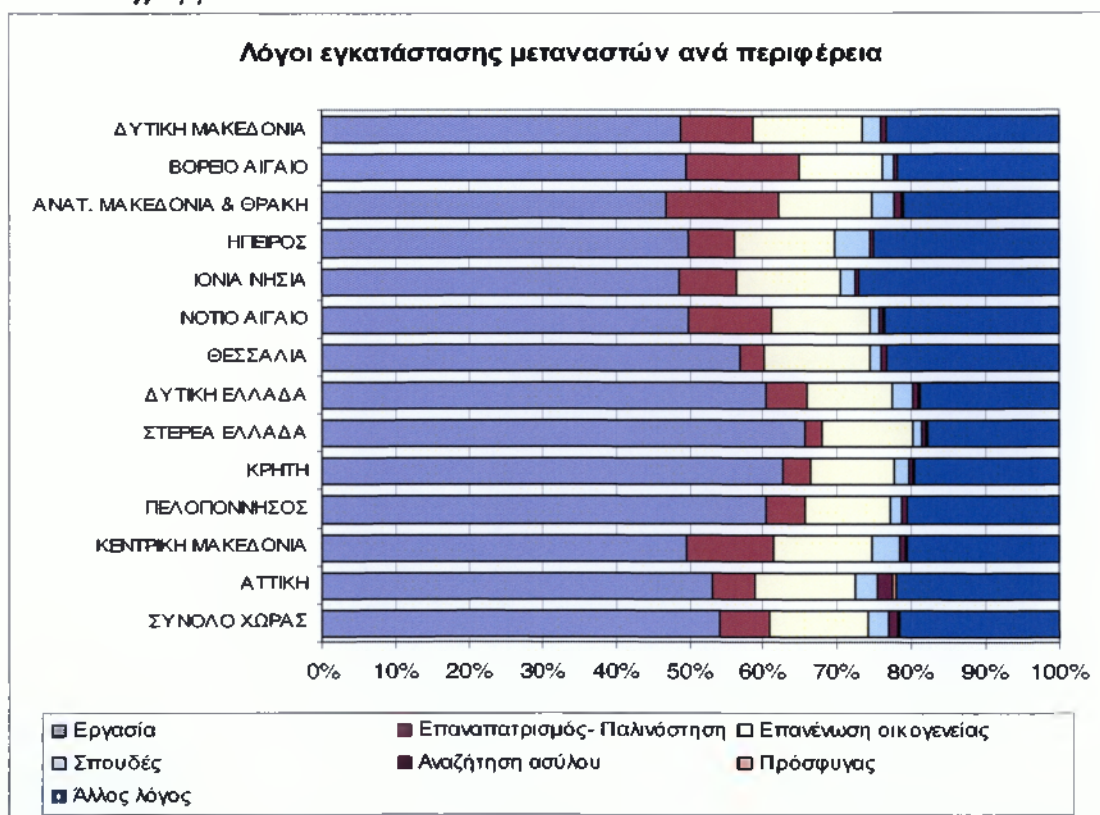

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 2001, Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης).

1.6.4 Λόγοι εγκατάστασης

Από τους λόγους εγκατάστασης, όπως αυτοί δηλώθηκαν από τους μετανάστες, πάνω από το ήμισυ δήλωσε ότι ήρθε για εργασία (54,2%), ενώ ένα σημαντικό μέρος το οποίο ξεπερνά το 1/5 αυτών δήλωσε άλλο λόγο (εκτός των κυρίων κατηγοριών της απογραφής 21,5%). Την επανένωση οικογένειας ως λόγο εγκατάστασης, δήλωσε το 13%, για επαναπατρισμό ή παλιννόστηση περίπου το 7%, την αναζήτηση ασύλου ή ως πρόσφυγες 1,3% και 0,3% αντίστοιχα, ενώ για σπουδές έχει εισέλθει μόλις το 2,7% των μεταναστών, (διάγραμμα 4).

Διάγραμμα 4

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 2001, Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης).

1.6.5 Χώρες Προέλευσης

Το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών προέρχεται από την Αλβανία-57,5% (438.036 άτομα), πάνω από το 1/4 των μεταναστών προέρχεται από 11 χώρες, των οποίων ο αριθμός των μεταναστών ανά χώρα υπερβαίνει τα 10.000 άτομα, ενώ πάνω από 10,0% προέρχεται από 12 ακόμη χώρες των οποίων το μέγεθος κυμαίνεται μεταξύ 5.000 και 10.000 ατόμων. Κατά συνέπεια το μεγαλύτερο μέρος (93,8%) του πληθυσμού των μεταναστών προέρχεται από 24 χώρες, ενώ από τις υπόλοιπες 195 χώρες το υπόλοιπο 6,2%.

1.6.6 Η απασχόληση των μεταναστών κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

Περίπου το 1/4 των μεταναστών εργάζεται στον κλάδο των κατασκευών, το 1/5 περίπου στον πρωτογενή τομέα (17,5%) και στις λοιπές υπηρεσίες (20,5%), στην βιομηχανία το 12,5% αυτών ενώ ένα 16,0% αυτών εργάζονται στους κλάδους του εμπορίου και των ξενοδοχείων – εστιατορίων.

1.7 Το νομοθετικό πλαίσιο για την μετανάστευση στην Ελλάδα (ιστορική αναδρομή)

1.7.1 Ο πρώτος νόμος για την μετανάστευση, Ν.4310 του 1929

Ο πρώτος Νόμος για τη μετανάστευση εμφανίζεται το **1929** και ονομάζεται χαρακτηριστικά «εγκατάσταση και κινητικότητα των αλλοδαπών στην Ελλάδα, αστυνομικός έλεγχος διαβατηρίων, απελάσεις και μετακινήσεις-μεταθέσεις».

Ο Νόμος αυτός επικυρώνεται για να καλύψει το νομοθετικό κενό που δημιούργησε η μαζική άφιξη των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής, αλλά

παραμένει σε ισχύ μέχρι το 1991. Ωστόσο, δεν εφαρμόζεται κατά γράμμα, μια που ο αριθμός των αλλοδαπών μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '80 είναι τόσο ασήμαντος, που το κράτος δεν ασχολείται, ούτε ανησυχεί για τη νομιμότητα ή μη της παραμονής τους στο ελληνικό έδαφος. Το ίδιο άλλωστε συμβαίνει και με την κοινή γνώμη. Η έκφραση «λαθρομετανάστες» είναι ανύπαρκτη μέχρι τότε.

1.7.2 Ο νόμος 1975 του 1991

Ο *Νόμος 1975 του 1991*-«είσοδος-έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών και διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων»-, ο οποίος τίθεται σε ισχύ το 1992, αποτελεί μια πρώτη απόπειρα διατύπωσης μεταναστευτικής πολιτικής. Χαρακτηρίζεται από την εμπλοκή ενός υπέρογκου αριθμού υπηρεσιών (Υπουργεία, όλες οι υπηρεσίες Αστυνομικού χαρακτήρα, ΟΑΕΔ κλπ.), η οποία καθιστά τον έλεγχο και το χειρισμό της εισόδου και της παραμονής αλλοδαπών μια πραγματικά δαιδαλώδη κατάσταση. Πράγματι, στο Νόμο αυτό διατυπώνονται μια σειρά από διαδικασίες ιδιαίτερα χρονοβόρες και περίπλοκες, τόσο για την απόκτηση της προσωρινής άδειας, όσο και για την άδεια παραμονής (η καθεμιά από αυτές απαιτεί μια ατελείωτη σειρά από δικαιολογητικά έγγραφα, τα οποία, ως επί το πλείστον, εμπλέκουν πολλές υπηρεσίες). Η απαγόρευση εισόδου χωρίς την προαπαιτούμενη προσωρινή άδεια εργασίας (ισχύος ενός έτους) που εκδίδεται από το ελληνικό προξενείο της χώρας αναχώρησης, η οποία είχε καθοριστεί από τον προηγούμενο νόμο (1929), παραμένει και συμπληρώνεται από μια σειρά από απαγορεύσεις και ποινικοποιήσεις, που απευθύνονται στους μη νόμιμα διαμένοντες στο ελληνικό έδαφος αλλοδαπούς.

Πρόκειται για μια αστυνομικού τύπου και απολύτως αμυντική προσέγγιση της οποίας στόχος είναι να εμποδίσει και να αποθαρρύνει τους αλλοδαπούς τρίτων χωρών να έρθουν να εγκατασταθούν στην Ελλάδα, ή να τους οδηγήσει στη φυγή από αυτήν. Ενδεικτικά, ο Νόμος παραχωρεί στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης πλήρη εξουσία-εξουσιοδότηση για τη διαχείριση της μετανάστευσης και της εφαρμογής του νόμου (παίρνει όλες τις τελικές αποφάσεις). Επίσης, ενδεικτικά, ο νομοθέτης διατάζει τη δημιουργία ειδικών ομάδων για τη «δίωξη παράνομων αλλοδαπών» και για την «απέλαση» τους. Αυτή η πρώτη προσέγγιση, η οποία ευθυγραμμίζεται με αυτή της

Ε.Ε., αντικατοπτρίζει μια αμυντική στάση απέναντι στη μετανάστευση, παντελή απουσία κατανόησης της έκτασης αλλά και του πολύπλοκου χαρακτήρα της στην Ελλάδα, αλλά και άρνηση για την κατάρτιση ενός βραχυπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου σχεδιασμού μιας ολοκληρωμένης μεταναστευτικής πολιτικής.

Η αναποτελεσματικότητα αυτής της αμυντικού τύπου περιοριστικής πολιτικής, της οποίας τα αστυνομικά μέτρα και ο γραφειοκρατικός μηχανισμός δεν επιφέρουν την έξοδο των μεταναστών από τη χώρα, αλλά ούτε και αποτρέπουν την είσοδο νέων μεταναστών, υποχρεώνει το κράτος να υιοθετήσει το Πρώτο Πρόγραμμα Νομιμοποίησης.

1.7.3 Το πρώτο πρόγραμμα νομιμοποίησης 1997, εφαρμογή 1998

Το Ελληνικό κράτος περιμένει πεισματικά –έξι ολόκληρα χρόνια- μέχρι να υιοθετήσει τα Προεδρικά Διατάγματα 358 και 359 του 1997, με τα οποία ξεκινά η διαδικασία νομιμοποίησης των μέχρι τότε μη νόμιμων αλλοδαπών. Πιο συγκεκριμένα, το Πρώτο Πρόγραμμα Νομιμοποίησης προβλέπει την κατ' αρχήν απογραφή τους και σε δεύτερο στάδιο τη –μερική- νομιμοποίησή τους. Η πρώτη φάση (Προεδρικό Διάταγμα 358/1997, απογραφή), δια της αίτησης που κατατίθεται στον ΟΑΕΔ, οδηγεί στην «απογραφή των αλλοδαπών που διαμένουν παράνομα στην Ελλάδα και που εργάζονται ή ψάχνουν για εργασία». Κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης, 370.000 παράνομοι αλλοδαποί καταθέτουν αίτηση για προσωρινή άδεια παραμονής («λευκή κάρτα», ισχύος τριών μηνών).

Από τους 370.000, οι 213.000 λαμβάνουν την προσωρινή άδεια παραμονής και συνεχίζουν τη διαδικασία νομιμοποίησης τους περνώντας στη δεύτερη φάση, χάρις στην οποία θα μπορούν, με τη συμπλήρωση των απαιτούμενων ημερών εργασίας (δηλαδή, συνήθως με τον προαπαιτούμενο αριθμό ενσήμων) να αποκτήσουν την πολυπόθητη «πράσινη κάρτα», της οποίας η ισχύ κυμαίνεται από ένα έως τρία χρόνια, ανάλογα με την περίπτωση.

Μεταφράζοντας τη διαδικασία αυτή σε ποσοστά «επιτυχίας», μόνο ένα 40% των αλλοδαπών που συμμετείχαν στο *Πρώτο Πρόγραμμα Νομιμοποίησης* νομιμοποιούνται (με την απόκτηση λευκής μόνο ή λευκής και στη συνέχεια πράσινης

κάρτας). Με άλλα λόγια το 60% των αλλοδαπών που συμμετείχαν στη διαδικασία παραμένει σε καθεστώς παρανομίας.

1.7.4 Η επιχείρηση «σκούπα», 1999

Του πρώτου Προγράμματος Νομιμοποίησης, έπεται, ένα μόλις χρόνο μετά, η εφαρμογή του μέτρου περί «μαζικού ελέγχου νομιμότητας». Το μέτρο αυτό, το οποίο υιοθετείτε με αφορμή την απαγωγή Ελμπασάν, βαπτίζεται από τα ΜΜΕ –χωρίς καμία αντίδραση από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, τον πολιτικό κόσμο και την κοινή γνώμη- «επιχείρηση σκούπα». Έχει ως στόχο την «εκκαθάριση» της χώρας από τους παράνομα διαμένοντες μετανάστες και ως αποτέλεσμα τη σύλληψη και την απέλαση δεκάδων χιλιάδων αλλοδαπών, σύμφωνα με τη λογική της «μηδενικής ανοχής».

Το άρθρο των *Γ. Μαρνέλλου, Κ. Κυριακόπουλου* αποτυπώνει τα χαρακτηριστικά αυτού του «μαζικού ελέγχου νομιμότητας». Οι δύο δημοσιογράφοι γράφουν: «Επιχείρηση ‘σκούπα’ για λαθρομετανάστες και ειδικά Αλβανούς, ξεκινά το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, υλοποιώντας εισηγήσεις των επιτελικών στελεχών της αστυνομίας, μετά την πολλαπλή απαγωγή που κατέληξε στην τραγωδία του Ελμπασάν. Ανώτατα πολιτικά στελέχη του μεγάρου της Κατεχάκη έχουν δώσει εντολές να ξεκινήσουν οι επιχειρήσεις. Σύμφωνα με το σχέδιο, θα απελαύνονται αμέσως όσοι δε διαθέτουν νομιμοποιητικά έγγραφα, αλλά και όσοι παρουσιάζουν έστω και τυπικές ελλείψεις σε διαδικασίες που ήδη έχουν ξεκινήσει για τη νομιμοποίηση τους. Θα εκδιώκονται επίσης και όσοι έχουν νομιμοποιητικά έγγραφα, αλλά δεν μπορούν να αποδείξουν, κατά τη στιγμή του ελέγχου τους, ότι ισχύουν οι προϋποθέσεις που έχουν δηλώσει. Θα επιδειχθεί ανοχή μόνο σε όσους αποδεδειγμένα ζουν φιλήσυχα και είναι οικογενειάρχες. Κυβερνητικοί παράγοντες γνωρίζουν, όπως λένε, ότι σε τέτοιες περιπτώσεις μπορεί να γίνουν και αδικίες. Ωστόσο, είναι αποφασισμένοι, «για λόγους δημοσίου συμφέροντος και ασφάλειας», να προχωρήσουν στην υλοποίηση των σκληρών αυτών μέτρων».

Έκτοτε, οι επιχειρήσεις απέλασης συνεχίζονται. Σύμφωνα με τον *Baldwin Edwards M.* (εγκληματικότητα και μετανάστευση: Μύθοι και πραγματικότητες) και μέχρι το 2001, περισσότεροι από δύο εκατομμύρια αλλοδαποί μη νόμιμα διαμένοντες στη χώρα απελαύνονται. Επίσης το 1999, η Ελλάδα κατέχει την πρώτη θέση στην Ευρώπη (με ποσοστό 46%) στην αναλογία φυλακίσεων ημεδαπών και αλλοδαπών. Σύμφωνα με έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου του 2001, το 25% (μέσος όρος) των τροφίμων φυλακών σε κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αλλοδαποί, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό σχεδόν διπλασιάζεται στην Ελλάδα. Μια μελέτη του *Baldwin Edwards M.* παρουσιάζει τους λόγους του υψηλού αυτού ποσοστού, αναδεικνύοντας την αυστηρότητα της Ελληνικής Δικαιοσύνης απέναντι σε παραπτώματα τυπικής φύσεως (π.χ. ληγμένες άδειες παραμονής).

1.7.5 Ο νόμος 2910/2001

Ο *Νόμος 2910/2001*, ο οποίος ανοίγει το δρόμο για το *Δεύτερο Πρόγραμμα Νομιμοποίησης*, αποτελεί σταθμό στη θεσμοθέτηση μιας νομοθεσίας για τη μετανάστευση. Μέχρι τότε, ο νομοθέτης εστιάζει τους στόχους του στον επαναπατρισμό των ομογενών σε ένα πρώτο στάδιο και στη συνέχεια στον έλεγχο και την απομάκρυνση των αλλοδαπών που διαμένουν παράνομα στη χώρα. Ωστόσο και αυτός ο νέος νόμος (2910) μαρτυρά ακόμα τη σύγχυση μεταξύ μεταναστευτικής πολιτικής και αντιεγκληματικής ποινικής πολιτικής, δύο διαστάσεις που αποτελούν, στην ουσία τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Επίσης, συνδυάζει τα άρθρα του νόμου 2910 (άρθρα 19 μέχρι 24, που αφορούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για την απόκτηση της άδειας εργασίας και παραμονής για τους μελλοντικούς μετανάστες) με τα Προεδρικά Διατάγματα του 1997 (άρθρα 65-66, τα οποία διακηρύσσουν τη διεξαγωγή ενός Δεύτερου Προγράμματος Απογραφής και Νομιμοποίησης, μια δεύτερη ευκαιρία νομιμοποίησης για τους αλλοδαπούς που διαμένουν ήδη στην Ελλάδα υπό παράνομο καθεστώς).

Ωστόσο, εκτός της αναγγελίας του προγράμματος νομιμοποίησης, ο Νόμος αυτός εισάγει μια νέα σειρά μέτρων, όπως είναι: η αποσαφήνιση των ορισμών (διάκριση μετανάστη/πρόσφυγα) η ίδρυση των πρώτων οργάνων/υπηρεσιών αρμόδιων αποκλειστικά για θέματα μετανάστευσης η είσοδος των αλλοδαπών εργαζομένων στη

χώρα έχοντας προηγουμένως καταβάλει αίτηση στο Ελληνικό Προξενείο της χώρας τους, η μείωση της ελάχιστης διάρκειας παραμονής ως προϋπόθεσης για την απόκτηση της άδειας αόριστης διάρκειας, σε συνδυασμό με τη συνδρομή του ΟΑΕΔ.

Επίσης, θεσπίζει μια σειρά από δικαιώματα, όπως είναι: η πρόσβαση όλων των παιδιών των αλλοδαπών στην εκπαίδευση, τα ίσα δικαιώματα μεταξύ Ελλήνων και αλλοδαπών τρίτων χωρών σε ότι αφορά τη νόμιμη εργασία και την κοινωνική ασφάλιση, τη διευκόλυνση στις διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης κ.τ.λ. Τέλος, ξενοφοβικές ή ρατσιστικές συμπεριφορές/πράξεις γίνονται για πρώτη φορά ποινικά αδικήματα.

Παρόλα αυτά, το κείμενο είναι ελλιπές σε ότι αφορά πάγια δικαιώματα και θέτει επίσης πολλούς περιοριστικούς όρους και απαγορευτικές προϋποθέσεις. Ακόμα και στην περίπτωση της θέσπισης του δικαιώματος των αλλοδαπών παιδιών στη Δημόσια Εκπαίδευση, θέτει ως όρο την προσκόμιση εγγράφων που οι γονείς δεν είναι πάντα σε θέση να διαθέσουν, δίνοντας τη δυνατότητα έτσι σε Διευθυντές σχολείων να αρνηθούν, με το πρόσχημα ελλείπων στοιχείων, την εγγραφή κάποιων παιδιών στα σχολεία της χώρας. Η σύνταξη του εν λόγω κειμένου καθρεφτίζει τη θέληση του κράτους να αποθαρρύνει τους αλλοδαπούς στη διαδικασία νομιμοποίησης τους (που ολοκληρώνεται με τη απόκτηση της άδειας εργασίας ενός έτους). Διαδικασία, η οποία είναι και ιδιαίτερα δαιδαλώδης και εξαιρετικά ακριβή.

Το Δεύτερο Πρόγραμμα Νομιμοποίησης 2001

Ο *Νόμος 2910* επικυρώνεται στις 2 Μαΐου 2001 και στο πλαίσιο του προγράμματος νομιμοποίησης, η ημερομηνία κατάθεσης των αιτήσεων ορίζεται στις 2 Αυγούστου της ίδιας χρονιάς. Μέσα σε τρεις μήνες, 351.000 αλλοδαποί καταθέτουν την αίτησή τους για να αποκτήσουν, σε μια πρώτη φάση, μια προσωρινή κάρτα παραμονής, ισχύος έξι μηνών. Κατατίθενται 153.282 αιτήσεις στην Αττική και 80.000 από τους αιτούντες είναι Αλβανικής υπηκοότητας .

Η δεύτερη φάση νομιμοποίησης ξεκινά το Σεπτέμβριο. Όσοι απόκτησαν την προσωρινή κάρτα παραμονής, καλούνται να ανανεώσουν την αίτησή τους, για να αποκτήσουν μια άδεια που, αυτή τη φορά, ισχύει για ένα χρόνο, και να καταθέσουν

αίτηση για απόκτηση άδειας εργασίας –προσκομίζοντας την απόδειξη μιας σταθερής εργασίας (σύμβαση) και την απόδειξη της συνεισφοράς τους στον εκάστοτε Ασφαλιστικό Φορέα του επαγγελματικού τους τομέα– άδεια η οποία θα διαρκεί και αυτή, ένα χρόνο.

Το χάος που προκαλείται από τα πλήθη των αιτούντων μπροστά στις Νομαρχίες –και ιδιαίτερα μπροστά σε αυτή του Δ. Αθηναίων– αλλά και από τη δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι υπάλληλοι στην ερμηνεία του Νόμου, ο οποίος προβλέπει δεκάδες περιπτώσεις, αναγκάζουν το Κράτος να επιμηκύνει την περίοδο ισχύος των προσωρινών αδειών που έχουν δοθεί κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης νομιμοποίησης. (Ιανουάριος 2002, Απρίλιος 2002, Ιανουάριος 2003).

Επίσης, λόγω της πολυπλοκότητας των άρθρων του αλλά και των γραφειοκρατικών προβλημάτων που προκύπτουν κατά την εφαρμογή του, ο Νόμος τροποποιήθηκε δεκάδες φορές στα τέσσερα χρόνια εφαρμογής του.

Τέλος, λόγω των χρονοβόρων διαδικασιών αλλά και της γραφειοκρατίας, πολλές άδειες παραμονής εκδίδονται και παραλαμβάνονται αφού έχουν ήδη λήξει! Αν και το πρόβλημα αυτό ομολογείται από τους ίδιους τους Υπουργούς, η πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη για έναρξη ισχύος της άδειας από τη στιγμή της παραλαβής της, την οποία υποστηρίζουν και οι Σύλλογοι των Μεταναστών, δεν εισακούεται και το πρόβλημα παραμένει και παρατείνεται.

1.7.6 Ίση μεταχείριση για τους υπηκόους των νέων χωρών-μελών της Ε.Ε. εάν αποδείξουν 12 μήνες νόμιμης διαμονής στην χώρα, 2004

Σύμφωνα με τους όρους της εγκυκλίου (ν. 37, 10014/04) του Υπουργείου Δικαιοσύνης, οι υπήκοοι των οχτώ νέων ευρωπαϊκών χωρών-μελών, θα τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης με τους υπηκόους της Ε.Ε. των 15, με την προϋπόθεση ότι διαθέτουν στοιχεία που αποδεικνύουν τη δωδεκάμηνη νόμιμη παραμονή τους και εργασία τους στη χώρα. Όσοι αδυνατούν να προσκομίσουν τα απαιτούμενα

αποδεικτικά συνεχίζουν να αντιμετωπίζονται όπως όλοι οι υπήκοοι τρίτων χωρών: δεν προστατεύονται από απελάσεις και οφείλουν να ανανεώνουν τις άδειες εργασίας και παραμονής τους.

Περίπου 40.000 με 50.000 υπήκοοι των νέων Ευρωπαϊκών χωρών ζουν και εργάζονται νόμιμα στην Ελλάδα, αλλά δεν είναι σαφές πόσοι από αυτούς μπορούν να αποδείξουν την παρουσία τους στην Ελλάδα για σύνολο δώδεκα μηνών.

1.7.7 Νόμος 3304/2205 για ίση μεταχείριση στην εργασία και την απασχόληση και στην παροχή αγαθών και υπηρεσιών (25/01/2009)

Ο Νόμος αυτός ενσωματώνει στην Ελληνική νομοθεσία τις Ευρωπαϊκές οδηγίες 43/2000 και 78/2000 και τίθεται σε εφαρμογή από τον Φεβρουάριο του 2005. Σύμφωνα με το άρθρο 16 του Ν.3304 που αφορά τις «Ποινικές κυρώσεις», «όποιος παραβιάζει την κατά τον παρόντα νόμο απαγόρευση της διακριτικής μεταχείρισης για λόγους εθνοτικής ή φυλετικής καταγωγής ή θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, κατά τη συναλλακτική διάθεση αγαθών ή προσφορά υπηρεσιών στο κοινό, τιμωρείται με φυλάκιση 6 μηνών μέχρι 3 ετών και με χρηματική ποινή 1.000 έως 5.000 ευρώ». Επίσης, το άρθρο 19 του ίδιου Νόμου που αφορά στους «φορείς προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης» ορίζει: ως φορέα προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης –στις περιπτώσεις που αυτή παραβιάζεται από Δημόσιες Υπηρεσίες– το Συνήγορο του Πολίτη ως φορέα προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης –στις περιπτώσεις που αυτή παραβιάζεται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα– την Επιτροπή Ίσης Μεταχείρισης, της οποίας η σύσταση ορίζεται στον ίδιο νόμο (άρθρο 21) τέλος, «στον τομέα απασχόλησης και εργασίας, φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης στις περιπτώσεις που αυτή παραβιάζεται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα [...] ορίζεται το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (Σ.ΕΠ.Ε.)»

1.7.8 Νόμος 3386/2005. Τρίτο πρόγραμμα νομιμοποίησης

Ο Νόμος 3386/2005, ο οποίος ψηφίστηκε στις 23 Αυγούστου 2005, αποτελεί την αναγγελία ενός τρίτου προγράμματος νομιμοποίησης, και ορίζει τις νέες προϋποθέσεις για την απόκτηση άδειας παραμονής.

A. Προϋποθέσεις απόκτησης άδειας παραμονής

Σύμφωνα με το κείμενο, η άδεια παραχωρείται σε υπηκόους τρίτων χωρών (υπό την προϋπόθεση ότι δεν αποτελούν κίνδυνο για τη Δημόσια τάξη και ασφάλεια της χώρας) που διέμεναν στην Ελλάδα μέχρι και τις 31 Δεκεμβρίου 2004, και που διαθέτουν ένα από τα παρακάτω αποδεικτικά στοιχεία της –συνεχούς– παρουσίας τους στην Ελλάδα μέχρι την ημερομηνία αυτή:

- α) την προσκόμιση ενός εγγράφου εισόδου στη χώρα (βίζα),
- β) την ημερομηνία κατάθεσης αίτησης άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους,
- γ) την προσκόμιση ενός αριθμού φορολογικού μητρώου (Α.Φ.Μ.),
- δ) έγγραφο ενός ασφαλιστικού ταμείου, που βεβαιώνει συνεισφορά του αιτούντος στο ταμείο που να αντιστοιχεί σε 150 μέρες εργασίας,
- ε) έγγραφο στο οποίο αναγράφεται η ημερομηνία απόρριψης της αίτησης πολιτικού ασύλου.

Οι αλλοδαποί που πληρούν μια από τις παραπάνω προϋποθέσεις (που κατέχουν ένα από τα παραπάνω έγγραφα) καλούνται να παρουσιαστούν στις αρμόδιες Δημοτικές υπηρεσίες του τόπου διαμονής τους, από την 1η Οκτωβρίου μέχρι και τις 31 Δεκεμβρίου 2005, προκειμένου να καταθέσουν την αίτηση νομιμοποίησής τους. Η άδεια παραμονής που θα τους δοθεί θα ισχύει για ένα χρόνο και θα έχει και την αξία άδειας εργασίας.

Επίσης, μια ατομική άδεια παραμονής θα εκδίδεται σε κάθε παιδί 14 χρονών και άνω, καθώς και στον/στη σύζυγο του αιτούντος/της αιτούσης, εφόσον διαμένει μαζί της/του στην Ελλάδα. Τέλος, τα παιδιά κάτω των 14 ετών θα συνδέονται στην άδεια παραμονής του αιτούντος γονέα.

Β. Περιορισμοί στη διαδικασία απόκτησης άδειας παραμονής

Ο Νόμος αποκλείει εξαρχής από το δικαίωμα στη νομιμοποίηση όσους διαμένουν χρόνια στην Ελλάδα, αλλά δεν κατέχουν έγγραφα (διαβατήριο, ταυτότητα), και στη χώρα προέλευσης των οποίων δεν υπάρχει Ελληνικό Προξενείο ή Πρεσβεία. Έτσι, φωτογραφίζει τους αλλοδαπούς τους οποίους, ανάλογα με τη χώρα προέλευσής τους, εντάσσει ή αποκλείει από τη διαδικασία νομιμοποίησης. Επίσης, αποκλείονται από τη διαδικασία όσοι εισήλθαν στη χώρα μετά τις 31 Δεκεμβρίου του 2004.

Ο νομοθέτης επιβάλλει σε κάθε εργαζόμενο αλλοδαπό να δηλώνει στο Δημαρχείο του τόπου διαμονής του, τη φύση της εργασίας του, και του δίδεται άδεια παραμονής ισχύος ενός έτους για τη φύση της εργασίας που δήλωσε και μόνο, καθώς και για τη γεωγραφική περιφέρεια (Νομό) όπου υπάγεται η εργασία του και μόνο. Δε δικαιούται να αλλάξει επάγγελμα (ειδικότητα), ούτε γεωγραφική περιφέρεια κατά τη διάρκεια της άδειας παραμονής του και εάν επιθυμεί ή χρειάζεται να αλλάξει τόπο εργασίας ή και διαμονής, έχει υποχρέωση να το δηλώσει στις αρμόδιες αρχές και να καταθέσει εκ νέου αίτηση άδειας παραμονής, αφού η άδεια που του έχει παραχωρηθεί παύει να ισχύει.

Το κόστος παράβολου για την κατάθεση αίτησης άδειας και ανανέωση άδειας παραμονής παραμένει ιδιαίτερα υψηλό: η αίτηση για άδεια διάρκειας ενός έτους (πρώτη κάρτα) κοστίζει περίπου 150 ευρώ, η άδεια ισχύος δύο χρόνων 300 ευρώ (ανανέωση άδειας παραμονής), τριών χρόνων 450 ευρώ. Το κόστος της αίτησης άδειας μακράς διάρκειας ή μόνιμης διαμονής (την οποία δικαιούνται μόνο όσοι διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα για πέντε συνεχόμενα χρόνια, από την ημερομηνία ισχύος του νόμου) αγγίζει τα 900 ευρώ! Τα παραπάνω χρηματικά ποσά δεν επιστρέφονται σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στην αίτηση.

Γ. Οικογενειακή επανένωση

Σε ότι αφορά την οικογενειακή επανένωση, ο αιτών, αφού προσκομίσει τα αποδεικτικά στοιχεία της νόμιμης και συνεχούς διαμονής στη χώρα για τα δύο τελευταία χρόνια, πρέπει να προσκομίσει φορολογική δήλωση που αποδεικνύει ότι διαθέτει σταθερές χρηματικές πηγές, αρκετές για τη συντήρηση των μελών της οικογένειάς του. Ο νομοθέτης ορίζει τις πηγές αυτές ως ελάχιστο εισόδημα ανάλογο

με το νόμιμο χαμηλότερο εισόδημα που ορίζει ο νόμος, στο οποίο προστίθενται 20% για το/τη σύζυγο, και 15% για κάθε παιδί.

Δ. Κοινωνική ένταξη των μεταναστών

Το Κεφάλαιο ΧΙΙ του Νόμου 3386, που έχει ως τίτλο «Κοινωνική Ένταξη», δεν κάνει τίποτα άλλο από το να υπενθυμίζει το δικαίωμα στην «ισότιμη συμμετοχή των αλλοδαπών τρίτων χωρών στην οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ζωή της χώρας» [...] «με παράλληλη διατήρηση της εθνικής τους ταυτότητας», ενώ αναγγέλλει ένα «Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης» το οποίο θα αποτελείται από τους ακόλουθους πυλώνες:

- A) την πιστοποιημένη γνώση της ελληνικής γλώσσας,
- B) την επιτυχή παρακολούθηση εισαγωγικών μαθημάτων σχετικά με την ιστορία, τον πολιτισμό και τον τρόπο ζωής της ελληνικής κοινωνίας,
- Γ) την ένταξη στην ελληνική αγορά εργασίας, και
- Δ) την ενεργό κοινωνική συμμετοχή.

1.7.9 Νόμος 3536/2007 και νόμος 3731/08, συμπληρώσεις και τροποποιήσεις

ΝΟΜΟΣ 3536/2007

Το Φ.Ε.Κ. στις 23 Φεβρουαρίου 2007 δημοσίευσε το Ν. 3536/07 «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης», οι διατάξεις του οποίου συμπληρώνουν και τροποποιούν διατάξεις του ν.3386/05

Α. Προϋποθέσεις ανανέωσης άδειας διαμονής

Σύμφωνα με το κείμενο, ο υπήκοος τρίτης χώρας μπορεί πλέον να υποβάλει αίτηση για ανανέωση της άδειας διαμονής του, μέσα σε χρονικό διάστημα δύο μηνών πριν από τη λήξη της. Καθώς, του δίνεται το δικαίωμα υποβολής αιτήσεων για ανανέωση άδειας διαμονής έως και για ένα μήνα από τη λήξη της προηγούμενης. Με

επιβάρυνση καταβολή προστίμου ίσου με το 1/3 που έχει να πληρώσει. Μετά τη πάροδο του ενός μηνός εάν δεν έχει υποβληθεί το αίτημα για ανανέωση της άδειας διαμονής, ο υπήκοος τρίτης χώρας θεωρείται μη νόμιμα διαμένον και δεν έχει τη δυνατότητα κατάθεσης σχετικής αίτησης.

Ο υπήκοος τρίτης χώρας εφόσον ο φάκελος του είναι πλήρης, θα πρέπει να υποβάλει σχετική αίτηση στο Δήμο ή την Κοινότητα του τόπου μόνιμης διαμονής, για την ανανέωση της άδειας διαμονής του.

Β. Θέματα αδειών διαμονής για λόγους σπουδών

Τα παιδιά των υπηκόων τρίτων χωρών που έχουν γίνει δεκτά για λόγους οικογενειακής επανένωσης, έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλουν την άδεια διαμονής τους για σπουδές. Των οποίων όταν τελειώσουν μπορούν να παραμένουν στην Ελλάδα και να μεταβάλλουν την άδεια διαμονής τους για όποιο λόγο επιθυμούν.

Καθώς και για τον υπήκοο τρίτης χώρας, που έρχεται στη χώρα μας για λόγους σπουδών. Μπορεί από τη στιγμή που τις τελειώσει να γίνεται δεκτός από το Ελληνικό ίδρυμα για μεταπτυχιακές σπουδές.

Γ. Οικογενειακή επανένωση

Τα ανήλικα τέκνα των υπηκόων τρίτων απαλλάσσονται από την υποχρέωση καταβολής παράβολου για χορήγηση ή ανανέωση άδειας διαμονής.

Δ. Θέματα εργασίας

Προσπαθώντας να επιλύσουν προβλήματα που προέκυψαν κατά την εφαρμογή του άρθρου 15 του ν.3386/05 οι διατάξεις στο άρθρο 6 συμπληρώνουν και τροποποιούν τα εξής:

1. Καθιστούν την όχι απαραίτητη προσκόμιση της σύμβασης εργασίας ή βεβαίωσης του εργοδότη. Σε όσους εργάζονται σε γεωργικές εργασίες, σε οικιακές εργασίες, σε οικοδομές και ως αποκλειστικοί νοσοκόμοι. Καθώς, εργάζονται με περισσότερους του ενός εργοδότη και δεν μπορούν να προσκομίσουν σύμβαση εργασίας.

2. Δίνεται η δυνατότητα στον υπήκοο τρίτης χώρας να προβεί στη εξαγορά ημερών ασφάλισης, μέχρι 20% του απαιτούμενου για κάθε κατηγορία αριθμό ημερών ασφάλισης του. Έτσι μπορεί να ανανεώσει την άδεια διαμονής του συμπληρώνοντας τον απαιτούμενο αριθμό.

3. Ο αριθμός ασφάλισης του σε περιπτώσεις ανανέωσης διετούς άδειας διαμονής του μπορεί να συντρέχει αθροιστικά και όχι ετησίως, όπως ίσχυε.

4. Διευκολύνει την κινητικότητα του, καθώς μπορεί να εργαστεί σε άλλο νομό της ίδιας ή διαφορετικής περιφέρειας. Με υποχρέωση να δηλώνεται στη υπηρεσία του Δήμου ή Κοινότητας του νομού στον οποίο μεταβαίνει, την διεύθυνση του και το είδος απασχόλησης του. Αντίστοιχα ο εργοδότης του θα πρέπει να εκδηλώσει την πρόσληψή του.

5. Επιλύονται τα προβλήματα για όσους δεν κατέχουν έγγραφο (διαβατήριο, ταυτότητα), κατά τη φάση ανανέωσης της άδειας διαμονής τους. Αρκεί όταν ο μετανάστης υποβάλλει την αίτηση για ανανέωση άδειας διαμονής του πρώτον να συνοδεύεται από υπεύθυνη δήλωση, στην οποία θα αναφέρονται οι λόγοι και συγκεκριμένη αιτιολογία για την αδυναμία εφοδιασμού τους, και δεύτερον να προσκομίσει ένα έγγραφο δημόσιας αρχής, ελληνικής ή της χώρας προέλευσης του. Από το οποίο θα αντλούνται τα στοιχεία ταυτότητας του.

ΝΟΜΟΣ 3731/2008

A. Υποχρεώσεις υπηκόου τρίτων χωρών

Ο υπήκοος τρίτης χώρας υποχρεούται να δηλώσει στις υπηρεσίες Αλλοδαπών και Μετανάστευσης

1. Κάθε μεταβολή της διεύθυνσης κατοικίας του.
2. Κάθε μεταβολή της προσωπικής του κατάστασης (αλλαγή ιθαγένειας, σύναψη ή ακύρωση γάμου ή γέννηση τέκνου.

3. Την απώλεια ή την ανανέωση ή μεταβολή των στοιχείων του διαβατηρίου του ή άλλου ταξιδιωτικού εγγράφου.
4. Την απώλεια του δελτίου διαμονής ή μόνιμης διαμονής
5. Κάθε μεταβολή στο προσωπικό του εργοδότη και το είδος της απασχόλησης του.
6. Την καταγγελία της σύμβασης εργασίας του.

Όσοι δεν εκπληρώνουν τις παραπάνω υποχρεώσεις εντός του διαστήματος που ορίζει ο νόμος επιβάλλονται με πρόστιμο 200 ευρώ, φτιάχνοντας ο νομοθέτης, μία ελεγχόμενη κατάσταση.

B. Άδειες δεκαετούς διάρκειας

Με το νόμο 3731/08 οι άδειες διαμονής αόριστης διάρκειας μετατρέπονται σε άδεια διαμονής δεκαετούς διάρκειας. Το παράβολο που καταβάλλεται 900 ευρώ. Ανανεώνεται για ισόχρονο διάστημα χωρίς να καταβάλλεται ξανά το παράβολο.

Σκοπός του νομοθέτη είναι να απεικονίσει τον αριθμό τους στην Ελλάδα, τη γεωγραφική διασπορά τους, το επάγγελμα τους, καθώς και άλλων στοιχείων. Με λίγα λόγια σκοπός του νομοθέτη είναι ο έλεγχος και η παρακολούθηση του υπηκόου τρίτης χώρας.

Γ. Απόδοση της ιδιότητας του επί μακρόν διαμένοντος σε τέκνα μεταναστών που γεννιούνται στην Ελλάδα

Στα παιδιά αυτά που έχουν διδαχθεί την Ελληνική παιδία και έχουν ενταχθεί στη ελληνική κοινωνία, τους δίνεται το δικαίωμα της άδειας διαμονής του επί μακρόν διαμένοντος. Διαρκεί μόνο για πέντε έτη.

Δ. Χορήγηση άδειας διαμονής σε υπηκόους των οποίων απορρίπτεται ή ανακαλείται το Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας Ομογενούς

Δίνετε η δυνατότητα χορήγησης άδειας διαμονής στους υπηκόους της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και στους υπηκόους της Αλβανίας, των οποίων απορρίφθηκε η

αίτηση για απόκτηση Ελληνικής Ιθαγένειας ή χορήγηση Ε.Δ.Τ.Ο., λόγω μη απόδειξης της ομογενούς τους ιδιότητας,

Συμπεράσματα από το τρίτο πρόγραμμα νομιμοποίησης :

Το τρίτο πρόγραμμα νομιμοποίησης ν.3386/05 έκανε ρυθμίσεις και αλλαγές με τους ν.3536/07 και ν.3731/08 ώστε να επιλυθούν προβλήματα και δυσκολίες οι οποίες συναντηθήκαν κατά την εφαρμογή τους. Παρόλα αυτά από τη μία μεριά παραμένει, ελλιπής και άπρακτο ως προς τα δικαιώματα των μεταναστών. Ενώ από την δε άλλη δημιουργεί μια ελεγχόμενη κατάσταση απέναντι τους. Επίσης σημαντικό είναι να συμβιωθούν τα παρακάτω:

- Δεν προβλέπεται κανένα πολιτικό δικαίωμα στους νόμιμα διαμένοντες αλλοδαπούς. Το δικαίωμα στην ψήφο στις δημοτικές εκλογές δεν αναφέρεται πουθενά, ούτε άλλωστε και το δικαίωμα του εκλέγεσθαι στις εθνικές εκλογές. Σε ότι αφορά το τελευταίο, ο νόμος έρχεται σε αντίθεση με Οδηγία της ΕΕ.

- Δεν προβλέπονται ειδικά δικαιώματα για τους επί μακρόν διαμένοντες, ούτε και μείωση του κόστους ανανέωσης της άδειας παραμονής τους.

- Δεν προβλέπονται ειδικές διατάξεις ως προς το δικαίωμα απόκτησης της ελληνικής υπηκοότητας.

- Ο Νόμος περιορίζει δραματικά την ελευθερία μετακίνησης αλλά και εργασίας των αλλοδαπών τρίτων χωρών, αφού τους υποχρεώνει να διαμένουν και να εργάζονται σε συγκεκριμένη ειδικότητα –αυτοί και τα μέλη της οικογένειάς τους– στο Νομό για τον οποίο εκδόθηκε η άδεια παραμονής και εργασίας, και αυτό, καθ' όλη τη διάρκεια της ισχύος της.

- Τέλος, και ίσως πιο σημαντικό απ' όλα, δεν προβλέπεται τίποτα απολύτως για τα παιδιά των μεταναστών, και για τη λεγόμενη δεύτερη γενεά μεταναστών (δηλαδή, για τα παιδιά των αλλοδαπών, που γεννιούνται στην Ελλάδα), σε ότι αφορά τα πολιτικά τους δικαιώματα, την εκπαίδευσή τους, την προστασία από την απέλαση. Μάλιστα, τα παιδιά αυτά υφίστανται την πρώτη μεγάλη διάκριση εις βάρος τους από την πρώτη κιόλας μέρα της γέννησής τους. «Σύμφωνα με το γράμμα του νόμου», (ή

μάλλον με την ερμηνεία που δίνεται σ' αυτόν), τα παιδιά των μεταναστριών, τα οποία γεννιούνται στη χώρα μας, δεν μπορούν να αποκτήσουν πιστοποιητικό γέννησης, παρά μόνο ένα χαρτί νοσοκομείου, που επιτρέπει την εγγραφή του νεογέννητου στο Ληξιαρχείο. Επιπλέον, σε μια πρόσφατη εγκύκλιο, προβλέπεται ότι για οποιαδήποτε εγγραφή σε ασφαλιστικό φορέα, παιδικό σταθμό ή σχολείο, το πιστοποιητικό γέννησης των παιδιών πρέπει να εκδοθεί από τη χώρα προέλευσης των γονέων, όσο μακριά κι αν βρίσκεται αυτή και ασχέτως από το χρόνο διαμονής των γονέων στην Ελλάδα.

Νόμιμες και μη μετανάστριες, για να αποκτήσουν το πιστοποιητικό γέννησης των παιδιών τους αναγκάζονται να ακολουθήσουν μια χρονοβόρα διαδικασία, η οποία προβλέπει μετάφραση της ληξιαρχικής πράξης γέννησης από το υπουργείο Εξωτερικών, εγγραφή στα δημοτολόγια της χώρας προέλευσης (κάτι ιδιαίτερα πολύπλοκο, όταν οι γονείς δεν είναι παρόντες και δεν υπάρχουν άλλοι συγγενείς να το φροντίσουν). Στην περίπτωση δε που οι γονείς διώκονται στη χώρα τους ή η πατρίδα τους βρίσκεται σε εμπόλεμη κατάσταση, η συγκεκριμένη διαδικασία καθίσταται ανέφικτη, με αποτέλεσμα σε αρκετές περιπτώσεις τα παιδιά των μεταναστών να φαίνεται ότι γεννήθηκαν στη χώρα τού ποτέ και του πουθενά! Η έλλειψη πιστοποιητικού γεννήσεως συνοδεύει τα παιδιά για όλη τους τη ζωή. Δυσχεραίνει τη δυνατότητα να αποκτήσουν στην ενηλικίωση άδεια παραμονής στη χώρα όπου γεννήθηκαν, μεγάλωσαν και πήγαν σχολείο. Στη συνέχεια, αποκλείει τη δυνατότητα πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση, ακόμη και τη σύναψη γάμου, και δημιουργεί προβλήματα στις όποιες συναλλαγές με το Δημόσιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο- Μετανάστευση και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

2.1 Η κοινωνική ένταξη των μεταναστών

Ο ρόλος της τοπικής κοινωνίας και της τοπικής αυτοδιοίκησης ως προς την ένταξη, την αποφυγή του κοινοτισμού και των εθνοτικών γκέτο και εθνοτικών συγκρούσεων είναι αποφασιστικός. Η τοπική κοινωνία υποδέχεται και αποδέχεται από την αρχή τον μετανάστη. Η «*νέα πατρίδα*» για τον μετανάστη, είτε της πρώτης είτε της δεύτερης γενιάς, είναι στην ουσία η τοπική κοινωνία. Στο πλαίσιο της συγκρούονται οι σχέσεις εργασίας, οι σχέσεις με τους ομοεθνείς και τους συγγενείς του και γίνεται η «κοινωνικοποίηση» του σε ένα καινούργιο περιβάλλον, το οποίο ο μετανάστης καλείται να υιοθετήσει, να αποκωδικοποιήσει και να προσαρμοστεί σε αυτό. Στην τοπική κοινωνία επεξεργάζεται και διαπραγματεύεται την ταυτότητα του. Σ' αυτήν, τέλος, γεννιούνται οι παρεξηγήσεις, οι αρνήσεις, οι συγκρούσεις και οι αποκλεισμοί που καθορίζουν την «*αυτοεικόνα*» του μετανάστη και την εικόνα που εκείνος διαμορφώνει για την κοινωνία υποδοχής.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί πως από τις λιγοστές έρευνες και δημοσκοπήσεις που έχουν διεξαχθεί είτε σε εθνικό είτε σε τοπικό επίπεδο στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια διαπιστώνεται ότι ένα από τα πιο ακανθώδη προβλήματα ανάμεσα στους Έλληνες πολίτες και τους μετανάστες είναι η έλλειψη ενημέρωσης, επαφής και αλληλογνωριμίας. Οι Έλληνες «αναπαράγουν» σχεδόν πιστά τον λόγο και τα στερεότυπα των μέσων μαζικής ενημέρωσης σχετικά με τους μετανάστες στις περισσότερες απαντήσεις που καταγράφονται στις εν λόγω έρευνες και δημοσκοπήσεις.

Μια χαρακτηριστική και υποδειγματική έρευνα πραγματοποιήθηκε στο *δήμο Ρέντη*, όπου υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση μεταναστών, αφού ο ένας στους πέντε κατοίκους είναι μετανάστης. Το αποτέλεσμα της έρευνας ήταν πραγματικά εντυπωσιακά και διαφωτιστικά για τον τρόπο που οι δημότες κάτοικοι του δήμου διαμορφώνουν τις αντιλήψεις, τις παραστάσεις και τις στάσεις απέναντι στους μετανάστες συντοπίτες τους. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι έξι στους δέκα δημότες έχουν θετική γνώμη για τους μετανάστες που γνωρίζουν προσωπικά, αποδεικνύοντας

έτσι ότι το πρόβλημα γεννάται από την έλλειψη επαφής μαζί τους. Την ίδια στιγμή, οι δημότες κάτοικοι έχουν αρνητική γνώμη για μεταναστευτικές ομάδες που δεν αποτελούν την πλειονότητα στην πόλη τους, προδίδοντας με αυτό τον τρόπο τον επηρεασμό τους από κυρίαρχα, μιντιακά κυρίως, στερεότυπα και προκαταλήψεις.

Σπάνια μπορεί να έχει κανείς καλύτερη απόδειξη για το πόσο παραμένει άγνωστος για τον Έλληνα δημότη ο μετανάστης της διπλανής πόρτας. Ενδιαφέρουσες και αντιφατικές είναι και οι απαντήσεις που δίνουν οι δημότες σχετικά με το κατά πόσο είναι αναγκαίο να μάθουν να συνυπάρχουν με τους μετανάστες και το εάν οι μετανάστες συνέβαλαν προς το χειρότερο ή το καλύτερο στην μεταβολή της κατάστασης του δήμου³.

Από την άλλη πλευρά, στις ελάχιστες έρευνες οι οποίες φροντίζουν να καταγράψουν τη γνώμη των ίδιων των μεταναστών, διαπιστώνεται, ειδικά στους πολυπληθείς δήμους, μια ανησυχητική τάση αποξένωση τους από την τοπική κοινωνία, επιφύλαξη και αναπαραγωγή φοβικών στερεοτύπων σε σχέση με τους Έλληνες. Αναλυτικότερα, μόνο το 5% των μεταναστών πιστεύει ότι πολλοί Έλληνες διάκεινται φιλικά απέναντί τους ενώ το 43% θεωρεί ότι οι περισσότεροι. Αντίθετα, το 48% πιστεύει πως είναι λίγοι οι Έλληνες που διάκεινται φιλικά απέναντι τους και το 2% θεωρεί ότι «κανένας Έλληνας» δεν διάκειται φιλικά.

Οι μετανάστες δεν αισθάνονται ιδιαίτερη ασφάλεια στην Ελλάδα. Μόλις το 7% αισθάνονται πολύ ασφαλείς, το 27% αρκετά ασφαλείς, το 45% όχι και τόσο ασφαλείς και το 20% καθόλου ασφαλείς⁴. Η εικόνα που προκύπτει επιβεβαιώνει πως υπάρχει μια διάχυτη αμοιβαία αμφιθυμία εκ μέρους των Ελλήνων και των μεταναστών. Ένας όλο και μεγαλύτερος αριθμός μεταναστών επιθυμεί τη μόνιμη εγκατάσταση του στην Ελλάδα, την ίδια στιγμή το 65% δεν νιώθει ασφαλές. Την ίδια αμφιθυμική στάση συναντάμε και στους Έλληνες. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι, παρόλο που οι διάφορες δημοσκοπήσεις δείχνουν υψηλά ποσοστά ξеноφοβίας και ξеноφοβικών στερεοτύπων των Ελλήνων απέναντι στους μετανάστες, την ίδια στιγμή σύμφωνα με πανελλαδική δημοσκόπηση του *EKEME* οι περισσότεροι Έλληνες πολίτες εκφράζουν θετική άποψη σχετικά με τα δικαιώματα που πρέπει να αποκτήσουν οι μετανάστες στην Ελλάδα⁵. Ειδικότερα το 11,49% των Ελλήνων, επιθυμεί την πολιτογράφηση των

³ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

⁴ Ανώνυμος (13/11/2005), Άρθρο «Η μετανάστευση στην Ελλάδα», Εφημερίδα Ελευθεροτυπία, Αθήνα

⁵ Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών και Ερευνών, (11/2003), «Ρατσισμός-Ξενοφοβία», Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου με τη συνεργασία Γ.Σ.Ε.Ε., Α.Δ.Ε.Δ.Υ., Σ.Ε.Β.

ξένων ένα χρόνο μετά την εγκατάστασή τους, το 33,4 % μετά από πέντε χρόνια, το 15,62% μετά από δέκα χρόνια και το 4,03% μετά από είκοσι χρόνια παραμονής τους. Συνολικά, το 64,54% έχει αντιληφθεί ότι αργά η γρήγορα, οι «μη Έλληνες το γένος» συντοπίτες τους θα ζήσουν μόνιμα στην Ελλάδα. Πρέπει λοιπόν να αποκτήσουν όλα τα συνταγματικά τους δικαιώματα.

Επομένως, η πραγματικότητα που αποτυπώνεται στις έρευνες δεν προσφέρεται για απλοϊκές αναγνώσεις. Αυτό που προκύπτει είναι η αντιφατική και αμφιθυμική στάση των Ελλήνων και των μεταναστών ταυτόχρονα. Συνεπώς, εναπόκειται στην πολιτεία να συμβάλει στην ενίσχυση των αμοιβαίων θετικών αντιλήψεων, αναπαραστάσεων και στάσεων. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν επίσης πόσο άκαιρος μπορεί να αποδειχθεί τελικά ο ισχυρισμός περί της «ανωριμότητας της ελληνικής κοινωνίας», που χρησιμοποιείται συχνά ως άλλοθι για την ανάληψη πρωτοβουλιών. Οι παραπάνω απόψεις των Ελλήνων είναι σαφώς πιο προωθημένες από τις επιλογές της πολιτείας και βεβαίως καθιστούν επιτακτική την ανάγκη αναβάθμισης του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης στην προώθηση μιας κοινωνίας ανεκτικότητας και συνοχής⁶.

Ο κύριος προβληματισμός που κατέχει σήμερα τις χώρες υποδοχής μεταναστών επικεντρώνεται στο κατά πόσον οι κοινωνίες τους είναι «ώριμες» να δεχτούν το μεγάλο όγκο των μεταναστών και κυρίως κάτω από ποιες προϋποθέσεις και με ποιες ενέργειες είναι δυνατόν οι μετανάστες να ενταχθούν στην κοινωνία της χώρας υποδοχής, ώστε η συνύπαρξη με τους ντόπιους να είναι ομαλή. Προβληματίζει, δηλαδή, η κοινωνική ένταξη των μεταναστών, η οποία δείχνει πώς μεταβάλλονται οι σχέσεις τους ατομικά αλλά και συλλογικά, σε επίπεδο κοινοτήτων με τον πληθυσμό της χώρας υποδοχής⁷.

Η ύπαρξη και η λειτουργία του εθνικού κράτους γενικά μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι το δομικό χαρακτηριστικό που δημιουργεί και τις κοινωνικές ομάδες με βάση το κριτήριο της εθνικότητας. Ο χωρισμός «*γηγενείς-ξένοι*» διαμεσολαβείται από το κράτος και νομιμοποιεί την προνομιακή μεταχείριση της πρώτης ομάδας και τον

⁶ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

⁷ Μπαγκαβός Χ. κ.ά., (2006), «Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα

αποκλεισμό ή την «αποδοχή» της δεύτερης και κανονίζει τον τρόπο επικοινωνίας και επίλυσης των μεταξύ τους διαφορών⁸.

Σε μια «πολυπολιτισμική» κοινωνία αναπτύσσονται θεσμικές διαφορές μεταξύ μιας «εγκατεστημένης ομάδας», η οποία αντιπροσωπεύει την ομάδα της πλειονότητας, και μιας «εξωτερικής ομάδας», η οποία περιλαμβάνει την «ξένη» ή τις ξένες μειονότητες. Η «συλλογική δυναμική» της ομάδας της πλειονότητας δημιουργεί ένα «κοινό αίσθημα».

Από τα παραπάνω μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι η ένταξη είναι σε μεγάλο βαθμό ευθύνη της χώρας υποδοχής. Αν οι μετανάστες παίζουν θεμελιακό ρόλο για την ανάπτυξη της κοινωνίας τότε η επιθυμία της πολιτείας να εντάξει όλες αυτές τις ομάδες σε ένα εθνικό σύνολο εκφράζεται με πολιτικές και στρατηγικές μη διαχωριστικών γραμμών, ομογενοποίησης και κοινωνικής συνοχής των ομάδων αυτών⁹.

Το ζήτημα της ένταξης των μεταναστών όμως, συσχετίζεται και με άλλα κοινωνικά προβλήματα. Έτσι, το κοινωνικό φαινόμενο (πρόβλημα) που φαίνεται να είναι το πιο συναφές είναι το πρόβλημα της ανεργίας. Όσο διογκώνεται το πρόβλημα της ένταξης των μεταναστών διογκώνεται και το πρόβλημα της ανεργίας. Η, όπως εύλογα θα μπορούσε να υποθέσει κάποιος, όσο διογκώνεται το πρόβλημα της ανεργίας, διογκώνεται και το πρόβλημα της ένταξης των μεταναστών. Επίσης, σημαντικό πρόβλημα της ένταξης των μεταναστών είναι η «ξеноφοβία», των «κοινωνικών ανισοτήτων» και της «φτώχειας». Άρα, όσο διογκώνεται η ξеноφοβία, οι κοινωνικές ανισότητες και η φτώχεια, τόσο διογκώνεται και το πρόβλημα της ένταξης των μεταναστών.

Η ένταξη σε ένα σύγχρονο κράτος με δημοκρατικό καθεστώς μπορεί να δημιουργήσει μια διαλογική κατάσταση, όπου οι αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων γίνονται κοινός παρανομαστής για όλες τις ομάδες και τα άτομα που συνθέτουν το κράτος. Για να είναι συμπαγής έστω και λίγο αυτού του είδους η κοινωνία, είναι απαραίτητοι κοινοί παρονομαστές. Η ένταξη περνάει κυρίως μέσα από την απασχόληση για τις σύγχρονες κοινωνίες. Αυτή είναι μια διαπίστωση που προωθούν τα επίσημα όργανα εθνικά και ευρωπαϊκά. Η ένταξη των μεταναστών είναι γενικώς

⁸ Μαρβάκης Αθ. κ.ά. (2001), «Μετανάστες στην Ελλάδα», Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα

⁹ Μπαγκαβός Χ. κ.ά., (2006), «Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα

μα πολύπλοκη διαδικασία, για την οποία υπάρχουν «προϋποθέσεις» για να πραγματοποιηθεί τόσο από την πλευρά της χώρας υποδοχής και την κοινωνία της όσο και από τους ίδιους τους μετανάστες. Η κοινωνική ένταξη των μεταναστών στην Ελλάδα περνά μέσα:

1. από τη νομιμοποίηση της μετανάστευσής τους στην Ελλάδα και
2. από την ένταξή τους στην ελληνική αγορά εργασίας, οπότε αποκτούν εκείνα τα οικονομικά μέσα που θα τους επιτρέψουν να εκπληρώσουν τους λόγους της μετανάστευσής τους.

2.2 Οι αρμόδιοι φορείς μέριμνας των μεταναστών

Το φαινόμενο της μετανάστευσης, άρχισε να απασχολεί έντονα την ελληνική κοινωνία από τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας. Σταδιακά με την αύξηση του αριθμού των μεταναστών πολλοί φορείς άρχισαν να παρέχουν υπηρεσίες προς τους μετανάστες. Πρωτοπόροι στην παροχή υπηρεσιών προς τους μετανάστες ήταν ιδίως οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, στην προσπάθειά τους να καλύψουν τις πρώτες βασικές ανάγκες και να υποστηρίξουν την κοινωνική ένταξη των μεταναστών. Οι προσπάθειες αυτές εστιάστηκαν σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας και κάλυψης των αναγκών διαβίωσης (ξενώνες και καταυλισμοί).

Σταδιακά, με πρώτους τους *Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.)*, άρχισε και η ελληνική πολιτεία να σχεδιάζει και να αναπτύσσει υπηρεσίες και προγράμματα για τους μετανάστες κυρίως και πάλι για την κάλυψη εκτάκτων αναγκών υγείας και πρόνοιας.

Παράλληλα με την εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου που αφορά τους μετανάστες, εξελίχθηκαν και αναπτύχθηκαν νέοι φορείς και θεσμοί, που παρέχουν σχετικές υπηρεσίες. Το θεσμικό πλαίσιο στην δεκαετία του '90 καθοριζόταν από τον νόμο 1975/1991, ο οποίος εναρμόνιζε την ελληνική νομοθεσία με την νομοθεσία της τότε Ε.Ο.Κ. και προσπαθούσε να θέσει όρια στην παράνομη μετανάστευση.

Τον νόμο 1975/91 εξειδίκευσαν μια σειρά από υπουργικές αποφάσεις και προεδρικά

διατάγματα ως το 1996, οπότε και τροποποιήθηκε με τον 2452/1996 ο οποίος μεταξύ άλλων, προέβλεπε την δημιουργία ειδικού σώματος συνοριακών φρουρών και τις διαδικασίες νομιμοποίησης των μεταναστών.

Ο ν.2452/1996 αντικαταστάθηκε από τον ν.2910 του 2001 ο οποίος μετά από ένα έτος εφαρμογής τροποποιήθηκε με νέο νόμο που ψηφίσθηκε στην Βουλή το Μάιο του 2002. Στο πλαίσιο και του σύγχρονου θεσμικού πλαισίου, οι φορείς που προσεγγίστηκαν στα πλαίσια της έρευνας που διεξήχθη και οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες προς τους μετανάστες κατηγοριοποιούνται ως εξής¹⁰:

1. Δημόσιοι Φορείς.

- *Η Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης του ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α.*
- *Το Υπουργείο Δικαιοσύνης.*
- *Το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης.*
- *Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.*
- *Το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας.*
- *Το Υπουργείο Εργασίας*
- *Ο Ο.Α.Ε.Δ.*
- *Ο Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Ε.Ε.Κ).*
 - *Ο Οργανισμός Εργατικής Εστίας.*
 - *Το Ι.Κ.Α.*
 - *Ο Ο.Γ.Α.*
 - *Τα Ελληνικά Προξενία.*
 - *Τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών.*
 - *Εθνικό Σύστημα Υγείας (Νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας).*
 - *Το Κέντρο Ελέγχου Ειδικών Λοιμώξεων.*
 - *Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης.*
 - *Ε.Ρ.Α.*
 - *ΚΕ.Θ.Ε.Α.*

2. Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, σύλλογοι και κοινότητες μεταναστών.

¹⁰ Αράπογλου Β., (2002), «Η εξέλιξη των παροχών για τους μετανάστες στα κοινοτικά πλαίσια στήριξης: καταγραφή και προτάσεις για τη διαμόρφωση μεταναστευτικής πολιτικής», Μελέτη Παντείου Πανεπιστημίου, Αθήνα

Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός.

- *Εθνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες.*
- *ACT UP.*
- *Διεθνής Κοινωνική Υπηρεσία.*
- *Γιατροί του Κόσμου.*
- *Γιατροί Χωρίς Σύννορα.*
- *Χαμόγελο του Παιδιού.*
- *Ινστιτούτο Φιλανθρωπίας.*
- *Άρσις.*
- *Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών.*
- *Κοινότητες- Σόλλογοι Μεταναστών.*

3. Φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Περιφέρειες, Νομαρχίες, Δήμοι – Κοινότητες)

• *Τα τμήματα Αλλοδαπών και Μετανάστευσης των Περιφερειών της χώρας.*

- *Οι Διευθύνσεις Εργασίας των Νομαρχιών.*
- *Οι Δήμοι – Κοινότητες.*
- *Κοινωνικές Υπηρεσίες Δήμων – Δημοτικά Ιατρεία.*

4. Διεθνείς Οργανισμοί.

- *Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης.*

5. Συνδικαλιστικές Οργανώσεις.

- *Γ.Σ.Ε.Ε.*
- *Εργατικό Κέντρο Αθήνας.*
- *Εργατικό Κέντρο Πειραιά.*

Ο αριθμός των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους μετανάστες αυξήθηκε παράλληλα με την αύξηση του αριθμού των μεταναστών. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες καλύπτουν πλέον ένα ευρύ φάσμα παροχών και υπηρεσιών. Είναι χαρακτηριστικό ότι μέχρι σήμερα δεν έχει πραγματοποιηθεί συνολική καταγραφή και ταξινόμηση όλων αυτών των υπηρεσιών με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ο αναγκαίος συντονισμός και η κρατική υποστήριξη στους διάφορους φορείς. Η γνώση όμως των τομέων παροχής υπηρεσιών, του αριθμού των χρηστών των υπηρεσιών αυτών και του βαθμού κάλυψης των αναγκών του πληθυσμού-στόχου είναι όχι απλώς απαραίτητη αλλά κομβικής

σημασίας για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της όποιας μεταναστευτικής πολιτικής. Έτσι, κρίθηκε απαραίτητη η καταγραφή των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους διάφορους φορείς, χωρίς όμως να μπορεί να γίνει πλήρης καταγραφή λόγω του περιορισμένου χρόνου και των περιορισμένων πόρων.

2.3 Ο ρόλος των Δήμων στα ζητήματα των αλλοδαπών

Η ανάθεση στους δήμους συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων διοικητικής φύσεως ως προς τα ζητήματα αλλοδαπών και μετανάστευσης, ιδίως κατά τη διαδικασία χορήγησης και ανανέωση των αδειών διαμονής τους, είναι σχετικά πρόσφατη και να τρέχει στο ν. 2910/2001¹¹. Με τον ν. 3386/2005¹², οι δήμοι, μολονότι υπήρξαν κάποιες αντίθετες απόψεις, διατήρησαν και μάλλον ενίσχυσαν αυτές τις αρμοδιότητες. Η μελλοντική εξέλιξη, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το εάν καταφέρουν να βελτιώσουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες προς τους αλλοδαπούς κατοίκους τους. Στο πλαίσιο αυτό, έχει κρίσιμη σημασία πως αντιλαμβάνονται οι ίδιοι δήμοι το ρόλο τους στο χειρισμό των ζητημάτων αλλοδαπών και μετανάστευσης. Ένας ρόλος που δεν περιορίζεται στη διεκπεραίωση μόνο του διοικητικής φύσεως έργου τους, αλλά όπως αναγνωρίζεται πλέον και στο νέο Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, επεκτείνεται και στον τομέα της κοινωνικής ένταξης¹³.

2.3.1 Το προϊσχύον καθεστώς

Στις αρχές της δεκαετίας του '90 η ελληνική κοινωνία και οι ελληνικές αρχές κλήθηκαν αιφνιδιαστικά να αντιμετωπίσουν μεταναστευτικές ροές προς τη χώρα ασύγκριτα μεγαλύτερες σε όγκο αναφορικά με τα προηγούμενα χρόνια. Όπως ήταν ίσως αναμενόμενο, η πρώτη αντίδραση υπήρξε φοβική με κυρίαρχο το στοιχείο της

¹¹ Νόμος 2910/2001 (ΦΕΚ 91, Τεύχος Α'), «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις»

¹² Νόμος 3386/2005 (ΦΕΚ 212 Α'/23-08-2005), «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια»

¹³ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

ανασφάλειας, αλλά και της αγωνίας για την αντιμετώπιση του φαινομένου και τη μετατροπή του από πρόβλημα σε πρόκληση. Αυτό αποτυπώθηκε και στο επίπεδο της νομικής ρύθμισης, καθώς πέραν των περιοριστικών επιλογών στα ζητήματα ουσίας, ο ν. 1975/1991 ακολουθώντας εν πολλοίς τις επιλογές του προηγούμενου νομοθετικού καθεστώτος, ανέθεσε την αρμοδιότητα της έκδοσης των αδειών διαμονής των πολιτών τρίτων χωρών στις κατά τόπους αστυνομικές αρχές. Με τον τρόπο αυτό κύριος φορέας άσκησης μεταναστευτικής πολιτικής αναδείχθηκε το *Υπουργείο Δημόσιας Τάξης (Υ.Δ.Τ.)* και βασικότερη διάσταση της πολιτικής αυτής υπήρξε ο αστυνομικός έλεγχος της μεταναστευτικής ζωής.

Με την πάροδο του χρόνου άρχισε να γίνεται αντιληπτό ότι η παρουσία αλλοδαπών μεταναστών στη χώρα άπτεται όχι μόνον ζητήματα δημόσιας τάξης και ασφάλειας, αλλά πολύ ευρύτερα, ζητημάτων που αφορούν την αγορά εργασίας, τα κρίσιμα μεγέθη της οικονομίας, ακόμη και την αναπτυξιακή γενικότερη προοπτική της χώρας, σε ένα νέο και ραγδαία μεταλλασσόμενο οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον, τόσο σε περιφερειακό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Δεν είναι τυχαίο ότι ο νομοθέτης συνέδεσε την πρώτη νομιμοποίηση αλλοδαπών που διαμένουν παράνομα στην Ελλάδα με τη ρύθμιση της αγοράς εργασίας, αναθέτοντας την υλοποίηση του πρώτου σχετικού προγράμματος στον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού και παρακάμπτοντας τις έως τότε αρμόδιες, κατά κύριο λόγο, αστυνομικές υπηρεσίες¹⁴.

2.3.2 Η ανάθεση αρμοδιοτήτων στην Αυτοδιοίκηση και οι επιφυλάξεις

Σημαντική στιγμή στη μακρά πορεία αλλαγής στην προσέγγιση του μεταναστευτικού φαινομένου υπήρξε η επιλογή του ν. 2910/2001 να μεταβιβάσει την εποπτεία και την αρμοδιότητα για τα ζητήματα διαμονής αλλοδαπών πολιτών τρίτων χωρών, αλλά και γενικότερα το συντονισμό της μεταναστευτικής πολιτικής, στο *Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΥΠ.ΕΣ.Δ.Α.Α.)*, όπου συγκροτήθηκε και λειτουργεί έκτοτε ειδική *Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης*. Η επιλογή αυτή υπήρξε, μάλιστα, και η πιο σημαντική αλλαγή σε

¹⁴ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

σχέση με το καθεστώς του ν. 1975/1991, καθώς ως προς τις κύριες ρυθμίσεις τους στα ζητήματα ουσίας οι δύο νόμοι μάλλον ταυτίζονται και διέπονται από την ίδια περιοριστική λογική.

Παράλληλα, ο ν. 2910/2001 αποκέντρωσε την αρμοδιότητα έκδοσης των αδειών διαμονής σε επίπεδο περιφέρειας και ενέπλεξε στην εν λόγω διαδικασία τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις ανέθεσε την αρμοδιότητα χορήγησης και ανανέωσης των αδειών εργασίας και στους Ο.Τ.Α. την αρμοδιότητα της παραλαβής και διαβίβασης στην αρμόδια υπηρεσία της περιφέρειας των αιτημάτων χορήγησης και ανανέωσης των αδειών διαμονής¹⁵.

Κατά την περίοδο διαμόρφωσης και ψήφισης του ν. 2910/2001, κι ενώ επικροτήθηκε σε γενικές γραμμές η μεταβίβαση της αρμοδιότητας από το *Υ.Δ.Τ. στο ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α.*, διατυπώθηκαν από διάφορες πλευρές επιφυλάξεις για την εμπλοκή των αυτοδιοικητικών αρχών στη διαδικασία χορήγησης και ανανέωσης των αδειών διαμονής και εργασίας. Και αυτό με τη σκέψη ότι η επιλογή αυτή ερχόταν σε αντίθεση με την ανάγκη προώθησης υπηρεσιών μιας στάσης και την αρχή της ενιαίας υπηρεσίας αποκλειστικής κύκλους αρμοδιότητας. Αρκετοί θεωρούσαν ότι η εμπλοκή περισσότερων από μια υπηρεσιών θα δημιουργούσε σοβαρά προβλήματα γραφειοκρατίας και υπέρμετρων καθυστερήσεων, υπογραμμίζοντας παράλληλα ότι σε κάθε περίπτωση, έλειπαν από τους οργανισμούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης υποδομές και η στελέχωση που θα επέτρεπαν να ασκήσουν την αρμοδιότητα τους με επιτυχία. Παρόλα αυτά, κυριάρχησε η άποψη ότι με τη γνώση των συνθηκών, των ιδιαιτεροτήτων και αναγκών των τοπικών κοινωνιών, αλλά και με την εγγύτητα τους προς τους ενδιαφερόμενους, θα μπορούσαν να συμβάλουν αποτελεσματικά στην ορθολογική διοικητική διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου, προσδίδοντας στις γραφειοκρατικές διαδικασίες χαρακτηριστικά ένταξης των αλλοδαπών στις τοπικές κοινωνίες¹⁶.

¹⁵ Νόμος 2910/2001 (ΦΕΚ 91, Τεύχος Α'), «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις», άρθρο 8 παρ.3 και 5

¹⁶ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

2.3.3 Η πρόκληση και η ευθύνη των Δήμων

Το ενδεχόμενο αφαίρεσης της αρμοδιότητας των δήμων κατά τη διαδικασία χορήγησης των αδειών διαμονής και εργασίας στους πολίτες τρίτων χωρών είναι, με τα σημερινά δεδομένα, μάλλον ασθενές. Παρά τα προβλήματα και τις ανεπάρκειες που εξακολουθούν να υφίστανται, οι δήμοι έχουν αποκτήσει σημαντική εμπειρία, ενώ αρκετοί έχουν δημιουργήσει διοικητικές μονάδες, οι οποίες είναι ικανές να εξυπηρετήσουν, έστω στοιχειωδώς τους ενδιαφερομένους. Αντίθετα, οι υπηρεσίες αλλοδαπών των περιφερειών, οι οποίες, στη λογική της ενοποίησης της αρμοδιότητας και της ίδιας υπηρεσίας, θα μπορούσε να αναλάβουν τις αρμοδιότητες που τώρα ασκούνται από τους δήμους, πιθανότατα θα αντιμετώπιζαν, στην παρούσα τουλάχιστον φάση, ανυπέρβλητες δυσκολίες λόγω έλλειψης επαρκούς προσωπικού και υποδομών.

Ωστόσο, η μελλοντική επιλογή εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους ίδιους τους δήμους. Ο νομοθέτης από τη μεριά του, εκτός από τους προαναφερόμενους εντελώς πρακτικούς και άμεσους λόγους, επέλεξε τη διατήρηση της αρμοδιότητας των δήμων, εξυπηρετώντας έτσι και την ανάγκη ανάδειξης της σημασίας που έχει η δράση των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης στο χειρισμό του μεταναστευτικού φαινομένου. Με αυτό τον τρόπο αναγνώρισε ότι πολλές διαστάσεις του μεταναστευτικού φαινομένου απαιτούν τη συνεργασία, τη σύμπραξη και τη συνυπευθυνότητα θεσμών, φορέων και μηχανισμών σε πολλαπλά επίπεδα. Χρέος των δήμων είναι να ανταποκριθούν στην πρόκληση αυτή και να αναδείξουν τον απαραίτητο βαθμό υπευθυνότητας στην άσκηση των διοικητικής φύσης αρμοδιοτήτων που τους αναθέτει ο νομοθέτης, αλλά και να διεκδικήσουν, περαιτέρω, την αναγνώριση τους ως βασικών παραγόντων προαγωγής της κοινωνικής ένταξης των αλλοδαπών. Την προοπτική αυτή ενισχύει, άλλωστε, και ο νέος Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων, ο οποίος στο άρθρο 75 αναγνωρίζει για πρώτη φορά ότι στις αρμοδιότητες τους περιλαμβάνεται επίσης ο σχεδιασμός και η εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.

Ανεξάρτητα από τα παραπάνω, οι δήμοι, έτσι κι αλλιώς, βαρύνονται εκ των πραγμάτων με σημαντική ευθύνη στα ζητήματα αλλοδαπών και μετανάστευσης. Και

αυτό διότι στο επίπεδο της τοπικής, κυρίως κοινωνίας βιώνει ο αλλοδαπός την καθημερινότητά του, εργάζεται, συντηρεί την οικογένεια και ανατρέφει τα παιδιά του, δραστηριοποιείται και συνάπτει σχέσεις και δεσμούς με άτομα και συλλογικότητες. Στο επίπεδο αυτό διαμορφώνει κατά πρώτο λόγο τη σχέση του με την ελληνική κοινωνία και σε μεγάλο βαθμό εδώ κρίνεται η επιτυχία ή η αποτυχία της κοινωνικής του ένταξης.

Η εμπλοκή της τοπικής αυτοδιοίκησης στη διαχείριση του μεταναστευτικού φαινόμενο είναι, εξάλλου, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, ευρέως διαδεδομένη σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προωθείται από τους θεσμούς και τα όργανα της. Όλες οι ευρωπαϊκές χώρες αναγνωρίζουν τις αυτοδιοικητικές αρχές ως ένα κρίσιμο παράγοντα στη διαμόρφωση και υλοποίηση των μεταναστευτικών πολιτικών. Πολλές μάλιστα, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Ελλάδας, αναθέτουν σε αυτές και συγκεκριμένες αρμοδιότητες στο πλαίσιο των διοικητικών διαδικασιών που αφορούν τη χορήγηση των αδειών διαμονής.

Είναι, επομένως, σαφές ότι η τοπική αυτοδιοίκηση και ως μηχανισμός διεκπεραίωσης διοικητικών καθηκόντων στο πλαίσιο της χορήγησης των αδειών διαμονής και εργασίας, αλλά και ως μηχανισμός κοινωνικής ένταξης των μεταναστών, έχει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που θέτει η μετανάστευση. Οι δύο αυτές λειτουργίες πρέπει, όμως, να αντιμετωπίζονται ως λειτουργίες που συνέχονται. Πολιτική ένταξης αλλοδαπών σημαίνει πρώτα απ' όλα τακτοποίηση του καθεστώτος της διαμονής και εργασίας τους με διαδικασίες λειτουργικές και αποτελεσματικές που σέβονται τον ενδιαφερόμενο ως διοικούμενο και συναλλασσόμενο με την ελληνική διοίκηση. Οποιαδήποτε συζήτηση περί ένταξης και δικαιωμάτων - ατομικών - κοινωνικών και πολιτικών - είναι εξαρχής υπονομευμένη στο βαθμό που η πολιτεία αδυνατεί να διασφαλίσει στους αλλοδαπούς το στοιχειώδες προαπαιτούμενο για την αποτελεσματικότητα των οποίων περαιτέρω δράσεων, δηλαδή τη νόμιμη διαμονή τους στη χώρα. Κατά συνέπεια, η άσκηση από τους δήμους των αρμοδιοτήτων διοικητικής φύσεως που τους αναθέτει ο νόμος δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως πάρεργο και σε αντιδιαστολή με τον ενταξιακό τους ρόλο. Αντίθετα, η επιτυχής άσκηση των καθηκόντων αυτών εξυπηρετεί πρώτα απ' όλα, και με τον καλύτερο τρόπο, τον στόχο της κοινωνικής ένταξης, καθώς συμβάλει στην ομαλοποίηση και τον εξορθολογισμό της διαδικασίας έκδοσης των αδειών διαμονής

και εργασίας και εδραιώνεται με αυτόν τον τρόπο σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των αρχών και των ενδιαφερομένων.

Ενόψει αυτών, οι δήμοι οφείλουν, με βάση την έως σήμερα εμπειρία και με γνώμονα, τελικά, την προώθηση της κοινωνικής ένταξης, να προχωρήσουν σε μια συνεκτική αντιμετώπιση των ζητημάτων αλλοδαπών και μετανάστευσης που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα τους. Οφείλουν, συνεπώς, να υιοθετήσουν τολμηρά βήματα για τη δημιουργία ή την οργανωτική και ουσιαστική αναβάθμιση των διοικητικών τους μονάδων που απευθύνονται στους αλλοδαπούς κατοίκους της περιοχής τους.

Πρωταρχική ανάγκη είναι η βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων διοικητικών υπηρεσιών, ιδίως ως προς τα ζητήματα που αφορούν τη διαδικασία χορήγησης αδειών διαμονής και εργασίας. Εξίσου σημαντική, όμως, είναι και αποτελεσματική οργάνωση και παροχή στοχευμένων υπηρεσιών για την ένταξη τους στην ελληνική κοινωνία.

Τυχόν αποτυχία των αυτοδιοικητικών αρχών στη διαχείριση των ζητημάτων αλλοδαπών και μετανάστευσης, και ιδίως ως προς το διοικητικό έργο που τους αναθέτει ο νομοθέτης, θα σήμαινε γενικότερα, πλήγμα στην αξιοπιστία και τη συνολικότερη επάρκεια τους να υπηρετήσουν με συνέπεια τη δική τους διακηρυγμένη και στρατηγικού χαρακτήρα επίδειξη γενικότερης ενίσχυσης του ρόλου και των αρμοδιοτήτων τους.

Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η δημιουργία από τους δήμους ειδικών υπηρεσιακών μονάδων για τους αλλοδαπούς υπό τη μορφή και την ονομασία **Κέντρο Εξυπηρέτησης Αλλοδαπών**. Τα Κ.Ε.Α., μπορεί, με κριτήριο τον αριθμό του αλλοδαπού πληθυσμού μιας δεδομένης περιοχής, να συγκροτούνται είτε σε επίπεδο δήμου είτε σε διαδημοτικό επίπεδο. Στόχος είναι να καταστούν σημείο αναφοράς για το σύνολο των αλλοδαπών κατοίκων της περιοχής τους στεγάζοντας διοικητικά, ως ενιαία μονάδα, το σύνολο των υπηρεσιών των δήμων που απευθύνονται κυρίως σε αλλοδαπούς, είτε πρόκειται για υπηρεσίες διοικητικής φύσης, είτε για υπηρεσίες στον τομέα της κοινωνικής ένταξης. Βασική αποστολή των Κ.Ε.Α. θα είναι κατά πρώτο λόγο η εύρυθμη και αποτελεσματική διεκπεραίωση της διοικητικής φύσης αρμοδιοτήτων των δήμων, ιδίως των καθηκόντων που τους ανατίθεται κατά τη διαδικασία αρχικής χορήγησης και ανανέωσης των αδειών διαμονής και εργασίας των πολιτών τρίτων χωρών. Λαμβάνοντας, πάντως, υπόψη ότι ζητούμενο είναι, τελικά η

προώθηση της κοινωνικής ένταξης, θα πρέπει να αναζητηθούν οι αρμοδιότητες και τα μέσα ανάπτυξης αντίστοιχων στοχευμένων δράσεων, είτε σε περιορισμένη κλίμακα είτε σε διευρυμένο πεδίο, ανάλογα και με τις δυνατότητες και την πολιτική εκτίμηση των αυτοδιοικητικών αρχών. Με βάση τα παραπάνω, η πρόταση για τα δημοτικά ή διαδημοτικά Κ.Ε.Α. θα μπορούσε να υλοποιηθεί σε τρεις διαφορετικές εκδοχές¹⁷:

1. Σύσταση Κ.Ε.Α. με αρμοδιότητα διεκπεραίωσης μόνο του διοικητικού έργου του ανατίθεται στους δήμους από το νόμο.
2. Σύσταση Κ.Ε.Α. με επιπλέον περιορισμένης έκτασης αρμοδιότητες στα ζητήματα κοινωνικής ένταξης.
3. Σύσταση Κ.Ε.Α., στα οποία θα ενταχθεί και η λειτουργία ειδικής υπηρεσίας κοινωνικής ένταξης με διευρυμένες αρμοδιότητες.

2.4 Η υφιστάμενη κατάσταση

Η πραγματικότητα στις υπηρεσίες αλλοδαπών των δήμων δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντική παρά τις σημαντικές προσπάθειες που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια. Στη συνέχεια παρουσιάζονται το πεδίο αρμοδιοτήτων και δραστηριοποίησης των δήμων σε σχέση με τα ζητήματα αλλοδαπών και μετανάστευσης, υφιστάμενες διοικητικές δομές που τα χειρίζονται, καθώς και τα παρατηρούμενα προβλήματα στελέχωσης, υποδομών, υλικοτεχνικού εξοπλισμού και λειτουργίας.

2.4.1 Το πεδίο αρμοδιοτήτων και δραστηριοτήτων των Δήμων

Με το νόμο 3386/2005 οι αρμοδιότητες και ο κρίσιμος ρόλος των δήμων στη διαδικασία χορήγησης των αδειών διαμονής και εργασίας πολιτών τρίτων χωρών όχι μόνο δεν αποδυναμώνονται, αλλά ενισχύονται σε σχέση με το καθεστώς του ν. 2910/2001. Αυτό προκύπτει από δύο κυρίως στοιχεία:

¹⁷ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

1. Με την ενοποίηση της άδειας διαμονής και της άδειας εργασίας σε μια ενιαία άδεια διαμονής για εργασία και τη μεταβίβαση της ενιαίας πλέον αποφασιστικής αρμοδιότητας στις περιφέρειες περιέχονται στους δήμους αρμοδιότητες και ως προς τα ζητήματα της εργασίας των αλλοδαπών στην Ελλάδα, που με τον ν. 2910/2001 ασκούνταν στο σύνολο τους αποκλειστικά από τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις.

2. Διακηρυγμένη βούληση του ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. είναι να καταστούν οι δήμοι το μοναδικό σημείο επαφής των πολιτών τρίτων χωρών με τις υπηρεσίες του κράτους για τα ζητήματα των αδειών διαμονής.

Όπως προκύπτει από το ν. 3386/2005, αλλά κι από την διοικητική πρακτική, οι αρμοδιότητες που έχουν ανατεθεί στους δήμους στο πλαίσιο της διαδικασίας χορήγησης αδειών διαμονής και εργασίας πολιτών τρίτων χωρών είναι κατά κύριο λόγο οι εξής¹⁸:

1. Πληροφορούν τους ενδιαφερόμενους αλλοδαπούς σχετικά με τις διαδικασίες και τις προϋποθέσεις χορήγησης και ανανέωσης των αδειών διαμονής και εργασίας. Παραλαμβάνουν τις αιτήσεις για την αρχική χορήγηση και την ανανέωση των αδειών διαμονής. Οι αιτούντες καταθέτουν τις σχετικές αιτήσεις στο δήμο ή την κοινότητα του τόπου κατοικίας ή διαμονής τους. Εξαιρούνται μόνο σχετικά περιορισμένες στον αριθμό αιτήσεις που διεκπεραιώνονται από τη Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μεταναστών του ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. και αφορούν κυρίως στελέχη εταιρειών, μέλη ξένων αρχαιολογικών σχολών, ανάπτυξη επενδυτικής δραστηριότητας, ανθρωπιστικούς λόγους και δημόσιο συμφέρον.

2. Ελέγχουν την ποιότητα των κατά περίπτωση προβλεπόμενων δικαιολογητικών. Στο σημείο αυτό αναπτύσσεται προβληματισμός σχετικά με το τι ακριβώς συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση ο έλεγχος της πληρότητας των δικαιολογητικών από τους δήμους. Και αυτό διότι, ενώ κατ' αρχήν έλεγχος πληρότητας των δικαιολογητικών δεν μπορεί παρά να σημαίνει έλεγχο του εάν ο αιτών προσκόμισε ή όχι το σύνολο των δικαιολογητικών που απαιτεί ο νόμος, η συνήθης διοικητική πρακτική επί του παρόντος, με την προτροπή των κεντρικών υπηρεσιών του, ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. καταλήγει τελικά να σημαίνει

¹⁸ Νόμος 3386/2005 (ΦΕΚ 212/23-08-2005), «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια

ουσιαστικότερο έλεγχο των προϋποθέσεων για την έκδοση της αιτούμενης άδειας διαμονής. Το γεγονός αυτό καθιστά συχνά τη διαδικασία του ελέγχου της πληρότητας των δικαιολογητικών επίπονη και προβληματική. Δεν είναι τυχαίο ότι στη φάση αυτή συναντώνται συχνά προβλήματα λανθασμένης ερμηνείας και εφαρμογής των κειμένων διατάξεων, καθώς και φαινόμενα διαφορετικών πρακτικών από δήμο σε δήμο.

3. Σε συνέχεια του ελέγχου της πληρότητας των δικαιολογητικών εκδίδουν και χορηγούν βεβαίωση κατάθεσης αίτησης για άδεια διαμονής. Η σπουδαιότητα και η ευθύνη που συνεπάγεται η άσκηση της συγκεκριμένης αρμοδιότητας, η οποία συνδέεται και με τη δυσκολία αποσαφήνισης της έννοιας του ελέγχου της πληρότητας των δικαιολογητικών, καταδεικνύονται από το γεγονός ότι οι βεβαιώσεις που καλούνται να χορηγήσουν οι υπηρεσίες των δήμων διακρίνονται σε τρεις τύπους με διαφορετικές προϋποθέσεις και διαφορετικά δικαιώματα για τους κατόχους του κάθε τύπου βεβαίωσης. Συγκεκριμένα, οι εν λόγω βεβαιώσεις διακρίνονται σε: βεβαιώσεις χρώματος μπλε, οι οποίες χορηγούνται σε όσους υποβάλλουν αίτηση συνοδευόμενη από πλήρη δικαιολογητικά και καθιστούν τη διαμονή του κατόχου τους στην Ελλάδα νόμιμη έως ότου αποφανθεί η διοίκηση για το αίτημα τους, βεβαίωση χρώματος ροζ, οι οποίες χορηγούνται σε όσους υποβάλλουν αίτηση με ελλιπή δικαιολογητικά και έχουν περιορισμένη χρονική ισχύ και απλές βεβαιώσεις - αποδεικτικά αριθμού πρωτοκόλλου οι οποίες χορηγούνται όταν ο ενδιαφερόμενος προσέρχεται εκπρόθεσμα χωρίς να επικαλείται λόγο ανωτέρας βίας ή όταν το αίτημα τους κρίνεται αβάσιμο και καταχρηστικό, δηλαδή δεν πληροί τις νόμιμες προϋποθέσεις. Οι σχετικές βεβαιώσεις - αποδεικτικά - σε αντίθεση με τις μπλε και τις ροζ βεβαιώσεις, δεν καθιστούν ούτε καν προσωρινά νόμιμη τη διαμονή του ενδιαφερομένου αλλοδαπού στην Ελλάδα.

4. Καταχωρούν τα στοιχεία της αίτησης του ενδιαφερομένου στο ηλεκτρονικό σύστημα διεκπεραίωσης αιτήσεων αλλοδαπών, που προωθεί το ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α και υποχρεούνται, εντός δεκαπέντε ημερών να διαβιβάσουν την αίτηση με το σύνολο των υποβληθέντων δικαιολογητικών στην αρμόδια υπηρεσία αλλοδαπών της οικείας περιφέρειας.

5. Διαμεσολαβούν μεταξύ των ενδιαφερομένων και της περιφέρειας. Στο πλαίσιο της αρμοδιότητας αυτής ιδιαίτερη σημασία έχει η

παροχή ενημέρωσης τους σχετικά με την πορεία της υπόθεσης τους. Η ενημέρωση αυτή, με δεδομένες τις καθυστερήσεις στη διαδικασία εξέτασης των αιτημάτων, συνιστά βασική πλευρά των υπηρεσιών των δήμων προς τους αλλοδαπούς και στο μέλλον προβλέπεται να διεκπεραιώνεται μέσω της on line πρόσβασης τους στα διαθέσιμα στοιχεία των αρμόδιων κρατικών αρχών. Επίσης, οι δήμοι διεκπεραιώνουν τη σχετική αλληλογραφία μεταξύ ενδιαφερομένων και περιφέρειας, πληροφορώντας τους με κάθε πρόσφορο μέσο για τυχόν απαντητικά έγγραφα της περιφέρειας που τους αφορούν, προσκομίζοντας στην περιφέρεια νεοϋποβληθέντα δικαιολογητικά. **Στόχος του ΥΠ.ΕΣ.Α.Δ.Α.** είναι οι δήμοι να καταστούν προοδευτικά το μοναδικό σημείο επαφής πολίτη τρίτης χώρας και διοίκησης.

6. Οι δήμοι παραλαμβάνουν τις άδειες διαμονής από την περιφέρεια και καλούν τους ενδιαφερομένους με κάθε πρόσφορο μέσο να τις παραλάβουν. Με τον ίδιο τρόπο γίνεται και η επίδοση τυχόν απορριπτικών αποφάσεων.

7. Στο πλαίσιο των νέων ρυθμίσεων για την ενοποίηση της άδειας διαμονής και της άδειας εργασίας καθώς και τις μεταβιβάσεις σε επίπεδο περιφέρειας της αρμοδιότητας για την έγκριση αιτημάτων που αφορούν την άσκηση εργασίας αλλοδαπού στην Ελλάδα, οι δήμοι επιφορτίζονται και με την παραλαβή, διαβίβαση στην περιφέρεια των αιτημάτων μετάκλησης αλλοδαπού εργαζόμενου που υποβάλλουν οι ενδιαφερόμενοι εργοδότες. Επίσης επιφορτίζονται με την παραλαβή αιτήσεων αλλοδαπών που αφορούν έγκριση εργασίας, μεταβολές στο πρόσωπο του εργοδότη, στον τόπο και το είδος της απασχόλησης.

Πέραν των αρμοδιοτήτων στο πλαίσιο των διαδικασιών χορήγησης και ανανέωσης των αδειών διαμονής και εργασίας, οι δήμοι παρέχουν στους ενδιαφερόμενους αλλοδαπούς σειρά και άλλες διοικητικές υπηρεσίες ή υπηρεσίες ενταξιακού περιεχομένου, που είτε απευθύνονται ειδικά σε αυτούς είτε ανάγονται στο πεδίο των γενικότερων αρμοδιοτήτων τους και απευθύνονται στους κατοίκους της περιοχής αρμοδιότητάς τους. Συγκεκριμένα, οι δήμοι¹⁹:

1. *Εμπλέκονται στη διαδικασία πολιτογράφησης, καθώς είναι επιφορτισμένοι από τον νόμο με την παραλαβή των σχετικών αιτημάτων.*

¹⁹ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

2. Διενεργούν της οικείες πράξεις ληξιαρχικού χαρακτήρα που αφορούν την αστική κατάσταση των αλλοδαπών.

3. Προσφέρουν στους αλλοδαπούς κατοίκους, στο πλαίσιο της κείμενης νομοθεσίας, τις γενικότερες υπηρεσίες τους, διοικητικές και κοινωνικές. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι τα Κ.Ε.Π. διεκπεραιώνουν, για λογαριασμό των αλλοδαπών, όλες τις διοικητικές διαδικασίες που τους ενδιαφέρουν και οι οποίες εμπίπτουν στον κύκλο αρμοδιοτήτων τους.

4. Οι πιο δραστήριοι και ευαισθητοποιημένοι από αυτούς, υπηρετώντας ενεργά το στόχο της κοινωνικής ένταξης, προσφέρουν στους αλλοδαπούς κατοίκους της περιοχής τους ειδικές και στοχευόμενες υπηρεσίες με ενταξιακό περιεχόμενο. Ως βασική συνιστώσα έχουν την παροχή ενημέρωσης, συμβουλών και καθοδήγησης για ζητήματα θεσμικά, νομικά, εργασιακά, καθώς επίσης και την ψυχοκοινωνική υποστήριξη τους. Δεν λείπουν όμως και οι δράσεις με περιεχόμενο διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και την εξοικείωση των αλλοδαπών με τις αντιλήψεις, τις συνήθειες και τις πραγματικότητες της ελληνικής κοινωνίας, καθώς και άλλες δράσεις, όπως η δημιουργία από το Δήμο Αθηναίων διαπολιτισμικών παιδικών σταθμών. Ωστόσο πρέπει να επισημανθεί ότι οι δράσεις αυτές αναπτύσσονται από μια εξαιρετικά μικρή μειοψηφία των δήμων και συχνά έχουν ένα χαρακτήρα πιλοτικό και μάλλον περιστασιακό.

2.4.2 Οι υφιστάμενες διοικητικές δομές

Οι δήμοι δεν ήταν προετοιμασμένοι από άποψη στελέχωσης υποδομών να διαχειριστούν λειτουργικά και αποτελεσματικά τις αρμοδιότητες που τους ανατέθηκαν με το νόμο 2910/2001 ούτε βέβαια να παράσχουν ποιοτικές υπηρεσίες ένταξης στους ενδιαφερόμενους αλλοδαπούς, καθώς κατακλύστηκαν αιφνιδιαστικά με έναν τεράστιο όγκο αιτημάτων και κλήθηκαν να εφαρμόσουν ένα περίπλοκο και συνεχώς μεταβαλλόμενοι ρυθμιστικό πλαίσιο. Οι δήμοι προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν εκ των ενόντων την κατάσταση, βελτιώνοντας σε γενικές γραμμές με την πάροδο του χρόνου τις αρχικά απογοητευτικές επιδόσεις τους. Καθοριστικό ρόλο έπαιξε ο αριθμός των αιτημάτων που κλήθηκε να χειριστεί ο κάθε δήμος, οι δυνατότητες του σε επίπεδο

στελέχωσης και βέβαια χρηματοδότησης, αλλά και οι προτεραιότητες και η πολιτική βούληση κάθε δημοτικής αρχής.

Μια πρόχειρη ματιά στα οργανόγραμμα των δήμων είναι ως ένα βαθμό ενδεικτική της στάσης κάθε αυτοδιοικητικής αρχής. Λίγοι είναι πράγματι οι δήμοι του συνέστησαν ειδικά τμήματα ή αυτοτελή γραφεία αλλοδαπών με αρμοδιότητα τη διεκπεραίωση των καθηκόντων που τους αναθέτει η ισχύουσα νομοθεσία στα συστήματα χορήγησης και ανανέωσης αδειών διαμονής. Για την άσκηση της συγκεκριμένης αρμοδιότητας οι περισσότεροι δήμοι δημιούργησαν γραφεία αλλοδαπών, τα οποία λειτουργούν στο πλαίσιο το τμήμα των διοικητικών υπηρεσιών ή δημοτικής και αστικής κατάστασης. Δεν λείπουν όμως και δήμοι που πιθανώς λόγω του μικρού αριθμού των αιτημάτων που διαχειρίζονται, δεν επέδειξαν το ανάλογο ενδιαφέρον. Σε μικρούς σε μέγεθος δήμων και ιδίως σε κοινότητες η αρμοδιότητα στα ζητήματα διαμονής αλλοδαπών δεν εγγράφεται ρητά στον κατάλογο αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών τους όπως καταγράφονται στο οργανόγραμμά τους. Στις περισσότερες από αυτές τις περιπτώσεις τα σχετικά καθήκοντα ανατίθενται στα τοπικά Κ.Ε.Π., χωρίς μάλιστα, η συγκεκριμένη διαδικασία να περιλαμβάνεται στον κύκλο των εργασιών που μπορεί να διεκπεραιωθούν μέσα αυτόν, ενώ σε άλλες παρατίθενται στο διαθέσιμο διοικητικό υπόλληλο, που μεταξύ πολλών άλλων αρμοδιοτήτων επιφορτίζεται και με τη συγκεκριμένη

Ως προς την παροχή στοχευμένων υπηρεσιών και τα μέτρα και τις δράσεις στον τομέα της κοινωνικής ένταξης, τις εξαιρετικά σπάνιες περιπτώσεις που προβλέπονται, αναπτύσσονται συνήθως στο πλαίσιο των γενικότερων δομών που διαθέτει κάθε πρωτοβάθμιος Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης, παρέχοντας κοινωνικές υπηρεσίες όχι στο πλαίσιο μονάδων για τους αλλοδαπούς ή ειδικών μονάδων για την κοινωνική ένταξη τους²⁰.

²⁰ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

2.4.2.1 Ο υλικοτεχνικός εξοπλισμός

Οι χώροι που στεγάζουν τις υπηρεσίες αλλοδαπών των δήμων συνήθως δεν είναι κατάλληλοι. Συχνά δημιουργείται συνωστισμός, δυσφορία των υπαλλήλων και των ενδιαφερομένων, καθώς και εντάσεις. Ενδεικτικό της κατάστασης είναι ότι πολλές φορές, και ιδίως σε περιόδους φόρτου εργασίας, κρίνεται απαραίτητη η παρουσία προσωπικού ασφαλείας, προκειμένου να επιβάλλεται στοιχειώδης τάξη. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι, λόγω του μεγάλου αριθμού των εξυπηρετούμενων προσώπων από τις υπηρεσίες αλλοδαπών και λόγω των ανεπαρκών σε μέγεθος χώρων, η συστέγαση των υπηρεσιών αυτών με άλλες μονάδες οδηγεί σε λειτουργικά προβλήματα για το σύνολο των συστεγαζόμενων δημοτικών υπηρεσιών.

Η ελλιπής μηχανοργάνωση των υπηρεσιών, καθώς και γενικότερα ελλείψεις στον τεχνικό εξοπλισμό, είναι επίσης μια πραγματικότητα σε πολλές περιπτώσεις. Το πρόβλημα αυτό αποκτά μεγαλύτερη διάσταση για τους δήμους, στο μέτρο που από πλευράς κράτους εντείνεται η προσπάθεια για την εγκατάσταση και λειτουργία ενιαίου και σύγχρονου πληροφοριακού συστήματος σχετικά με τη διαχείριση των αιτήσεων διαμονής των πολιτών τρίτων χωρών. Το πρόγραμμα είναι προσαρμοσμένο στις διαδικασίες του ν. 3386/2005 και φιλοδοξεί να παρέχει τη δυνατότητα γρήγορης διεκπεραίωσης όλων των διαδικασιών, καθώς και βελτιστοποίηση της ανταλλαγής δεδομένων μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, με στόχο τη σύντμηση του χρόνου για την έκδοση της άδειας διαμονής. Απαιτεί, όμως μηχανοργάνωση υψηλών προδιαγραφών από τους δήμους την οποία συχνά δεν διαθέτουν γι' αυτό η εγκατάσταση και η μερική λειτουργία δεν έχει σήμερα προχωρήσει σε ικανοποιητικό βαθμό²¹.

2.4.2.2 Στελέχωση και λειτουργία

Προβλήματα παρατηρούνται και σε επίπεδο στελέχωσης. Οι υπηρεσίες αλλοδαπών των δήμων θεωρούνται από την πλειονότητα των υπαλλήλων και πράγματι είναι, δύσκολες. Έχουν ιδιαίτερο φόρτο εργασίας, απαιτούν υπομονή και ικανότητα

²¹ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

διαχείριση εντάσεων, καθώς και ιδιαίτερες γνώσεις. Η κατάσταση αυτή δεν τις καθιστά ιδιαίτερα ελκυστικές για τους μόνιμους υπαλλήλους. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τις γενικότερες ελλείψεις προσωπικού που αντιμετωπίζουν οι δήμοι, έχει ως αποτέλεσμα την ποσοτικά και ποιοτικά ανεπαρκή στελέχωση των εν λόγω υπηρεσιών. Για την αντιμετώπιση της πολλοί δήμοι έχουν οδηγηθεί στη λύση της πρόσληψης συμβασιούχων, στους οποίους και ανατίθεται η διεκπεραίωση των υποθέσεων των αλλοδαπών, υπό την ευθύνη, βέβαια, μόνιμων διοικητικών υπαλλήλων. Η λύση αυτή έχει όμως προσωρινό χαρακτήρα και επιλέγεται εκ των ενόντων, καθώς αποβλέπει στην τρέχουσα διαχείριση μιας οξυμένης κατάστασης, χωρίς να δημιουργεί τις προϋποθέσεις στελέχωσης της υπηρεσίας με εμπειρικό και κατάλληλο ποσοτικά και ποιοτικά προσωπικό. Ως προς τον τρόπο λειτουργίας των υπηρεσιών διαπιστώνεται ότι²²:

1. Διαπράττονται συχνά σφάλματα ερμηνείας και εφαρμογής των ρυθμίσεων, ενώ και η έλλειψη ενιαίων πρακτικών μαρτυρά την απουσία αποτελεσματικού συντονισμού μεταξύ τους, αλλά και με τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες σε επίπεδο περιφέρειας και Υπουργείου. Το γεγονός αυτό έχει προφανείς δυσμενείς συνέπειες για τους άμεσα ενδιαφερόμενους, οι οποίοι, κάποιες φορές, μπορεί να οδηγηθούν, χωρίς δική τους υπαιτιότητα, έως και την έκπτωση τους από τη νομιμότητα ή σε κάθε περίπτωση, σε καθεστώς μεγάλης ανασφάλειας. Πέραν αυτού όμως, έχει ως συνέπεια και τη μεγάλη συγκέντρωση αλλοδαπού πληθυσμού και αιτημάτων σε δήμους που έχουν αποκτήσει τη φήμη ότι παρέχουν υπηρεσίες ποιότητας στοάς αλλοδαπούς.

2. Παρατηρείται περιοδική υπερφόρτωση των υπηρεσιών, καθώς μεγάλος αριθμός των αδειών διαμονής λήγουν την ίδια χρονική περίοδο, οπότε και συρρέουν μαζικά οι ενδιαφερόμενοι προκειμένου να υποβάλουν αιτήσεις ανανέωσης. Αυτό έχει σαν συνέπεια, κατά την περίοδο της υπερφόρτωσης το κανονικό προσωπικό των υπηρεσιών να αδυνατεί να ανταπεξέλθει στις συγκυριακά αυξημένες ανάγκες.

3. Τα λειτουργικά προβλήματα επιτείνονται πολλές φορές και από την αδυναμία συνεννόησης μεταξύ αλλοδαπών και υπηρεσίας λόγω γλώσσας. Συχνά οι ενδιαφερόμενοι αδυνατούν να κατανοήσουν και να εκφραστούν στα ελληνικά, ενώ σπάνια έως ανύπαρκτη είναι η απασχόληση στις υπηρεσίες

²² Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

στελεχών που κατανοούν και εκφράζονται με επάρκεια στη γλώσσα των συναλλασσομένων.

2.5 Προτάσεις για την επίλυση των προβλημάτων

1. **Η στέγαση των Κ.Ε.Α. σε ειδικούς, σύγχρονους και λειτουργικούς χώρους για την υποδοχή των αλλοδαπών.**
2. **Ο εφοδιασμός τους με τον κατάλληλο τεχνικό εξοπλισμό,**
3. **Η μηχανοργάνωσή τους με υψηλές προδιαγραφές, έτσι ώστε, σε κάθε περίπτωση, να καταστεί εφικτή η λειτουργία του νέου ηλεκτρονικού συστήματος διαχείρισης των αιτήσεων των αλλοδαπών και η on line σύνδεση με τις λοιπές εμπλεκόμενες υπηρεσίες (ιδίως Περιφέρεια), ως μορφή ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.**
4. **Η ανάγκη αντιστοίχισης του αριθμού των υπαλλήλων των Κ.Ε.Α. με τον αριθμό των εξυπηρετούμενων αλλοδαπών, αλλά και το εύρος των αρμοδιοτήτων τους. Λαμβάνοντας υπόψη, εξάλλου, το γεγονός της περιοδικής υπερφόρτωσης των υπηρεσιών, επισημαίνεται ότι ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην κάλυψη των αυξημένων κατά περιόδους αναγκών με τη διάθεση, για τη δεδομένη κάθε φορά χρονική περίοδο, επαρκούς εποχικού προσωπικού.**
5. **Για τις περιόδους υπερφόρτωσης των υπηρεσιών, χρήσιμη θα μπορούσε να φανεί, εκτός από την προσωρινή διάθεση προσωπικού, και η πρακτική της χορήγησης αριθμών πρωτοκόλλου και μεταγενέστερων ραντεβού στους προσερχόμενους εμπρόθεσμα αλλοδαπούς. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί η αποσυμφόρηση των υπηρεσιών κατά την επίμαχη περίοδο και η ομαλοποίηση και ορθολογικοποίηση της διαδικασίας.**
6. **Η ποιοτική επάρκεια και η κατάρτιση του προσωπικού, το οποίο πρέπει να έχει γνώσεις και εξοικείωση με τα θέματα αλλοδαπών και μετανάστευσης, καθώς και γνώση ξένων γλωσσών και χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών.**

7. **Η πρόσληψη νέων στελεχών με γνώσεις, κατάρτιση και διάθεση να ασχοληθούν με τα ζητήματα των αλλοδαπών θα συμβάλλει σημαντικά στην αποδοτικότερη λειτουργία τους.**

8. **Η απασχόληση καταρτισμένων αλλοδαπών από τις σημαντικότερες πληθυσμιακές ομάδες που κατοικούν στα όρια αρμοδιότητας των Κ.Ε.Α..**

9. **Η σύνταξη ενός οδηγού για τους υπαλλήλους των Κ.Ε.Α., που θα περιείχε κατά τρόπο συστηματικό και λεπτομερή όλες τις απαραίτητες οδηγίες για την εκπλήρωση της αποστολής τους.**

Μέρος Β΄
Πρακτικό

Κεφάλαιο 3ο- Η μετανάστευση στον νομό Αττικής

3.1 Περιγραφή του νομού Αττικής

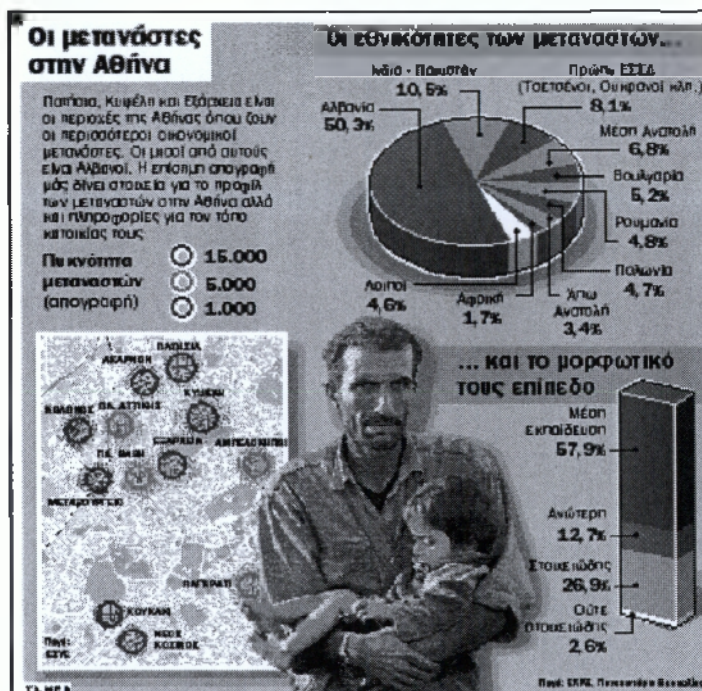

Ο νομός *Αττικής* αποτελεί τον πιο πυκνοκατοικημένο νομό της Ελλάδος, εφόσον σε αυτόν ανήκουν η πρωτεύουσα *Αθήνα*, και το μεγαλύτερο λιμάνι της Ελλάδας, το λιμάνι της πόλης του *Πειραιά*. Έχει έκταση 3.808 χλμ² και καλύπτει το 2,9% της συνολικής έκτασης της χώρας. Έχει έδρα την Αθήνα, την διοικητική πρωτεύουσα της Ελλάδας και περιλαμβάνει ουσιαστικά μόνο τον νομό Αττικής. Η Περιφέρεια Αττικής συγκεντρώνει ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού της χώρας. Σύμφωνα με την επίσημη απογραφή του 2001 της Ελληνικής στατιστικής υπηρεσίας ο πληθυσμός της Περιφέρειας ανερχόταν σε 3.761.810 κατοίκους και κάλυπτε το ένα τρίτο (36%) του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού της Αττικής άρχισε να φθίνει σταδιακά. Κατά την δεκαετία του '90 όμως και κυρίως χάρη στην μετανάστευση ανακόπηκε η πτώση. Ο νομός Αττικής διασπάται σε τέσσερις νομαρχίες που προστίθενται αυτόνομα στον αριθμό των λοιπών νομών της Ελλάδος, τη Νομαρχία Αθηνών, τη Νομαρχία Πειραιώς, τη Νομαρχία Ανατολικής Αττικής και τη Νομαρχία Δυτικής Αττικής.

3.2 Στατιστικά δεδομένα για τους μετανάστες στον νομό Αττικής

Στην Αττική κατοικεί το μεγαλύτερο μέρος των μεταναστών (περίπου 48,6%). Στον νομό Αττικής κατοικούν κυρίως μετανάστες από την Αλβανία, την Βουλγαρία, την Ρουμανία, τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, την Κύπρο, την Ουκρανία, την Πολωνία και το Πακιστάν. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στην Αθήνα σαφής τάση δημιουργίας «μεταναστευτικών γειτονιών» (Πίνακας 1).

Πίνακας 1

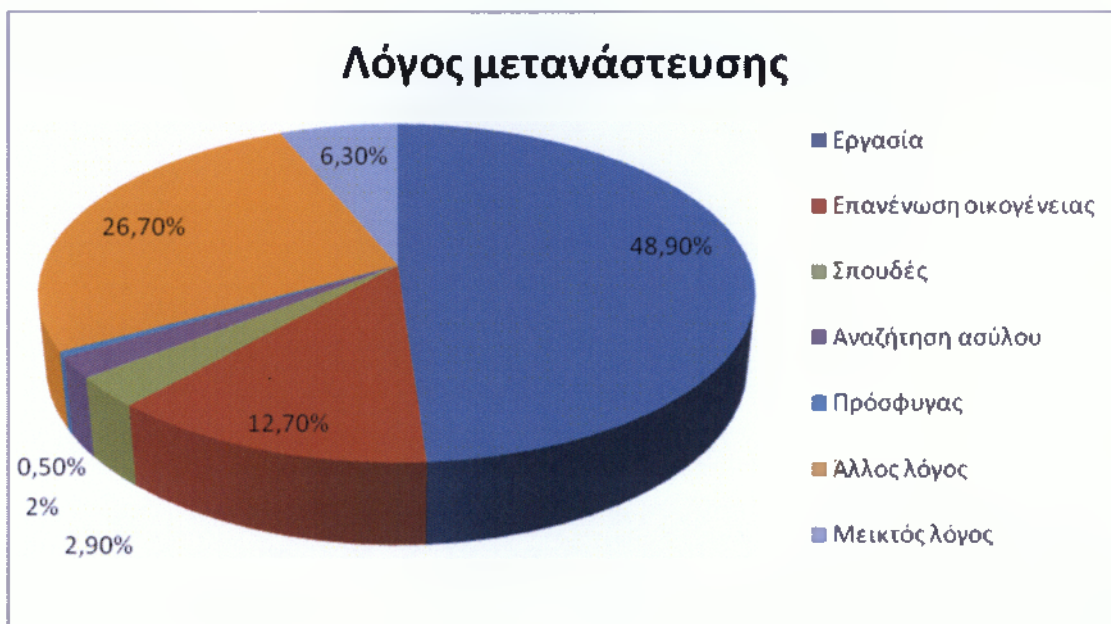

(Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ»-18/12/2002)

Το 48,9% των μεταναστών που διαμένουν στον νομό Αττικής, ήρθαν στην Ελλάδα έχοντας ως σημαντικότερο λόγο την εργασία (Γράφημα 1). Επίσης, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι στον νομό Αττικής οι μετανάστες, σε ποσοστό 64,4% περίπου, βρίσκονται σε παραγωγική ηλικία (15-44 χρ.) (Γράφημα 2). Το 29% περίπου των μεταναστών είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης, ενώ το 18% είναι απόφοιτοι Δημοτικού και το 15% είναι απόφοιτοι 3τάξιου Γυμνασίου. Αξιοπρόσεκτο το ποσοστό των μεταναστών που δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση και ανέρχεται στο 8,5%.

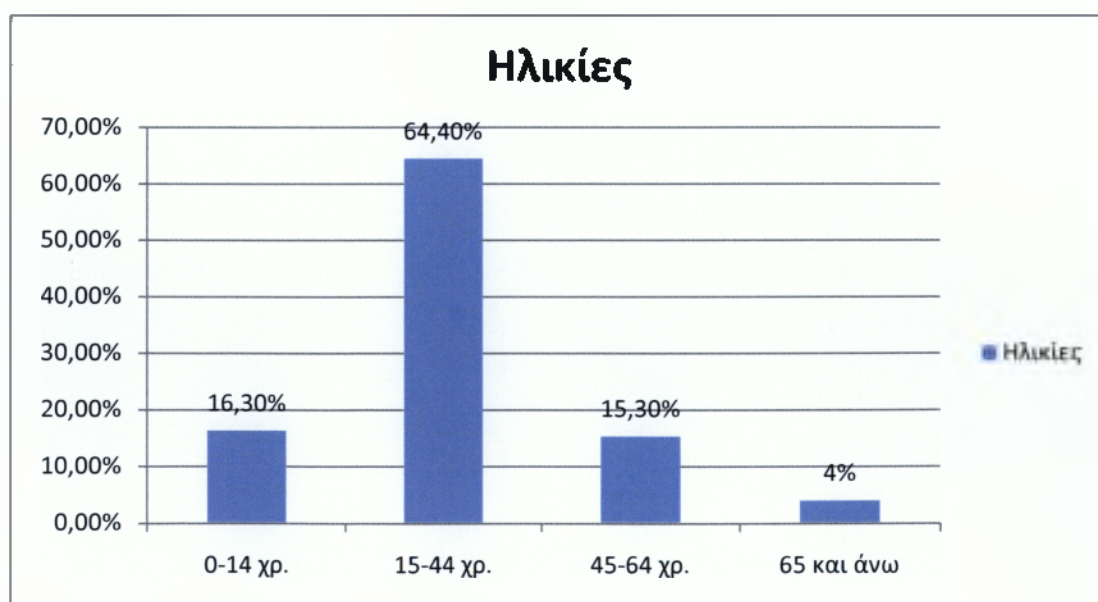
Τέλος, οι μετανάστες που είναι απόφοιτοι ανώτατων σχολών είναι περίπου το 8,9%, ενώ αυτοί που φοιτούν στο δημοτικό είναι το 7,2% (Γράφημα 3).

Γράφημα 1

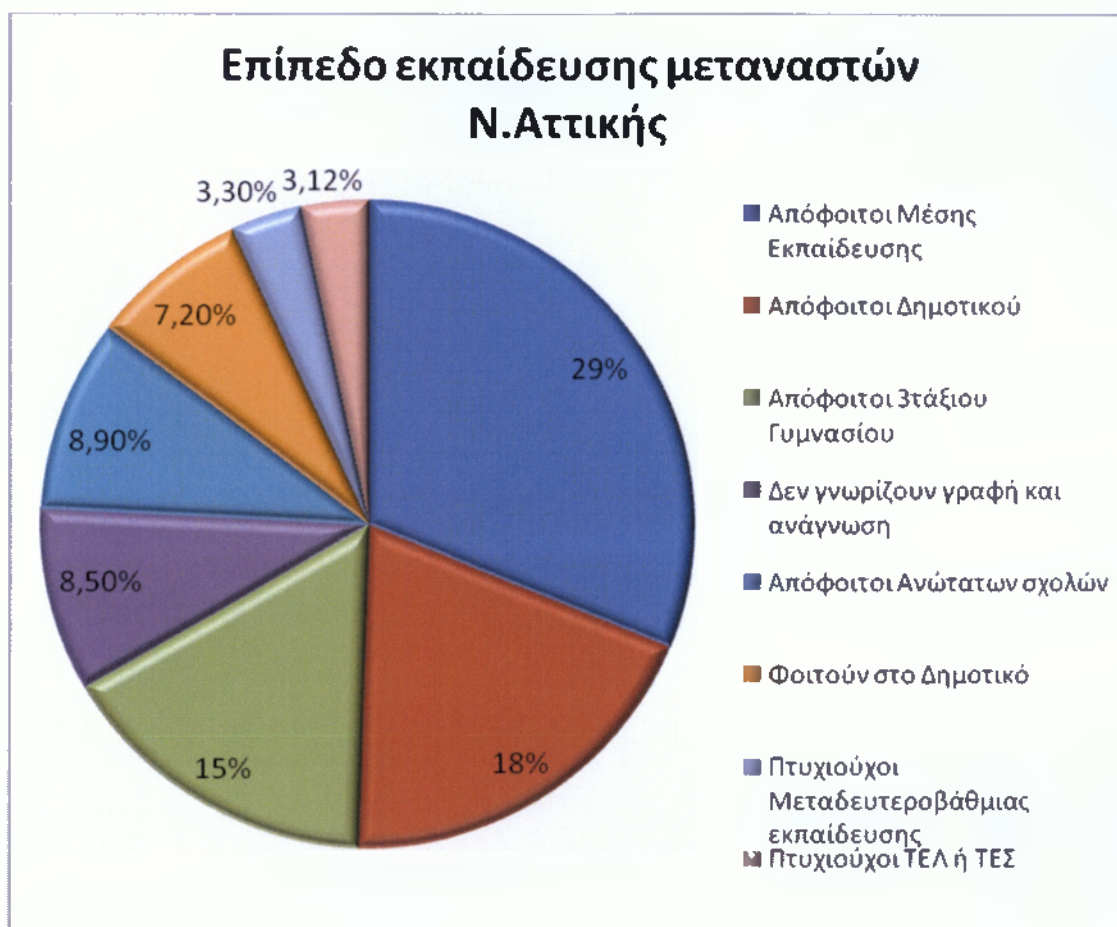
Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 2001.

Γράφημα 2

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 2001.

Γράφημα 3

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 2001.

Κεφάλαιο 4^ο - Η ανάλυση της έρευνας στον νομό Αττικής

4.1 Ερευνητικό πλαίσιο και μεθοδολογία

4.1.1 Περιγραφή της έρευνας

Η έρευνά μου βασίζεται στον πληθυσμό που διαμένει στον νομό Αττικής. Στόχος της είναι να καταγράψει την αντιμετώπιση των μεταναστών από τους γηγενείς ανθρώπους και την άποψη των μεταναστών για τις συνθήκες που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους. Για να μπορέσουμε να φτάσουμε στο στόχο της έρευνας, η εργασία χωρίστηκε σε δύο μέρη. Το πρώτο βασίζεται σε ερωτηματολόγια τα οποία μοιράστηκαν σε γηγενείς κατοίκους που διαμένουν στον νομό Αττικής και το δεύτερο βασίζεται σε ερωτηματολόγια που μοιράστηκαν σε μετανάστες που διαμένουν στον νομό Αττικής.

4.1.1.2 Η μέθοδος συλλογής στοιχείων

Για τις ανάγκες της έρευνας επιλέχθηκε η δομημένη και άμεση μέθοδος, δηλαδή τυποποιημένες ερωτήσεις και απαντήσεις που κάνουν ευκολότερη τη συμπλήρωση, ανάλυση και επεξεργασία των στοιχείων. Ο τρόπος συλλογής των στοιχείων έγινε με τη μέθοδο της προσωπικής συνέντευξης (ερωτηματολόγιο). Το ερωτηματολόγιο παρουσιάζεται στο παράρτημα της παρούσας εργασίας. Οι ερωτήσεις που αυτό περιλαμβάνει καλύπτουν μια πλειάδα ερωτημάτων σχετικά με τους μετανάστες.

4.2 Έρευνα στους κατοίκους του νομού Αττικής

4.2.1 Περιγραφή πληθυσμού έρευνας

Ο πληθυσμός από τον οποίο επιλέχθηκε το δείγμα, αποτελείται από γηγενείς ανθρώπους που μένουν και ζούνε στον νομό Αττικής. Ο πληθυσμός από τον οποίο επιλέχθηκε το συγκεκριμένο δείγμα, διαμένει στους εξής Δήμους του νομού Αττικής: Αθηναίων, Πειραιά, Κορυδαλλού, Αιγάλεω, Μελισσίων, Αγίας Παρασκευής, Ηλιούπολης, Διονύσου, Αμαρουσίου, Ζωγράφου, Νίκαιας, Περιστερίου, Καλλιθέας και Νέας Σμύρνης. Η μεθοδολογία της έρευνας σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί αντιπροσωπευτική του συνόλου των κατοίκων του νομού Αττικής. Το κριτήριο των ερωτηθέντων ήταν να είναι γηγενείς και να διαμένουν στον νομό Αττικής. Οδηγήθηκαν στη συλλογή 50 ερωτηματολογίων.

Στόχος της έρευνας είναι να αποτυπώσει την άποψη των γηγενών για τους μετανάστες, με αποτέλεσμα να διαπιστωθεί ποιές είναι η σχέσεις που έχουν με τους μετανάστες, η γνώμη τους για τον ρόλο που πρέπει να έχουν οι μετανάστες στην τοπική κοινωνία και κατά πόσο τους έχουν αποδεχτεί σαν σύνολο ή όχι.

4.2.2 Παρουσίαση αποτελεσμάτων ερωτηματολογίου και ανάλυση έρευνας

Η ξεχωριστή ανάλυση της κάθε ερώτησης παρουσιάζεται παρακάτω και από τις οποίες εξήχθησαν και τα γενικότερα συμπεράσματα.

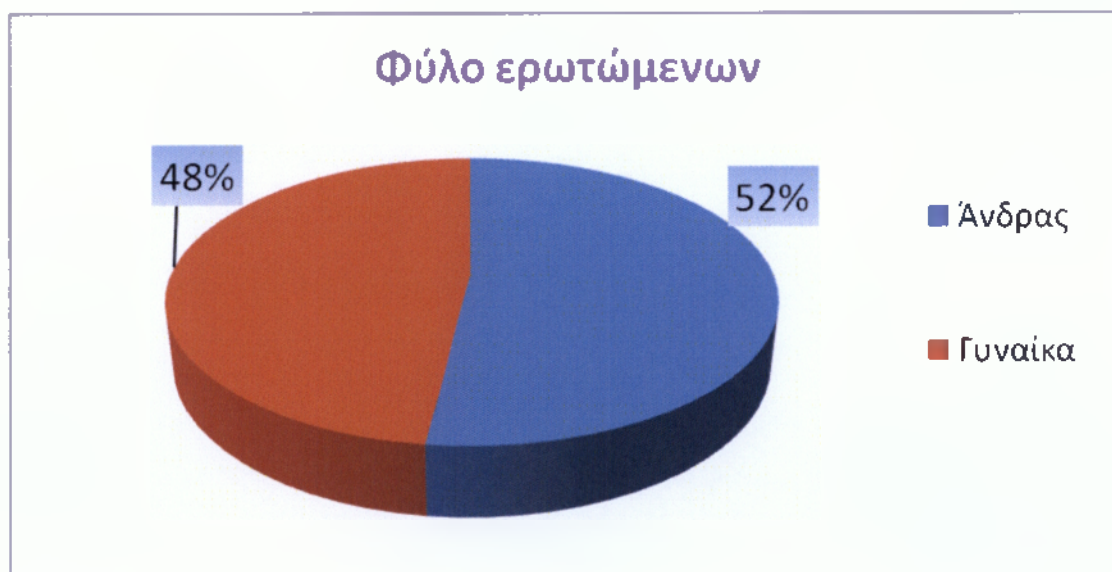
1. ΦΥΛΟ

Από άποψη φύλου, οι άνδρες αποτελούν το μεγαλύτερο κομμάτι του δείγματος. Το ποσοστό τους είναι 52%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Ερώτηση 1	Φύλο	
	Άνδρας	Γυναίκα
Σύνολο απαντήσεων	26	24
Ποσοστό	52%	48%

ΓΡΑΦΗΜΑ 1

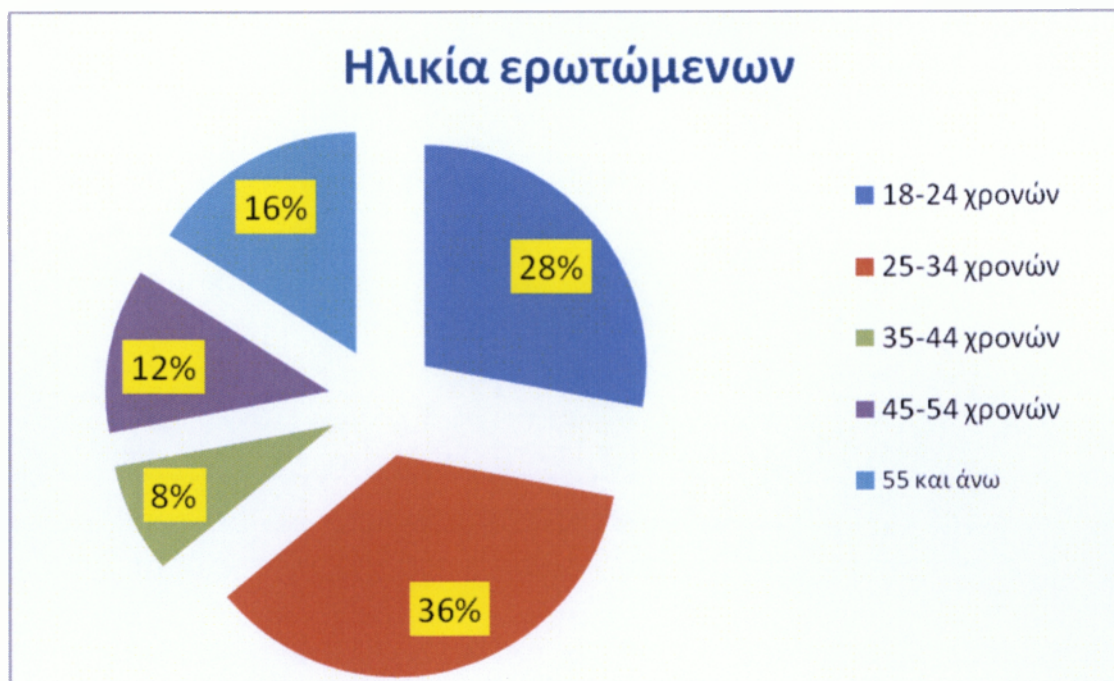
2. ΗΛΙΚΙΑ

Από άποψη ηλικίας, οι ηλικίες μεταξύ 25-34 χρονών βρίσκονται στην πρώτη θέση με ποσοστό 36%. Ακολουθούν οι νεαρές ηλικίες 15-24 χρονών με ποσοστό 28% και μετά οι ηλικίες άνω των 55 χρονών με ποσοστό 16%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ερώτηση 2	Ηλικία				
	18-24	25-34	35-44	45-54	55 και άνω
Σύνολο απαντήσεων	14	18	4	6	8
Ποσοστό	28%	36%	8%	12%	16%

ΓΡΑΦΗΜΑ 2

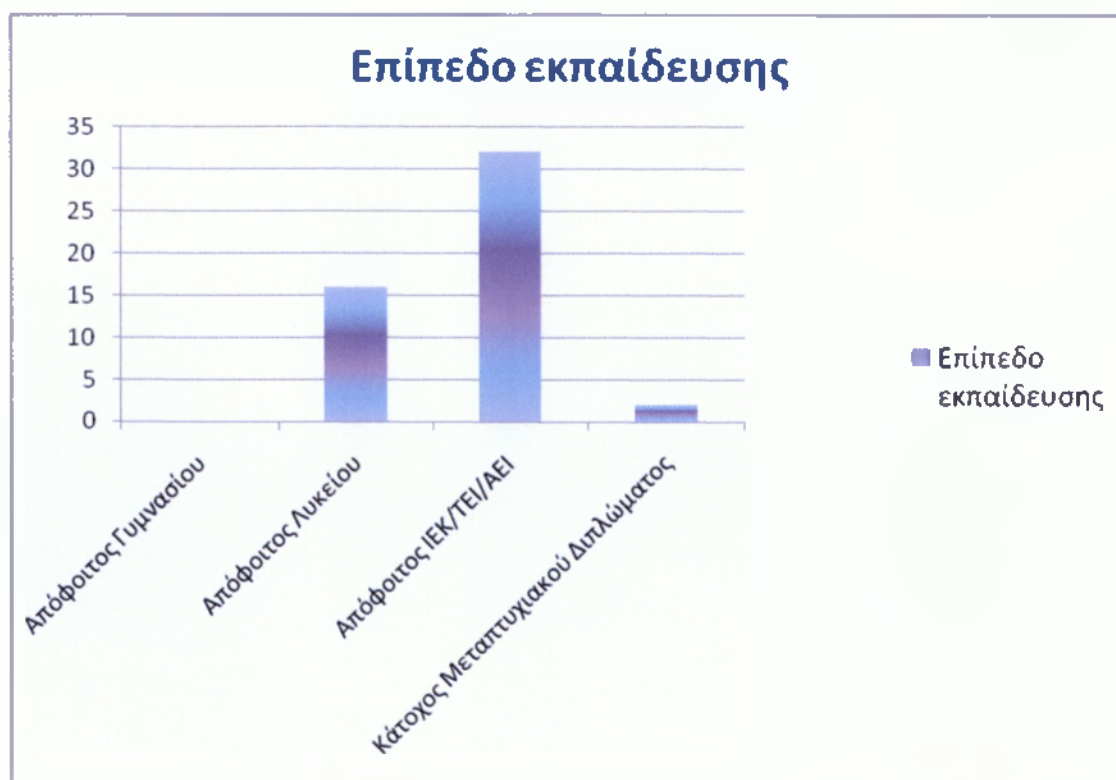
3. ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Από τις τιμές του παρακάτω πίνακα παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων είναι απόφοιτοι ΙΕΚ ή ΤΕΙ ή ΑΕΙ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Ερώτηση 3	Επίπεδο εκπαίδευσης			
	Απόφοιτος Γυμνασίου	Απόφοιτος Λυκείου	Απόφοιτος ΙΕΚ/ΤΕΙ/ΑΕΙ	Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Σύνολο απαντήσεων	0	16	32	2
Ποσοστό	0%	32%	64%	4%

ΓΡΑΦΗΜΑ 3

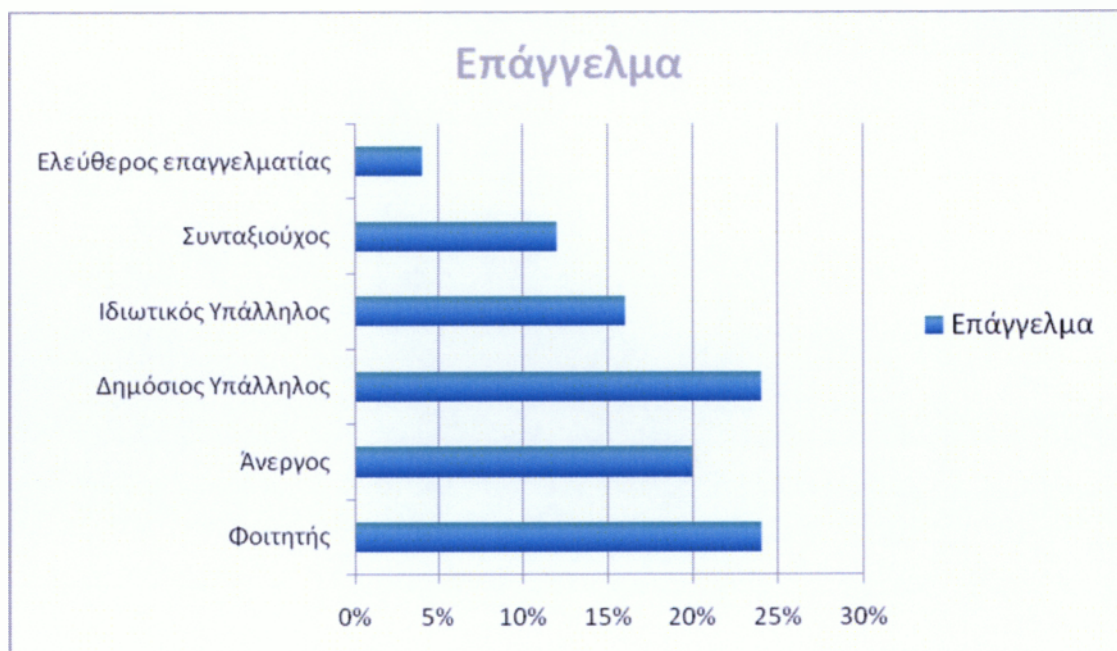
4. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Από άποψη επαγγέλματος, οι φοιτητές και οι δημόσιοι υπάλληλοι έχουν το ίδιο ποσοστό (24%). Ακολουθούν, οι άνεργοι με 20%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Ερώτηση 4	Επάγγελμα					
	Φοιτητής	Άνεργος	Ιδιωτικός Υπάλληλος	Δημόσιος Υπάλληλος	Ελεύθερος Επαγγελματίας	Συνταξιούχος
Σύνολο απαντήσεων	12	10	8	12	2	6
Ποσοστό	24%	20%	16%	24%	4%	12%

ΓΡΑΦΗΜΑ 4

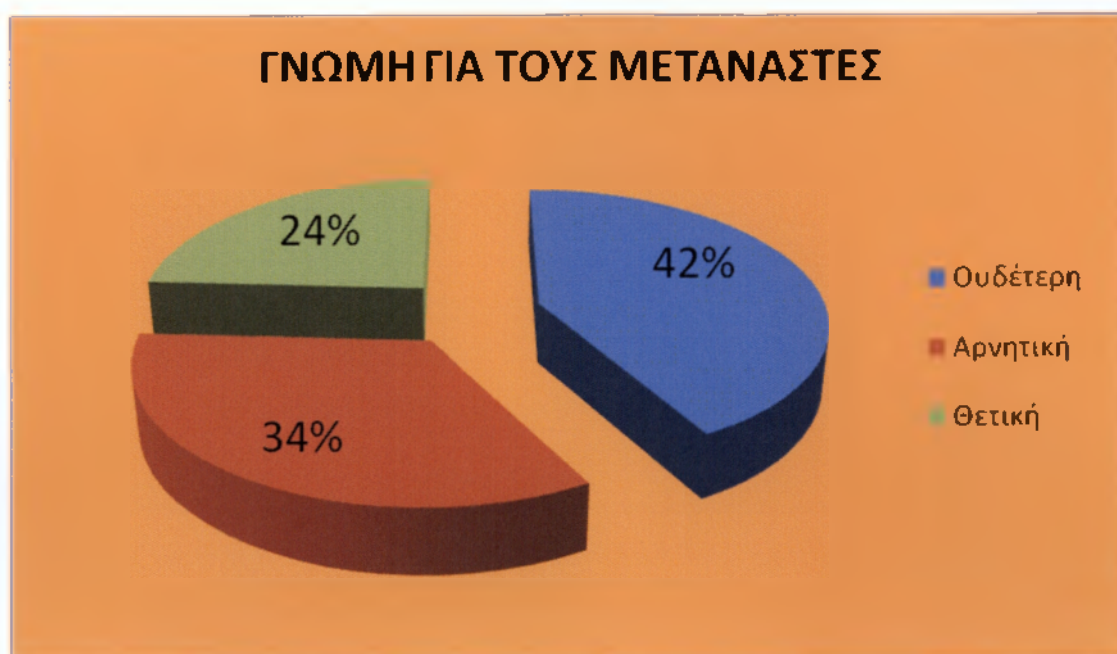
5. Η ΓΝΩΜΗ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Παρατηρούμε ότι το 42% έχει ουδέτερη άποψη, το 34% αρνητική και το 24% θετική.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Ερώτηση 5	Γνώμη για τους μετανάστες		
	Θετική	Αρνητική	Ουδέτερη
Σύνολο απαντήσεων	12	17	21
Ποσοστό	24%	34%	42%

ΓΡΑΦΗΜΑ 5

6. ΕΑΝ ΣΤΗΝ ΓΕΙΤΟΝΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Σε αυτήν την ερώτηση ένα συντριπτικό ποσοστό 96% απάντησε ότι κατοικούν στην γειτονιά τους μετανάστες.

ΓΡΑΦΗΜΑ 6

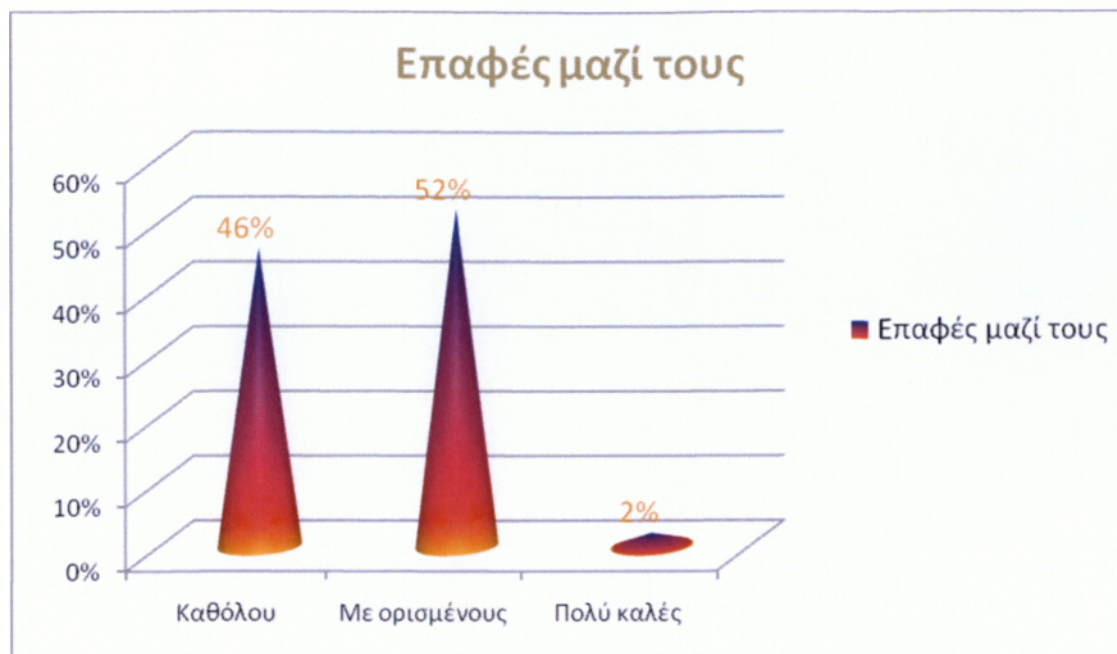
7. ΕΠΑΦΕΣ ΜΑΖΙ ΤΟΥΣ

Ως προς τις επαφές μαζί τους, το 52% απάντησε με ορισμένους, το 46% ότι δεν έχει καθόλου επαφές, ενώ μόλις το 2% ότι έχει πολύ καλές επαφές μαζί τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Ερώτηση 7	Επαφές μαζί τους		
	Καθόλου	Με ορισμένους	Πολύ καλές
Σύνολο απαντήσεων	23	26	1
Ποσοστό	46%	52%	2%

ΓΡΑΦΗΜΑ 7

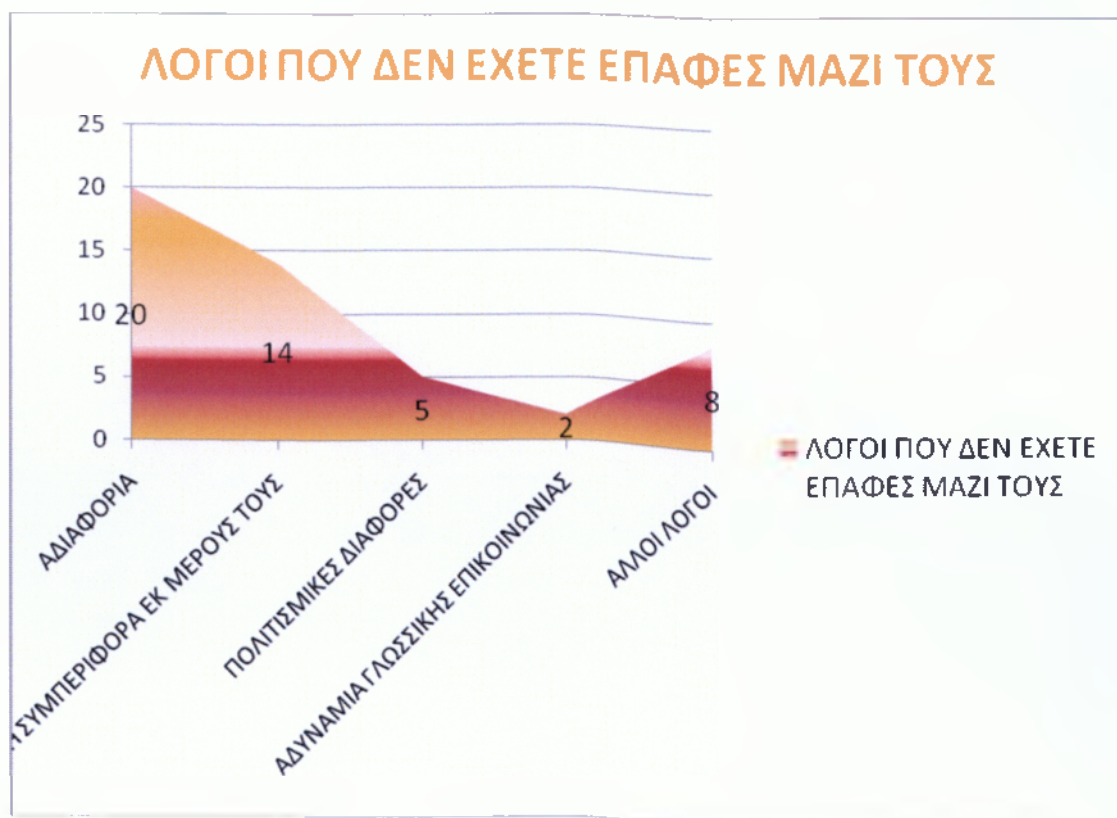
8. ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΕΠΑΦΕΣ ΜΑΖΙ ΤΟΥΣ (ΟΣΟΙ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ ΣΤΗΝ ΕΡΩΤΗΣΗ 7 «ΚΑΘΟΛΟΥ» Η΄ «ΜΕ ΟΡΙΣΜΕΝΟΥΣ»)

Στην ερώτηση αυτή, το μεγαλύτερο ποσοστό (40,8%) απάντησε ότι η αδιαφορία είναι ο λόγος που δεν έχουν επαφές μαζί τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Ερώτηση 8	Λόγοι που δεν έχετε επαφές μαζί τους				
	Αδιαφορία	Πολιτισμικές διαφορές	Κακή συμπεριφορά εκ μέρους τους	Αδυναμία γλωσσικής επικοινωνίας	Άλλοι λόγοι
Σύνολο απαντήσεων	20	5	14	2	8
Ποσοστό	40,8%	10,2%	28,6%	4,1%	16,3%

ΓΡΑΦΗΜΑ 8

9. ΕΠΙΠΕΔΟ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Εδώ παρατηρούμε ότι το 40% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι το επίπεδο ζωής των μεταναστών είναι χαμηλό. Ένα ποσοστό 32% πιστεύει ότι είναι μέτριο το επίπεδο ζωής τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Ερώτηση 9	Επίπεδο ζωής των μεταναστών			
	Χαμηλός	Καλός	Μέτριος	Αρκετά χαμηλός
Σύνολο απαντήσεων	20	9	16	5
Ποσοστό	40%	18%	32%	10%

ΓΡΑΦΗΜΑ 9

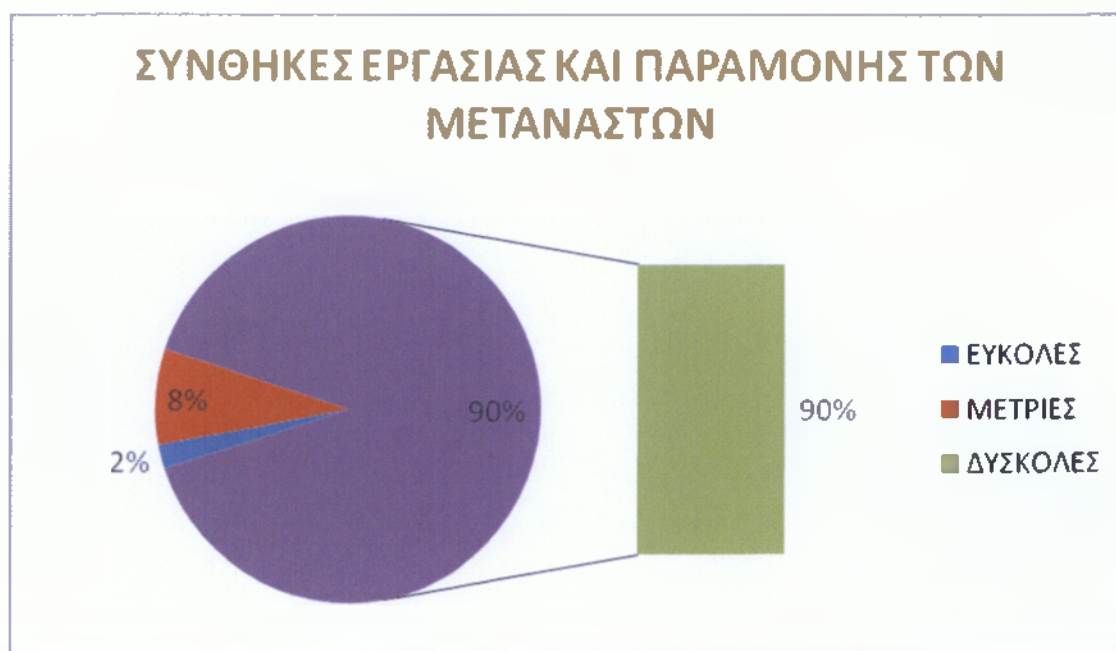
10. ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΕ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στην ερώτηση αυτή ένα συντριπτικό ποσοστό (90%) πιστεύει ότι οι συνθήκες παραμονής και εργασίας που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες είναι δύσκολες. Το 8% πιστεύει ότι είναι μέτριες οι συνθήκες και μόλις το 2% ότι είναι εύκολες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Ερώτηση 10	Συνθήκες εργασίας και παραμονής			
	Ίδιες με τις δικές μας	Εύκολες	Δύσκολες	Μέτριες
Σύνολο απαντήσεων	0	1	45	4
Ποσοστό	0%	2%	90%	8%

ΓΡΑΦΗΜΑ 10

11. ΕΑΝ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Σε αυτήν την ερώτηση, το 46% απάντησε ότι γνωρίζει τα προγράμματα ένταξης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, ενώ το 54% ότι δεν γνωρίζει κάποιο πρόγραμμα ένταξης των μεταναστών.

12. Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Εδώ παρατηρούμε ότι 39 άτομα (78%) απάντησαν ότι η εφαρμογή της μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα ταλαιπωρεί τους μετανάστες και δεν τους βοηθά να ενταχθούν, 8 άτομα (16%) απάντησαν ότι βοηθά τους μετανάστες να ενσωματωθούν και 3 άτομα (6%) απάντησαν ότι τους αναγκάζει να φύγουν για άλλες χώρες ή πίσω στην πατρίδα τους.

13. ΠΩΣ ΕΠΗΡΕΑΖΕΤΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Στην ερώτηση αυτή, το 58% απάντησε ότι επηρεάζονται θετικά η οικονομία και η ανάπτυξη της χώρας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

Ερώτηση 13	Επηρεασμός οικονομίας και ανάπτυξης		
	Θετικά	Αρνητικά	Καθόλου
Σύνολο απαντήσεων	29	19	2
Ποσοστό	58%	38%	4%

ΓΡΑΦΗΜΑ 11

14. ΠΟΣΟΣΤΟ ΝΟΜΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΟΝΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Σε αυτή την «ανοιχτή» ερώτηση και τα 50 άτομα απάντησαν ότι οι παράνομοι μετανάστες στην χώρα μας είναι σε ποσοστό τουλάχιστον 60% και οι νόμιμοι το μέγιστο 40%.

15. ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Εδώ παρατηρούμε ότι ο σημαντικότερος λόγος που έρχονται οι μετανάστες στην Ελλάδα, σύμφωνα με τους γηγενείς κατοίκους, είναι για να ξεφύγουν από τις δυσμενείς οικονομικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούν στην χώρα τους (70%). Δεύτερος πιο σημαντικός λόγος είναι για να ζήσουν σε μια πιο πλούσια χώρα με περισσότερες ευκαιρίες (22%), ενώ ένα ποσοστό 6% απάντησε ότι ο πιο σημαντικός λόγος που οι μετανάστες έρχονται στην Ελλάδα είναι για να αποκτήσουν χρήματα ή νέες επαγγελματικές δεξιότητες και να γυρίσουν στην πατρίδα τους. Ο λιγότερο σημαντικός λόγος που έρχονται οι μετανάστες στην χώρα μας είναι για να συναντήσουν την οικογένειά τους και τους φίλους τους (2%).

16. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΗΔΗ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Στην ερώτηση αυτή παρατηρούμε ότι το 68% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι η Πολιτεία πρέπει να εντοπίσει τους παράνομους μετανάστες και να τους απελάσει. Το 14% πιστεύει ότι η Πολιτεία δεν δύναται να κάνει ούτε αποτελεσματικούς συνοριακούς ελέγχους, ούτε να εντοπίσει και να απελάσει τους παράνομους μετανάστες. Μόλις το 8% πιστεύει ότι η Πολιτεία πρέπει να χορηγήσει στους παράνομους μετανάστες πράσινη κάρτα, ενώ το 10% πιστεύει ότι η Πολιτεία πρέπει να ανανεώσει τις άδειες μόνο όσων έχουν αποδεδειγμένα απασχόληση.

17. ΠΟΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Εδώ παρατηρείται ότι ένα ποσοστό 36% έχει την άποψη ότι πρέπει να επιτρέπεται η είσοδος, η παραμονή και η εργασία στους αλλοδαπούς από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ένα ποσοστό 32% πιστεύει ότι πρέπει να οριστεί σταθερός αριθμός εισερχομένων αλλοδαπών κατά έτος και ανάλογα τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Επίσης, το 22% των ερωτηθέντων απάντησε ότι πρέπει να επιτρέπεται η είσοδος σε όλους όσους ζητάνε να εργαστούν στην Ελλάδα.

18. ΠΟΙΟΣ ΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

Στην ερώτηση αυτή, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (54%) θεωρεί ότι ο κύριος «υπεύθυνος» για την παράνομη μετανάστευση στην χώρα μας είναι η εκάστοτε κυβέρνηση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

Ερώτηση 18	Ποιος ευθύνεται για την παράνομη μετανάστευση				
	Η εκάστοτε κυβέρνηση	Οι αστυνομικές αρχές	Οι φορείς Τ.Α.	Η γεωγραφική ή θέση της Ελλάδας	Οι ίδιοι οι μετανάστες
Σύνολο απαντήσεων	27	5	1	14	3
Ποσοστό	54%	10%	2%	28%	6%

ΓΡΑΦΗΜΑ 12

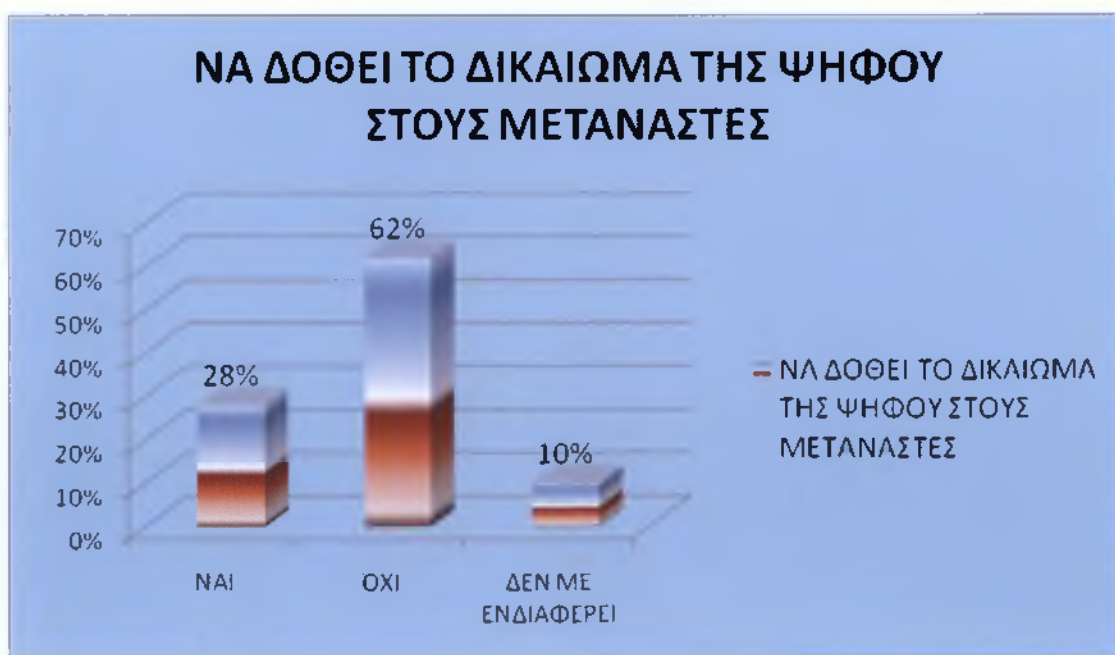
19. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΨΗΦΟΥ ΣΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Εδώ παρατηρείται ότι το 62% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι δεν θα πρέπει να δοθεί το δικαίωμα της ψήφου στους μετανάστες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

Ερώτηση 19	Δικαίωμα ψήφου στις εκλογές		
	Ναι	Όχι	Δεν με ενδιαφέρει
Σύνολο απαντήσεων	14	31	5
Ποσοστό	28%	62%	10%

ΓΡΑΦΗΜΑ 13

20.ΠΟΤΕ ΝΑ ΠΑΙΡΝΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Στην ερώτηση αυτή το 72% των ερωτηθέντων απάντησε να μην παίρνουν ποτέ οι μετανάστες την ελληνική ιθαγένεια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13

Ερώτηση 20	Πότε να παίρνουν την ελληνική ιθαγένεια οι μετανάστες			
	Ποτέ	Μετά τον πρώτο χρόνο	Μετά από 5 χρόνια	Μετά από 10 χρόνια
Σύνολο απαντήσεων	36	0	2	12
Ποσοστό	72%	0%	4%	24%

ΓΡΑΦΗΜΑ 14

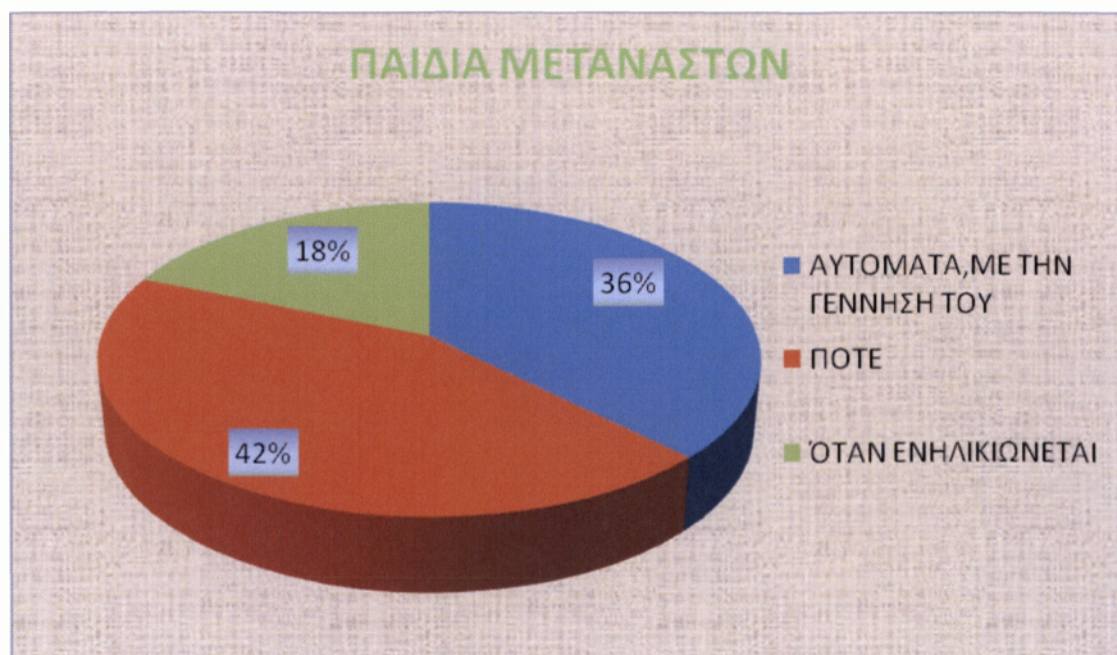
21.ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Το 42% πιστεύει ότι δεν πρέπει να παίρνει ποτέ την ελληνική ιθαγένεια το παιδί των μεταναστών, το 36% ότι πρέπει να παίρνει την ελληνική ιθαγένεια αυτόματα με την γέννησή του και το 22% ότι πρέπει να παίρνει την ελληνική ιθαγένεια όταν ενηλικιώνεται.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14

Ερώτηση 21	Παιδιά μεταναστών		
	Αυτόματα, με την γέννησή του	Όταν γίνεται 18 χρονών	Να μην παίρνει ποτέ
Σύνολο απαντήσεων	18	11	21
Ποσοστό	36%	22%	42%

ΓΡΑΦΗΜΑ 15

22.ΕΧΟΥΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Το 74% πιστεύει ότι έχουν ενταχθεί αρκετά οι μετανάστες στην ελληνική κοινωνία, ενώ μόλις το 4% πιστεύει πως έχουν ενταχθεί πλήρως.

ΠΙΝΑΚΑΣ 15

Ερώτηση 22	Ένταξη μεταναστών στην ελληνική κοινωνία		
	Αρκετά	Πλήρως	Καθόλου
Σύνολο απαντήσεων	37	2	11
Ποσοστό	74%	4%	22%

ΓΡΑΦΗΜΑ 16

4.2.3 Συμπεράσματα έρευνας

Από την έρευνα μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των γηγενών είναι ουδέτερο ή αρνητικό με τους μετανάστες. Κρατάει αποστάσεις και δεν ανοίγεται και ας είναι πλέον κομμάτι της καθημερινής ζωής τους. Έχουν πρόβλημα με τον τρόπο ζωής τους και πιστεύουν ότι έχουν χαμηλό βιοτικό επίπεδο, παρ' όλες τις δύσκολες συνθήκες που αντιμετωπίζουν σε ζητήματα εργασίας και παραμονής.

Γενικώς η άποψη του γηγενή πολίτη δεν είναι φιλική απέναντι στο μετανάστη. Πιστεύει ότι οι παράνομοι μετανάστες πρέπει να απελαθούν και να μην εισέλθουν άλλοι μετανάστες στην χώρα μας. Επίσης, θεωρεί ότι δεν πρέπει να έχουν εκλογικά δικαιώματα και ότι δεν πρέπει να παίρνουν ποτέ την ελληνική ιθαγένεια, και οι ίδιοι και τα παιδιά τους, παρά το ότι συμβάλλουν θετικά οι μετανάστες στην οικονομία και στην ανάπτυξη της χώρας.

Μπορούμε να παρατηρήσουμε ένα μεγάλο πρόβλημα που θα πρέπει να το αντιμετωπίσει η πολιτεία και αυτό είναι ο διαχωρισμός που υπάρχει μεταξύ γηγενών και μεταναστών. Το πρόβλημα εμφανίστηκε από τη στιγμή που οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν για τους γηγενείς -μετανάστες έως τώρα στη τοπική αυτοδιοίκηση δεν έχουν φέρει καμία συνοχή μεταξύ αυτών των ομάδων.

4.3 Έρευνα στους μετανάστες που κατοικούν στον νομό Αττικής

4.3.1 Περιγραφή πληθυσμού έρευνας

Το δεύτερο μέρος της έρευνας βασίστηκε σε μετανάστες, οι οποίοι κατοικούν στον νομό Αττικής. Το δείγμα της έρευνας σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί αντιπροσωπευτικό του συνόλου των μεταναστών του νομού Αττικής, αφού αποτελεί ένα μικρό ποσοστό του. Η επαφή μαζί τους ήταν δύσκολη έως και ακατόρθωτη, λόγω διαφοράς της γλώσσας. Τελικά, οδηγήθηκα στην συλλογή 50 ερωτηματολογίων.

Στόχος της έρευνας είναι να μας δείξει κατά πόσο έχουν προσαρμοστεί οι μετανάστες στην ελληνική κοινωνία, ποιες είναι οι απόψεις τους και τα προβλήματα τους στην καθημερινότητά τους.

4.3.2 Παρουσίαση αποτελεσμάτων ερωτηματολογίου και ανάλυση έρευνας

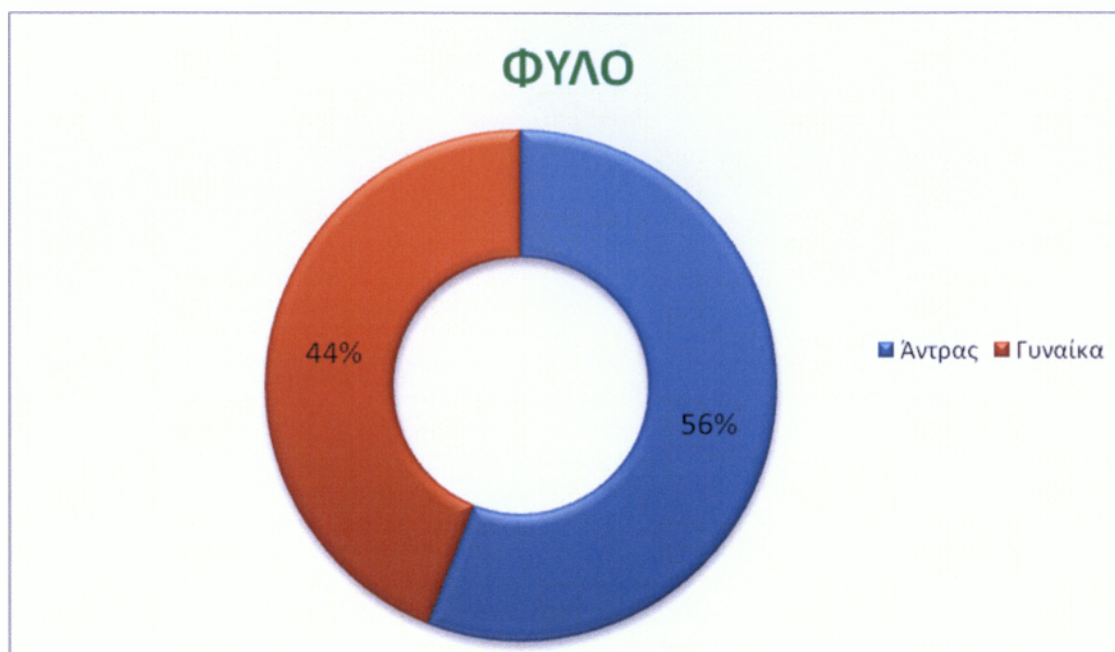
1. ΦΥΛΟ

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων είναι άντρες, σε ποσοστό 56%, ενώ οι γυναίκες είναι το 44% των ερωτηθέντων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 16

Ερώτηση 1	Φύλο	
	Γυναίκα	Άνδρας
Σύνολο απαντήσεων	22	28
Ποσοστό	44%	56%

ΓΡΑΦΗΜΑ 17

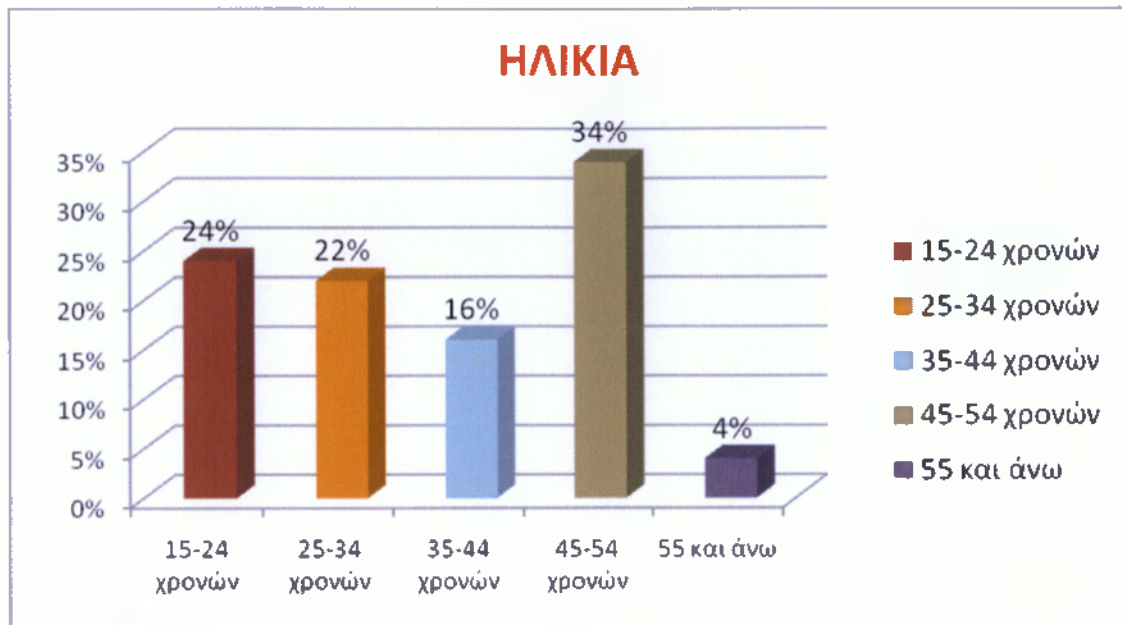
2.ΗΛΙΚΙΑ

Από άποψη ηλικίας, οι ηλικίες μεταξύ 45-54 χρονών βρίσκονται στην πρώτη θέση με ποσοστό 34% και οι ηλικίες 15-24 χρονών ακολουθούν με ποσοστό 24%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 17

Ερώτηση 2	Ηλικία				
	15-24 χρονών	25-34 χρονών	35-44 χρονών	45-54 χρονών	55 και άνω
Σύνολο απαντήσεων	12	11	8	17	2
Ποσοστό	24%	22%	16%	34%	4%

ΓΡΑΦΗΜΑ 18

3. ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στην ερώτηση αυτή παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό είναι απόφοιτοι δημοτικού (26%), ενώ ακολουθούν οι απόφοιτοι γυμνασίου (22%). Αρκετά μεγάλο είναι το ποσοστό των αποφοίτων λυκείου (20%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 18

Ερώτηση 3	Επίπεδο εκπαίδευσης					
	Απόφοιτος Γυμνασίου	Απόφοιτος Λυκείου	Απόφοιτος ΙΕΚ	Απόφοιτος ΤΕΙ/ΑΕΙ	Αναλφάβητος	Απόφοιτος Δημοτικού
Σύνολο απαντήσεων	11	10	9	5	2	13
Ποσοστό	22%	20%	18%	10%	4%	26%

ΓΡΑΦΗΜΑ 19

4. ΧΩΡΑ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

Εδώ, ένα συντριπτικό ποσοστό απάντησε ότι κατάγεται από την Αλβανία (74%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 19

Ερώτηση 4	Χώρα καταγωγής				
	Αλβανία	Ουκρανία	Πακιστάν	Βουλγαρία	Ρουμανία
Σύνολο απαντήσεων	37	4	2	5	2
Ποσοστό	74%	8%	4%	10%	4%

ΓΡΑΦΗΜΑ 20

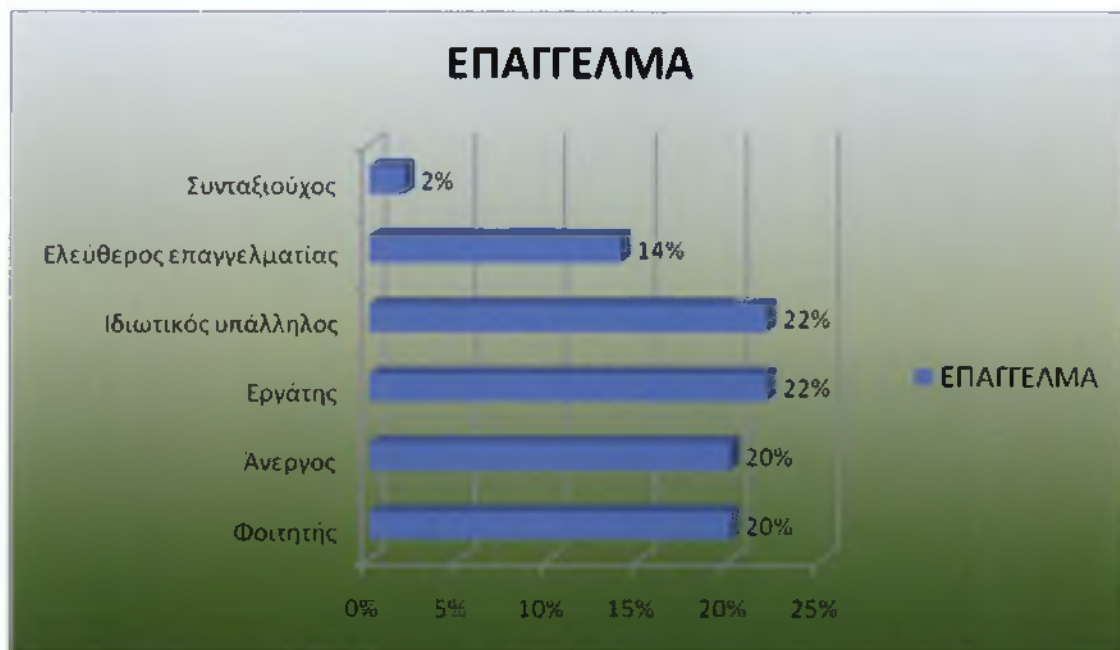
5. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Στην ερώτηση αυτή, οι εργάτες και οι ιδιωτικοί υπάλληλοι κατέχουν την πρώτη θέση με ποσοστό 24%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 20

Ερώτηση 5	Επάγγελμα					
	Φοιτητής	Άνεργος	Ιδιωτικός Υπάλληλος	Εργάτης	Ελεύθερος Επαγγελματίας	Συνταξιούχος
Σύνολο απαντήσεων	10	10	11	11	7	1
Ποσοστό	20%	20%	22%	22%	14%	2%

ΓΡΑΦΗΜΑ 21

6. ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΠΟΥ ΑΣΚΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΟΥΣ

Εδώ, η πλειοψηφία (58%) των ερωτηθέντων απάντησε ότι ασκούν το ίδιο επάγγελμα με αυτό που ασκούσαν στην πατρίδα τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 21

Ερώτηση 6	Επάγγελμα που ασκούν στην Ελλάδα σε σχέση με την πατρίδα τους		
	Το ίδιο	Καλύτερο	Χειρότερο
Σύνολο απαντήσεων	29	15	6
Ποσοστό	58%	30%	12%

ΓΡΑΦΗΜΑ 22

7. ΠΟΤΕ ΗΡΘΑΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην ερώτηση αυτή παρατηρούμε ότι το 86% των ερωτηθέντων ήρθε στην Ελλάδα την δεκαετία του '90, ενώ μόλις το 14% ήρθαν στην δεκαετία του 2000.

8. ΒΑΣΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΠΟΥ ΗΡΘΑΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σύμφωνα με τους περισσότερους μετανάστες (72%) ο βασικός λόγος που ήρθαν στην Ελλάδα είναι οικονομικός.

ΠΙΝΑΚΑΣ 21

Ερώτηση 8	Βασικός λόγος που ήρθαν στην Ελλάδα				
	Οικονομικός	Πολιτικός	Εργασιακός	Εκπαιδευτικός	Άλλος κοινωνικός λόγος
Σύνολο απαντήσεων	36	1	7	5	1
Ποσοστό	72%	2%	14%	10%	2%

ΓΡΑΦΗΜΑ 22

9. ΕΑΝ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Στην ερώτηση αυτή, όλοι οι ερωτηθέντες απάντησαν ότι γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα.

10. ΣΕ ΤΙ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Εδώ παρατηρούμε ότι οι μετανάστες που γνωρίζουν καλά την ελληνική γλώσσα κατέχουν το μεγαλύτερο ποσοστό (44%), ενώ το 38% απάντησε ότι γνωρίζει άριστα την ελληνική γλώσσα και το 18% απάντησε ότι την γνωρίζει μέτρια.

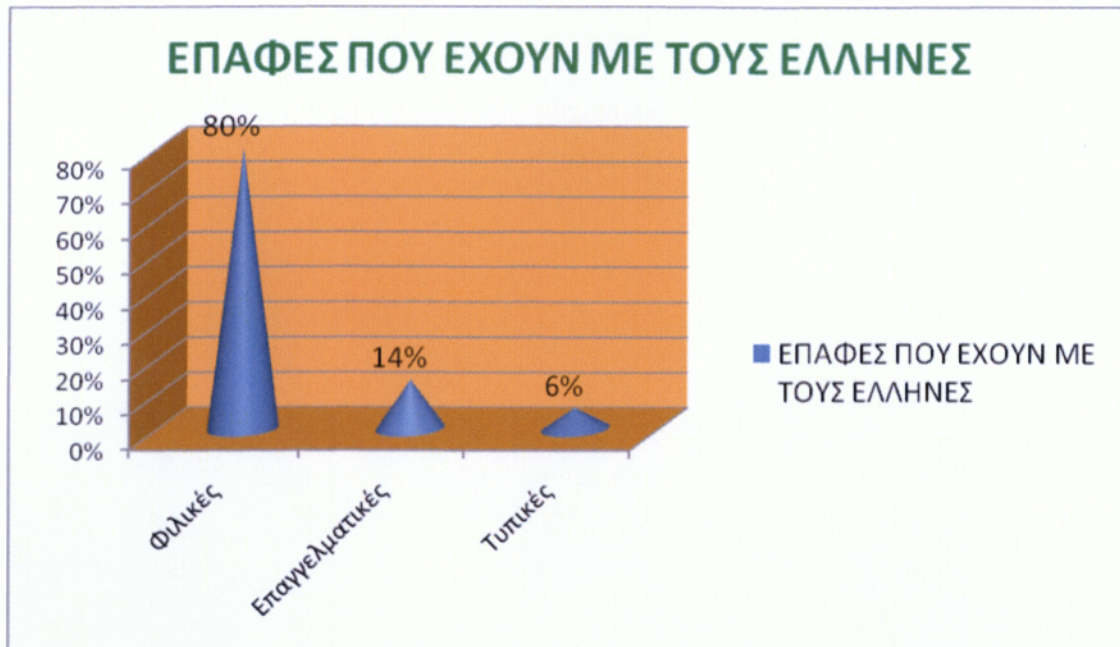
11. ΕΠΑΦΕΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ

Το 80% των ερωτηθέντων απάντησε ότι έχει φιλικές επαφές, ενώ το 14% ότι έχει καθαρά επαγγελματικές επαφές.

ΠΙΝΑΚΑΣ 22

Ερώτηση 11	Επαφές που έχουν με τους Έλληνες		
	Φιλικές	Επαγγελματικές	Τυπικές
Σύνολο απαντήσεων	40	7	3
Ποσοστό	80%	14%	6%

ΓΡΑΦΗΜΑ 23

12. ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΕΠΑΦΕΣ ΜΑΖΙ ΤΟΥΣ

Σε αυτήν την ερώτηση απάντησαν μόνο όσοι απάντησαν ότι έχουν τυπικές ή ανύπαρκτες επαφές με τους Έλληνες στην ερώτηση 11. Όλοι οι ερωτηθέντες απάντησαν ότι ο λόγος που δεν έχουν επαφές με τους Έλληνες είναι η αδυναμία γλωσσικής επικοινωνίας.

13. ΠΟΣΟ ΑΣΦΑΛΕΙΣ ΑΙΣΘΑΝΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Εδώ είναι αξιοπρόσεκτο το γεγονός ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (48%) των ερωτηθέντων δεν αισθάνεται και πολύ ασφάλεια στην χώρα μας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 23

Ερώτηση 13	Πόσο ασφαλείς αισθάνονται στην Ελλάδα			
	Όχι και τόσο ασφαλείς	Καθόλου ασφαλείς	Αρκετά ασφαλείς	Πολύ ασφαλείς
Σύνολο απαντήσεων	24	14	10	2
Ποσοστό	48%	28%	20%	4%

ΓΡΑΦΗΜΑ 24

14. ΠΩΣ ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το 38% των ερωτηθέντων απάντησε ότι οι συνθήκες είναι δύσκολες, ενώ το 26% απάντησε ότι οι συνθήκες είναι ίδιες με τους Έλληνες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 24

Ερώτηση 14	Πώς αντιλαμβάνονται τις συνθήκες παραμονής και εργασίας			
	Ίδιες με τους Έλληνες	Δύσκολες	Μέτριες	Εύκολες
Σύνολο απαντήσεων	13	19	10	8
Ποσοστό	26%	38%	20%	16%

15. ΠΩΣ ΒΡΙΣΚΟΥΝ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΟΥΣ

Στην ερώτηση αυτή, η συντριπτική πλειοψηφία (88%) των ερωτηθέντων απάντησε ότι το επίπεδο ζωής τους στην Ελλάδα είναι καλύτερο απ’ ότι στην πατρίδα τους. Το 12% απάντησε ότι είναι το ίδιο με την πατρίδα τους, ενώ κανείς δεν απάντησε ότι είναι χειρότερο.

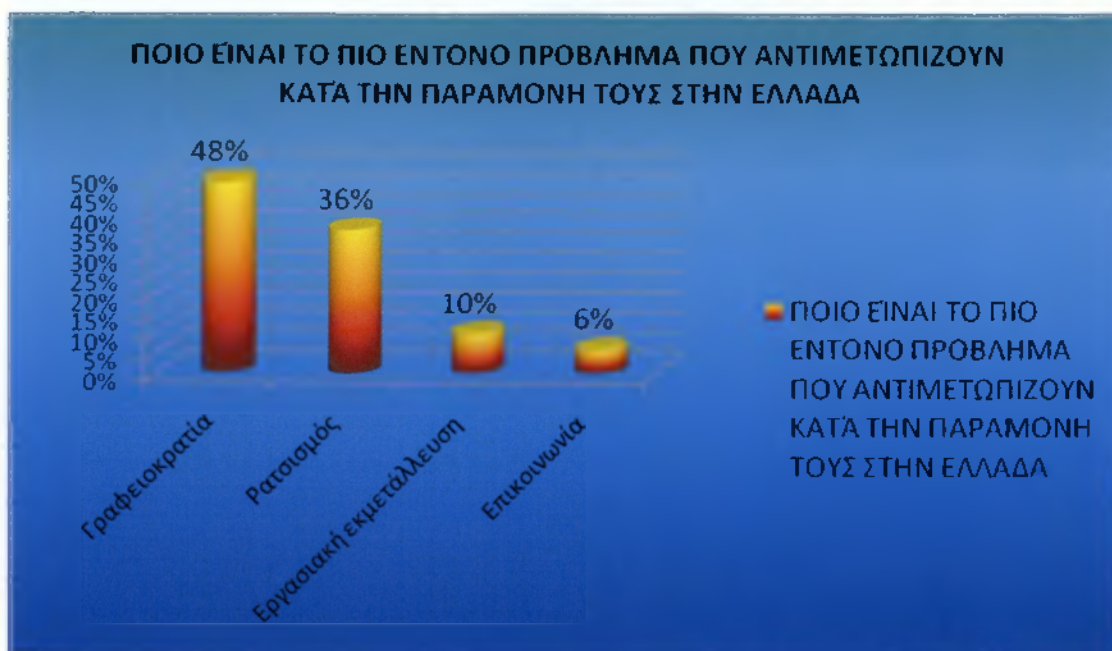
16. ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΙΟ ΕΝΤΟΝΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Εδώ παρατηρείται ότι το 48% των μεταναστών θεωρεί ως πιο σημαντικό πρόβλημα κατά την παραμονή τους στην Ελλάδα την γραφειοκρατία. Δεύτερο πιο σημαντικό πρόβλημα θεωρείται ο ρατσισμός, σε ποσοστό (36%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 25

Ερώτηση 16	Ποιο είναι το πιο έντονο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν κατά την παραμονή τους στην Ελλάδα			
	Γραφειοκρατία	Εργασιακή εκμετάλλευση	Επικοινωνία	Ρατσισμός
Σύνολο απαντήσεων	24	5	3	18
Ποσοστό	48%	10%	6%	36%

ΓΡΑΦΗΜΑ 26

17. ΕΑΝ ΕΧΟΥΝ ΕΡΘΕΙ ΣΕ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ

Στην ερώτηση αυτή, όλοι οι ερωτηθέντες απάντησαν ότι έχουν έρθει σε επαφή με τις Ελληνικές Δημόσιες Υπηρεσίες και το Εθνικό Σύστημα Υγείας.

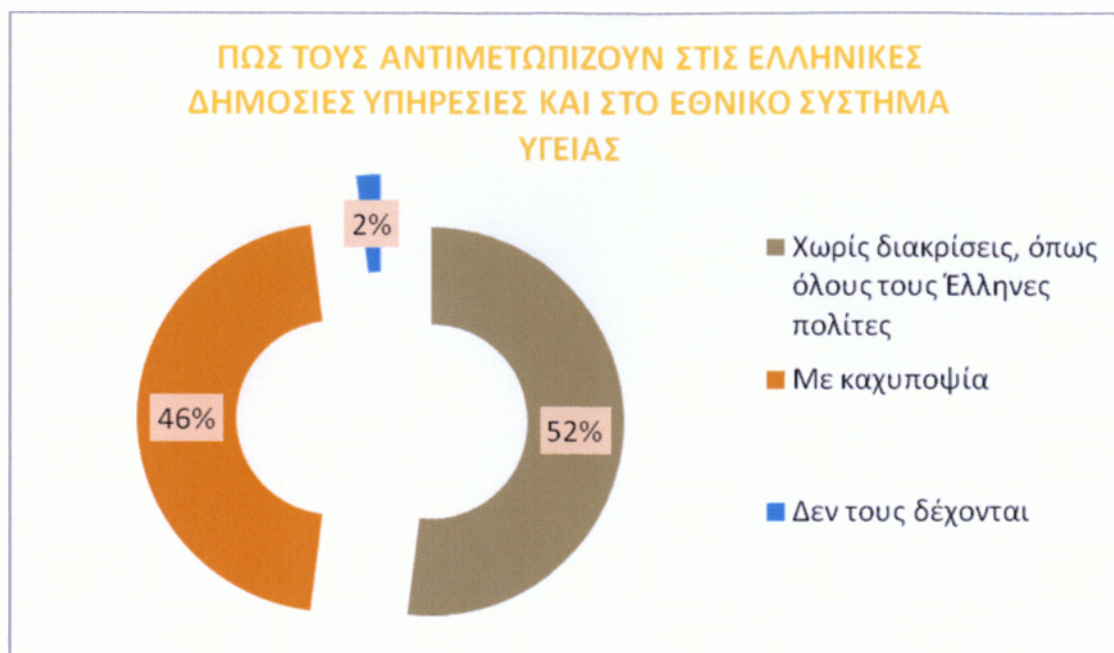
18. ΠΩΣ ΤΟΥΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ

Το 52% των ερωτηθέντων απάντησε ότι τους αντιμετωπίζουν χωρίς διακρίσεις, όπως όλους τους Έλληνες πολίτες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 26

Ερώτηση 18	Πως τους αντιμετωπίζουν στις Ελληνικές Δημόσιες Υπηρεσίες και στο Εθνικό Σύστημα Υγείας		
	Χωρίς διακρίσεις, όπως όλους τους Έλληνες πολίτες	Με καχυποψία	Δεν τους δέχονται
Σύνολο απαντήσεων	26	23	1
Ποσοστό	52%	46%	2%

ΓΡΑΦΗΜΑ 27

19. ΕΑΝ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Εδώ είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι το 92% των ερωτηθέντων μεταναστών δεν γνωρίζει για τα προγράμματα ένταξης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Μόλις το 8% των ερωτηθέντων γνωρίζει για τα προγράμματα αυτά.

20. ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΑΠΟΨΗ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην ερώτηση αυτή αποδεικνύεται οι μετανάστες συμφωνούν στο συγκεκριμένο ζήτημα με τους γηγενείς. Το 88% των ερωτηθέντων απάντησε ότι η μεταναστευτική πολιτική ταλαιπωρεί τους μετανάστες και δεν τους βοηθά να ενταχθούν. Το 8% πιστεύει ότι βοηθά τους μετανάστες να ενσωματωθούν, ενώ το υπόλοιπο 4% πιστεύει ότι τους αναγκάζει να φύγουν για άλλες χώρες ή πίσω στην πατρίδα τους.

21.ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΨΗΦΟΥ ΣΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Εδώ η άποψη των μεταναστών είναι αντίθετη με αυτή των γηγενών. Το 96% των μεταναστών πιστεύει ότι πρέπει να δοθεί το δικαίωμα της ψήφου στις εκλογές στους μετανάστες. Ενώ το 4% δηλώνει ότι δεν τους ενδιαφέρει αν θα δοθεί ή όχι το δικαίωμα της ψήφου στους μετανάστες. Ουδείς μετανάστης απάντησε ότι δεν πρέπει να δοθεί το δικαίωμα της ψήφου στους μετανάστες.

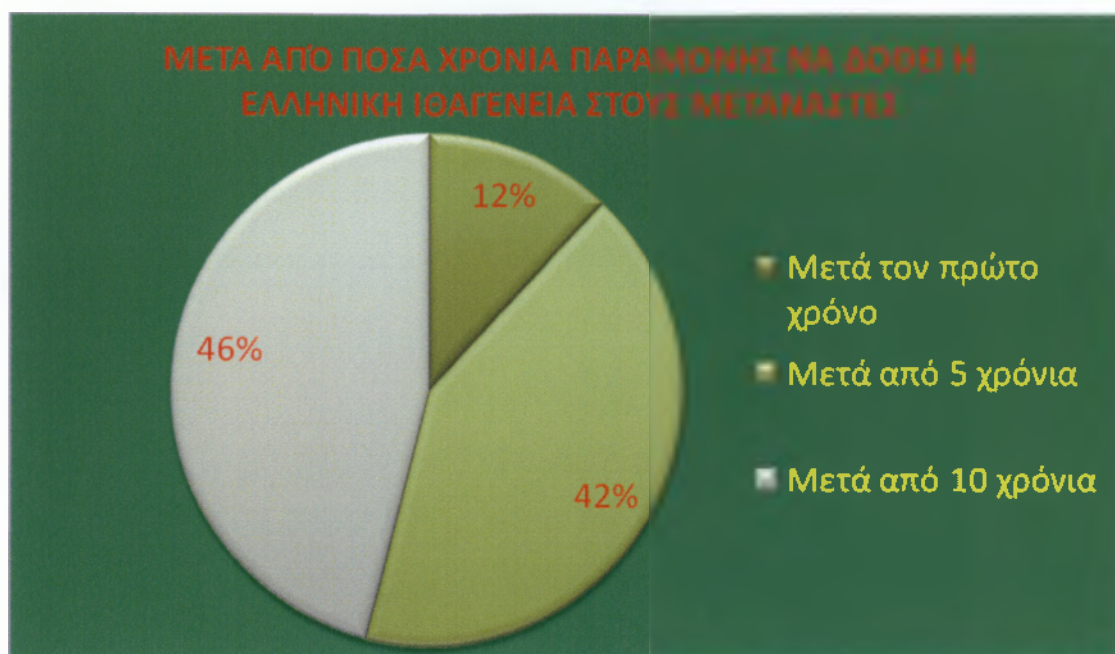
22.ΠΟΤΕ ΝΑ ΠΑΙΡΝΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Και σε αυτήν την ερώτηση παρατηρείται μια «διαφωνία» ανάμεσα στους μετανάστες και στους γηγενείς. Το 46% των μεταναστών πιστεύει ότι πρέπει να παίρνουν την ελληνική ιθαγένεια μετά από 10 χρόνια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 27

Ερώτηση 22	Μετά από πόσα χρόνια παραμονής πρέπει να δοθεί η ελληνική ιθαγένεια στους μετανάστες			
	Μετά τον πρώτο χρόνο	Μετά από 5 χρόνια	Μετά από 10 χρόνια	Ποτέ
Σύνολο απαντήσεων	6	21	23	0
Ποσοστό	12%	42%	46%	0%

ΓΡΑΦΗΜΑ 28

23.ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Το 100% των ερωτηθέντων απάντησε ότι τα παιδιά των μεταναστών πρέπει να παίρνουν αυτόματα με την γέννησή τους την ελληνική ιθαγένεια.

24. ΑΝ ΕΧΟΥΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Στην ερώτηση αυτή, ένα μεγάλο μέρος των μεταναστών (46%) θεωρεί ότι έχει ενταχθεί αρκετά στην ελληνική κοινωνία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 28

Ερώτηση 24	Θεωρείτε ότι έχετε ενταχθεί στην ελληνική κοινωνία		
	Πλήρως	Αρκετά	Καθόλου
Σύνολο απαντήσεων	22	23	5
Ποσοστό	44%	46%	10%

ΓΡΑΦΗΜΑ 29

4.3.3 Συμπεράσματα έρευνας

Ένα από τα βασικά συμπεράσματα που βγάλαμε από την δεύτερη έρευνα είναι ότι ο βασικότερος λόγος που ήρθαν οι μετανάστες στην χώρα μας είναι οικονομικός. Επίσης, πολύ σημαντικό συμπέρασμα είναι το ότι το μεγαλύτερο ποσοστό γνωρίζει καλά την ελληνική γλώσσα. Είναι σημαντικό το ότι οι μετανάστες αισθάνονται ότι έχουν φιλικές σχέσεις με τους γηγενείς. Παρ' όλα αυτά, στην Ελλάδα δεν αισθάνονται ασφαλείς και η μεταναστευτική πολιτική δεν τους βοηθά να ενταχθούν και τους ταλαιπωρεί.

Το επάγγελμα τους στην Ελλάδα όπως και το επίπεδο ζωής τους σε σχέση με την πατρίδα τους είναι το ίδιο ή και καλύτερο και επ' ουδενί χειρότερο. Μια ακόμα σημαντική παρατήρηση είναι τα έντονα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στην καθημερινότητά τους και είναι η γραφειοκρατία και ο ρατσισμός.

Ένα ακόμα συμπέρασμα που βγάλαμε από την έρευνα είναι το ότι οι μετανάστες θέλουν να τους δοθεί το δικαίωμα της ψήφου στις εκλογές, να παίρνουν μετά από 5 ή 10 χρόνια παραμονής στην Ελλάδα την ελληνική ιθαγένεια και τα παιδιά τους να παίρνουν αυτόματα με την γέννησή τους στην Ελλάδα την ελληνική ιθαγένεια.

4.4 Συμπεράσματα συνολικής έρευνας

Το βασικότερο πρόβλημα που συνάντησα από την έρευνα είναι ότι, υπάρχει σε τρομερά μεγάλο βαθμό αρνητική άποψη για τους μετανάστες από τους γηγενείς, καθώς είναι δύσκολο για τους γηγενείς να δεχτούνε την ένταξη των μεταναστών στην κοινωνία τους. Εδώ πρέπει να επέμβει η πολιτεία και να συμβάλλει στην ενίσχυση θετικών απόψεων και αντιλήψεων. Συμπερασματικά, παρατηρούμε ανύπαρκτες και τυπικές σχέσεις ανάμεσα στους γηγενείς και στους μετανάστες. Ο γηγενής θεωρεί ότι ο βιοτικός τρόπος ζωής του μετανάστη είναι αρκετά χαμηλός, γεγονός που τον ενοχλεί έντονα.

Αντιθέτως, οι γηγενείς θεωρούν ότι η μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας ταλαιπωρεί τους μετανάστες και ότι οι συνθήκες που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους είναι δύσκολες. Επίσης, είναι σημαντικό το γεγονός ότι θεωρούν ότι οι μετανάστες συμβάλλουν θετικά στην οικονομία και ανάπτυξη της χώρας.

Ένα σημαντικό χάσμα που δημιουργείται είναι σχετικά με τα δικαιώματα που πρέπει να αποκτήσουν οι μετανάστες. Από τη μία πλευρά οι γηγενείς θεωρούν ότι δεν πρέπει να δοθεί το δικαίωμα ψήφου στους μετανάστες στις εκλογές καθώς και το δικαίωμα στο να παίρνουν την ελληνική υπηκοότητα, οι ίδιοι και τα παιδιά τους που γεννιούνται στην Ελλάδα. Ενώ από την αντίθετη μεριά οι μετανάστες το θεωρούν δικαίωμα τους. Ίσως εδώ οι γηγενείς θα έπρεπε να σκεφτούν ότι κάποια στιγμή οι μετανάστες θα ζήσουν νόμιμα σε αυτή τη χώρα και θα πρέπει να αποκτήσουν όλα τα συνταγματικά τους δικαιώματα. Σημαντικό συμπέρασμα της έρευνας είναι και η «ανασφάλεια» που νιώθουν οι μετανάστες στην χώρα μας. Και σε αυτό το κομμάτι χρειάζεται η επέμβαση της πολιτείας.

Άλλο ένα πρόβλημα της ένταξης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία είναι η γραφειοκρατία. Η ελληνική πολιτεία και η εκάστοτε κυβέρνηση, που θεωρείται από τους γηγενείς και ως ο βασικός υπεύθυνος για την παράνομη μετανάστευση, θα πρέπει να βρει λύσεις απέναντι στο πρόβλημα της γραφειοκρατίας και να βοηθήσει τους μετανάστες να ενσωματωθούν ομαλά και σύντομα στην τοπική μας κοινωνία. Πρέπει λοιπόν να συνειδητοποιήσει και να αποδεχτεί σταδιακά ότι σημαντικό μέρος των αλλοδαπών, ίσως και όλοι, που διαμένουν στην Ελλάδα πρόκειται να παραμείνουν για πολλά χρόνια ακόμα ή/και μόνιμα στη χώρα μας.

Επίλογος

Η μετανάστευση είναι η μεγαλύτερη πρόκληση της εποχής μας. Οι σύγχρονες εξελίξεις στο πεδίο της μετανάστευσης, κυρίως δε η επίδραση της παγκοσμιοποίησης, έχουν μεταβάλει τη μεταναστευτική διαδικασία σε σύνθετο φαινόμενο που χρήζει ολιστικής αντιμετώπισης.

Η ελληνική κοινωνία, όσο «ρατσιστική» κι αν είναι, συνειδητοποιεί και αποδέχεται σταδιακά ότι σημαντικό μέρος των αλλοδαπών που διαμένουν στην Ελλάδα είναι και θα παραμείνουν για πολύ ή μόνιμα στη χώρα. Μια χώρα την οποία θεωρούν δεύτερη πατρίδα τους και τόπο στον οποίο θα ζήσουν και θα αισθάνονται νόμιμοι πολίτες, αυτοί και τα παιδιά τους. Μια χώρα όμως που δεν αισθάνονται ασφάλεια. Η ελληνική πολιτεία έχει πλέον υιοθετήσει, σε επίπεδο τουλάχιστον νομικών ρυθμίσεων, την προσέγγιση της προώθησης της ομαλής ένταξης τους στην ελληνική κοινωνία. Η υλοποίηση της επιλογής αυτής, η οποία απαιτεί χρόνο και την παράλληλη και πολυεπίπεδη συνεργεία πολλών παραγόντων, έχει ως σημείο αφετηρίας την τακτοποίηση του καθεστώτος της διαμονής των αλλοδαπών. Στο πλαίσιο αυτό, ο νόμος έχει αναθέσει στους δήμους την κρίσιμη, για την ευρυθμία και λειτουργικότητα της όλης διαδικασίας, αρμοδιότητες παραλαβής των αιτημάτων χορήγησης και ανανέωσης των αδειών διαμονής και εργασίας πολιτών τρίτων χωρών, καθώς και της διαμεσολάβησης μεταξύ των ενδιαφερομένων και της αποφασίζουσας υπηρεσίας της περιφέρειας.

Οι δήμοι καλούνται να χειριστούν με υπευθυνότητα την εν λόγω διοικητικής φύσης αρμοδιότητα, προκειμένου να άρουν τις επιφυλάξεις που εκφράζονται κατά καιρούς για την ικανότητα και αποτελεσματικότητα τους στα ζητήματα αυτά. Ενδεχόμενη αποτυχία, που θα είχε ως αποτέλεσμα την αφαίρεση της συγκεκριμένης αρμοδιότητας από τους δήμους και την ανάθεση της σε άλλη υπηρεσία, θα αντανακλούσε, άλλωστε, στη γενικότερη αξιοπιστία των δήμων και θα έπληττε την στρατηγικού χαρακτήρα επιδίωξη τους και ενίσχυση του ρόλου και των αρμοδιοτήτων τους.

Η ευθύνη τους όμως, δεν εξαντλείται στη διεκπεραίωση του διοικητικού τους έργου. Αντίθετα, μπορούν και οφείλουν να λειτουργήσουν, περαιτέρω, ως μηχανισμοί κοινωνικής ένταξης. Προς αυτή την κατεύθυνση αναγκαία είναι η εκ μέρους τους ανάληψη πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη δράσεων με ενταξιακό χαρακτήρα όπως για

παράδειγμα παροχή συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών προς τους αλλοδαπούς κατοίκους της περιφέρειας τους, διοργάνωση μαθημάτων ελληνικής γλώσσας και ελληνικού πολιτισμού, σεμινάρια πολιτικής αγωγής, ψυχοκοινωνική υποστήριξη στους μετανάστες και τις οικογένειες τους, μέριμνα για τα προβλήματα της δεύτερης γενιάς και γενικότερα των ανήλικων αλλοδαπών.

Ανεξάρτητα από τις όποιες επιλογές ως προς τις διοικητικές δομές, οι δήμοι βαρύνονται με την ευθύνη να διασφαλίσουν ένα ελάχιστο επίπεδο ποιότητας στη διεκπεραίωση των αρμοδιοτήτων που τους ανατίθενται. Αν η ανάληψη πρωτοβουλιών στον τομέα της κοινωνικής ένταξης εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια και την πολιτική πρωτοβουλία των *Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, η λειτουργική, φιλική προς τον ενδιαφερόμενο και αποτελεσματική διοικητική διεκπεραίωση συνιστά ανελαστική υποχρέωση που απορρέει από το νόμο.

Σε κάθε περίπτωση, για την επιτυχία κάθε προσπάθειας επιβεβλημένη είναι η ευαισθητοποίηση των δήμων, αλλά και της τοπικής κοινωνίας κάθε δήμου, καθώς επίσης και η συνειδητοποίηση εκ μέρους της πολιτείας, στο σύνολο της, της ανάγκης να διαμορφώσει και να εφαρμόσει για τους αλλοδαπούς μια πολιτική που αρμόζει σε μια σύγχρονη ευνομούμενη πολιτεία.

Η Ελλάδα, και ως προεδρεύουσα χώρα του «3^{ου} Παγκόσμιου Φόρουμ για την Μετανάστευση και την Ανάπτυξη», έχει μια σημαντική «ευκαιρία» για παραγωγή πρακτικών αποτελεσμάτων με σκοπό την υιοθέτηση πολιτικών πρωτοβουλιών που προωθούν την ενσωμάτωση της μεταναστευτικής πολιτικής στις αναπτυξιακές στρατηγικές σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.

Άλλωστε, το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι ένα «μεγάλο σχολείο» που μας διδάσκει αλληλοκατανόηση, συνεννόηση και συνεργασία μεταξύ λαών και τη δημοκρατία μεταξύ των ανθρώπων.

Βιβλιογραφία

- Ανώνυμος (13/11/2005), Άρθρο «Η μετανάστευση στην Ελλάδα», Εφημερίδα Ελευθεροτυπία, Αθήνα
- Αράπογλου Β., (2002), «Η εξέλιξη των παροχών για τους μετανάστες στα κοινοτικά πλαίσια στήριξης: καταγραφή και προτάσεις για τη διαμόρφωση μεταναστευτικής πολιτικής», Μελέτη Παντείου Πανεπιστημίου, Αθήνα
- Ε.Σ.Υ.Ε., (2007), Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Β΄ τριμήνου, Απογραφή 2001
- Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών και Ερευνών, (11/2003), «Ρατσισμός-Ξενοφοβία», Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου με τη συνεργασία Γ.Σ.Ε.Ε., Α.Δ.Ε.Δ.Υ., Σ.Ε.Β.
- Καβουνίδη Ε., Πολύζου Α., Μαυρομάτης Γ., Κοτρώτσου Α., Γιαννίτσας Δ., Αλτσισόγλου Ν., Αβραμίδη Τ., (2006), «Πολιτικές ένταξης μεταναστών: Η ευρωπαϊκή εμπειρία», Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής, Αθήνα
- Καβουνίδης Τ., (2002), «Χαρακτηριστικά μεταναστών: Το Ελληνικό πρόγραμμα νομιμοποίησης του 1998», Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα
- Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα
- Κέντρο Πολιτικής Έρευνας και Τεκμηρίωσης και Κέντρο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πανεπιστήμιο Κρήτης) (2008), μελέτη «Οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της μετανάστευσης. Προτάσεις για μια σύγχρονη ελληνική μεταναστευτική πολιτική», Ρέθυμνο

- Κούρτοβιτς Ι., (2001), «Μετανάστες ανάμεσα στο δίκαιο και την νομιμότητα, στο συλλογικό έργο Μετανάστευση στην Ελλάδα», Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
- Κρητικίδης Γ. (2007), «Επεξεργασία Έρευνας Εργατικού Δυναμικού Β' τριμήνου», ΙΝΕ/ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ, Αθήνα
- Λιανός, Θ., 2003, Σύγχρονη μετανάστευση στην Ελλάδα: Οικονομική διερεύνηση, ΚΕΠΕ Μελέτες Νο. 51, Αθήνα
- Μαρβάκης Αθ. κ.ά., (2001), «Μετανάστες στην Ελλάδα», Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
- Μούση Ν., (2001), «Ευρωπαϊκή ένωση –Δίκαιο - Οικονομία- Πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Μπαγκαβός Χ. κ.ά., (2006), «Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα
- Νόμος 2910/2001 (ΦΕΚ 91, Τεύχος Α'), «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις»
- Νόμος 3386/2005 (ΦΕΚ 212 Α'/23-08-2005), «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια»
- Παπακωνσταντής Μ. (ΙΣΤΑΜΕ) (2007), κείμενο επικαιρότητας «Η κοινωνική ένταξη των μεταναστών»
- Πολυζωγόπουλος Χ., «Σύγχρονη Μεταναστευτική Πολιτική. Μετανάστες Ισότιμοι Πολίτες»
- Πρόγραμμα NICE της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, «Είσοδος στον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο: Παράνομη Μετανάστευση και Άσυλο»

- Σούλης Σ., (1993), «Το ξένο παράνομο εργατικό δυναμικό στην Ελλάδα» στο Διαστάσεις της κοινωνικής πολιτικής σήμερα, Αθήνα
- Τριανταφυλλίδου Α. (2005), «Ελληνική μεταναστευτική πολιτική: προβλήματα και κατευθύνσεις», Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής, Αθήνα
- Τσουκαλάς Κ., (1986), «Κράτος, κοινωνία, εργασία στη μεταπολεμική Ελλάδα», Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα
- Χαρδαλιάς Ν. (2008), «Πολυπολιτισμικότητα και Τοπική Αυτοδιοίκηση», άρθρο εφημερίδας «Ελευθεροτυπία», 19/9/2008, Αθήνα
- Ψημμένος Ι., (2000), «Εργασία και Ρατσισμός: Κοινωνική διαχείριση και Μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό, στο Φαινόμενα Κοινωνικής Παθογένειας σε Ομάδες Κοινωνικού Αποκλεισμού», ΚΕΚΜΟΚΟΠ-ΓΓΑΕ, Αθήνα
- «3ο Παγκόσμιο φόρουμ για την μετανάστευση και την ανάπτυξη», Αθήνα 2-5 Νοεμβρίου 2009
- Επίσημη ιστοσελίδα του εθνικό τυπογραφείου, www.et.gr
- Επίσημη ιστοσελίδα τα δικαιώματα του ανθρώπου, www.hlhr.gr
- Επίσημη ιστοσελίδα της Ελευθεροτυπίας, www.enet.gr
- Επίσημη ιστοσελίδα Wikipedia, <http://el.wikipedia.org>

- Επίσημη ιστοσελίδα της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Αττικής, <http://www.tedkna.gr>

Παράρτημα

Φόρμες ερωτηματολογίων

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ:

1. Φύλο: Άνδρας Γυναίκα
2. Ηλικία: 18-24 25-34 35-44 45-54 55 και άνω
3. Επίπεδο εκπαίδευσης: Απόφοιτος Γυμνασίου Απόφοιτος Λυκείου
Απόφοιτος ΙΕΚ/ΤΕΙ/ΑΕΙ Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος
4. Επάγγελμα: Φοιτητής Άνεργος Δημόσιος Υπάλληλος Ιδιωτικός
Υπάλληλος Ελεύθερος Επαγγελματίας Συνταξιούχος Εργάτης
5. Ποιά η γνώμη σας για τους μετανάστες;
 - I. Θετική
 - II. Αρνητική
 - III. Ουδέτερη
6. Κατοικούν στην γειτονιά σας μετανάστες;
 - I. Ναι
 - II. Όχι

7. Έχετε επαφές μαζί τους;
- I. Καθόλου
 - II. Με ορισμένους
 - III. Πολύ καλές
8. Λόγοι που δεν έχετε επαφές μαζί τους (να απαντηθεί μόνο από όσους απάντησαν το I. ή το II. στην ερώτηση 7):
- I. Ξενοφοβία
 - II. Αδυναμία γλωσσικής επικοινωνίας
 - III. Αδιαφορία
 - IV. Στοιχεία κακής συμπεριφοράς και ανθελληνικής διάθεσης από μέρους τους
 - V. Πολιτισμικές διαφορές
 - VI. Άλλοι λόγοι
9. Πως βρίσκετε το επίπεδο ζωής τους:
- I. Αρκετά καλό
 - II. Καλό
 - III. Μέτριο
 - IV. Χαμηλό
 - V. Αρκετά χαμηλό
10. Πώς αντιλαμβάνεστε τις συνθήκες που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στην καθημερινή τους ζωή σε σχέση με ζητήματα παραμονής και εργασίας στην χώρα μας;
- I. Δύσκολες
 - II. Μέτριες
 - III. Εύκολες
 - IV. Ίδιες με εμάς
11. Γνωρίζετε για τα προγράμματα ένταξης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία;

- I. Ναι
- II. Όχι
12. Η εφαρμογή της μεταναστευτικής πολιτικής της Ελλάδας:
- I. Βοηθά τους μετανάστες να ενσωματωθούν στην ελληνική κοινωνία
- II. Ταλαιπωρεί τους μετανάστες και δεν τους βοηθά να ενταχθούν
- III. Τους αναγκάζει να φύγουν για άλλες χώρες ή πίσω στην πατρίδα τους
13. Η παρουσία των μεταναστών επηρεάζει την οικονομία και την ανάπτυξη της
Ελλάδας:
- I. Θετικά
- II. Αρνητικά
- III. Καθόλου
14. Τι ποσοστό μεταναστών θεωρείτε ότι είναι νόμιμοι και πόσοι παράνομοι (%);
- I. Νόμιμοι %
- II. Παράνομοι %
15. Κατά την γνώμη σας, γιατί έρχονται οι μετανάστες στην Ελλάδα (ιεραρχείστε
από το 1-4 με το 1 τον πιο σημαντικό λόγο):
- I. Για να ξεφύγουν από τις δεδομένες δυσμενείς οικονομικές και πολιτικές
συνθήκες που επικρατούν στην χώρα τους
- II. Για να ζήσουν σε μια πιο πλούσια χώρα με περισσότερες ευκαιρίες
- III. Για να συναντήσουν την οικογένεια τους και τους φίλους τους που ήδη
έχουν μεταναστεύσει στην Ελλάδα
- IV. Για να αποκτήσουν χρήματα ή νέες επαγγελματικές δεξιότητες και να
γυρίσουν στην πατρίδα τους

16. Σχετικά με τους ήδη ευρισκόμενους στην Ελλάδα μετανάστες, η πολιτεία πρέπει:
- I. Να δώσει την ευκαιρία στους παράνομους μετανάστες να νομιμοποιηθούν (χορήγηση πράσινης κάρτας σε όλους)
 - II. Να εντοπίσει τους παράνομους και να τους απελάσει
 - III. Να ανανεώσει τις άδειες μόνο όσων έχουν αποδεδειγμένα απασχόληση
 - IV. Να μην κάνει τίποτα για τους παράνομους που έχουν ήδη εισέλθει στη χώρα, αλλά να εντείνει τους συνοριακούς ελέγχους για να μην έρθουν περισσότεροι
 - V. Δεν δύναται να κάνει ούτε αποτελεσματικούς συνοριακούς ελέγχους, ούτε να εντοπίσει και να απελάσει τους παράνομους μετανάστες. Το πρόβλημα της παράνομης μετανάστευσης δεν λύνεται μόνο με κατασταλτικά μέτρα
17. Κατά την γνώμη σας, ποια πολιτική πρέπει να ακολουθήσει η Ελλάδα μακροπρόθεσμα σχετικά με τους μετανάστες;
- I. Να επιτρέπει την είσοδο σε όσους εργαζόμενους ζητούν να εργαστούν στην Ελλάδα
 - II. Να ορίσει ένα σταθερό αριθμό εισερχόμενων αλλοδαπών κατά έτος, ανάλογα με τις τελικές ανάγκες της αγοράς εργασίας
 - III. Να επιτρέπει την είσοδο, την παραμονή και εργασία μόνο στους αλλοδαπούς από την Ευρωπαϊκή Ένωση και σε αυτούς που έχουν καθεστώς πρόσφυγα
 - IV. Να επιτρέψει σε ένα λελογισμένο αριθμό αλλοδαπών να παραμείνει και να εργαστεί στην Ελλάδα ανεξάρτητα από τις εσωτερικές ανάγκες της αγοράς εργασίας

18. Ποιος ευθύνεται, κατά την γνώμη σας, για το φαινόμενο της παράνομης μετανάστευσης στην χώρα μας (ιεραρχείστε από το 1-5 με το 1 τον πιο σημαντικό λόγο);
- I. Η εκάστοτε Κυβέρνηση
 - II. Οι Αστυνομικές Αρχές
 - III. Οι φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης
 - IV. Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας
 - V. Οι ίδιοι οι μετανάστες
19. Νομίζετε ότι πρέπει να δοθεί το δικαίωμα της ψήφου στις Βουλευτικές, Δημοτικές και Νομαρχιακές εκλογές στους αλλοδαπούς που αποδεδειγμένα διαμένουν στην χώρα μας για ορισμένα χρόνια;
- I. Ναι
 - II. Όχι
 - III. Δεν με ενδιαφέρει
20. Μετά από πόσα χρόνια νόμιμης παραμονής στην Ελλάδα θεωρείτε σωστό να δοθεί η ελληνική ιθαγένεια στους μετανάστες;
- I. Μετά τον πρώτο χρόνο
 - II. Μετά από 5 χρόνια
 - III. Μετά από 10 χρόνια
 - IV. Ποτέ
21. Όταν ένα παιδί μεταναστών γεννιέται και μεγαλώνει στην Ελλάδα θα πρέπει κατά την γνώμη σας να:
- I. Να παίρνει αυτόματα την ελληνική ιθαγένεια
 - II. Να παίρνει την ελληνική ιθαγένεια όταν ενηλικιώνεται
 - III. Να μην παίρνει ποτέ την ελληνική ιθαγένεια
22. Πιστεύετε ότι πλέον έχουν ενταχθεί οι μετανάστες στην ελληνική κοινωνία;
- I. Πλήρως

- II. Αρκετά
III. Καθόλου

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ:

1. Φύλο: Άνδρας Γυναίκα
2. Ηλικία: 15-24 25-34 35-44 45-54 55 και άνω
3. Επίπεδο εκπαίδευσης: Αναλφάβητος Απόφοιτος Δημοτικού
Απόφοιτος Γυμνασίου Απόφοιτος Λυκείου Απόφοιτος ΙΕΚ
Απόφοιτος ΤΕΙ/ΑΕΙ Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος
4. Από ποια χώρα κατάγεστε;
5. Επάγγελμα: Άνεργος Ιδιωτικός Υπάλληλος Φοιτητής
Δημόσιος Υπάλληλος Εργάτης Συνταξιούχος
Ελεύθερος Επαγγελματίας
6. Το επάγγελμα που ασκείτε στην Ελλάδα σε σχέση με την πατρίδα σας, είναι:
- I. Το ίδιο
II. Καλύτερο
III. Χειρότερο
7. Πότε ήρθατε στην Ελλάδα (έτος);
8. Ποιος είναι ο βασικός λόγος που ήρθατε στην Ελλάδα;
- I. Οικονομικός
II. Πολιτικός
III. Εργασιακός
IV. Εκπαιδευτικός

- V. Άλλος κοινωνικός λόγος (συγγενείς, καταγωγή κτλ.)
9. Γνωρίζετε την Ελληνική γλώσσα;
- I. Ναι
- II. Όχι
10. Εάν ναι, σε τι επίπεδο;
- I. Μέτρια
- II. Καλά
- III. Άριστα
11. Οι επαφές που έχετε με τους Έλληνες, είναι:
- I. Φιλικές
- II. Επαγγελματικές
- III. Τυπικές
- IV. Ανύπαρκτες
12. Λόγοι που δεν έχετε επαφές μαζί τους (να απαντηθεί μόνο από όσους απάντησαν το III. ή το IV. στην ερώτηση 11):
- I. Αδυναμία γλωσσικής επικοινωνίας
- II. Πολιτισμικές διαφορές
- III. Αδιαφορία και ρατσιστική συμπεριφορά από μέρους τους
- IV. Αδιαφορία εκ μέρους μας
- V. Άλλοι λόγοι
13. Στην Ελλάδα αισθάνεστε:
- I. Πολύ ασφαλείς
- II. Αρκετά ασφαλείς
- III. Όχι και τόσο ασφαλείς
- IV. Καθόλου ασφαλείς

14. Πως αντιλαμβάνεστε τις συνθήκες που αντιμετωπίζετε στην καθημερινή σας ζωή σε σχέση με ζητήματα παραμονής και εργασίας στην χώρα μας;
- I. Δύσκολες
 - II. Μέτριες
 - III. Εύκολες
 - IV. Ίδιες με τους Έλληνες
15. Πως βρίσκετε το επίπεδο ζωής σας στην Ελλάδα, σε σχέση με την πατρίδα σας;
- I. Καλύτερο
 - II. Το ίδιο
 - III. Χειρότερο
16. Ποιο είναι το πιο έντονο πρόβλημα που αντιμετωπίζετε κατά την παραμονή σας στην Ελλάδα (ιεραρχείστε από το 1-4 με το 1 το πιο σημαντικό πρόβλημα);
- I. Γραφειοκρατία
 - II. Εργασιακή εκμετάλλευση
 - III. Επικοινωνία
 - IV. Ρατσισμός
17. Έχετε έρθει σε επαφή με τις Ελληνικές Δημόσιες Υπηρεσίες και με το Εθνικό Σύστημα Υγείας;
- I. Ναι
 - II. Όχι
18. Εάν ναι, πως σας αντιμετωπίζουν;
- I. Με καχυποψία
 - II. Χωρίς διακρίσεις, όπως όλους τους Έλληνες πολίτες
 - III. Δεν σας δέχονται
19. Γνωρίζετε για τα προγράμματα ένταξης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία;
- I. Ναι

- II. Όχι
20. Ο τρόπος που εφαρμόζεται η μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα:
- I. Βοηθά τους μετανάστες να ενσωματωθούν
 - II. Ταλαιπωρεί τους μετανάστες και δεν τους βοηθά να ενταχθούν
 - III. Τους αναγκάζει να φύγουν για άλλες χώρες ή πίσω στην πατρίδα τους
21. Νομίζετε ότι πρέπει να δοθεί το δικαίωμα της ψήφου στις Βουλευτικές, Δημοτικές και Νομαρχιακές εκλογές στους αλλοδαπούς που αποδεδειγμένα διαμένουν στην Ελλάδα για ορισμένα χρόνια;
- I. Ναι
 - II. Όχι
 - III. Δεν με ενδιαφέρει
22. Μετά από πόσα χρόνια νόμιμης παραμονής στην Ελλάδα θεωρείτε σωστό να δοθεί η ελληνική ιθαγένεια στους μετανάστες;
- I. Μετά τον πρώτο χρόνο
 - II. Μετά από 5 χρόνια
 - III. Μετά από 10 χρόνια
 - IV. Ποτέ
23. Όταν ένα παιδί μεταναστών γεννιέται και μεγαλώνει στην Ελλάδα, θα πρέπει κατά την γνώμη σας:
- I. Να παίρνει αυτόματα την ελληνική ιθαγένεια
 - II. Να παίρνει την ελληνική ιθαγένεια όταν ενηλικιώνεται
 - III. Να μην παίρνει ποτέ την ελληνική ιθαγένεια
24. Θεωρείτε ότι έχετε ενταχθεί στην ελληνική κοινωνία;
- I. Πλήρως
 - II. Αρκετά
 - III. Καθόλου